

శ్రీ రస్తు.

శ్రీమచ్చతుష్టప్రకాశాత్మకాలంకారసార్వభౌమవిరుదాక్షిత్తైః

శ్రీ గుణ్ణం వేంకన్నా శాస్త్రి భిః

విరచితమ్

వాదప్రహసనమ్

శ్రీ సి. వి. రఙ్గనాథశాస్త్రి ప్రేరిత శ్రీచదలవాడ అనంతరామశాస్త్రికృత
యువతీవివాహసాధకవివాహ్యుక్తన్యూనస్వరూపనిరూపణాఖ్య

గ్రంథఖండినాత్మకం సింధువత్ సింధుజ్ఞానాఖ్యం చ,

అద్భూతవాసిసా వేదము సుబ్రహ్మణ్యశర్మణా అంధ్రీకృతమ్.

చెన్నపుర్యామ్:

వావిళ్లాఖ్య ముద్రాక్షరశాలాయాః ముద్రితమ్.

All Rights Reserved.]

1952

[Rs. 1-0-0

సంస్కృత గ్రంథములు

— ఇతి హాసపురాణములు —

	ప్రతి 1-3	రు. అ.
బాలరామాయణము, పెద్దమ్మ	...	0 2
బాలరామాయణము, చిటిక	...	0 4
శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణము, మూలము	...	8 0
,, సుందరకాండము, మూలము	...	2 0
,, ఉత్తరకాండము, రఫ్ ప్రతి	...	2 0
శ్రీమద్రామాయణము, ఆంధ్రీతాత్పర్యము—		
,, సుందరకాండము	...	5 0
తక్కినకాండలు అచ్చులోనున్నవి		
కార్తికమాహాత్మ్యము (స్కాందము) ఆంధ్రీతాత్పర్యసహితము	...	1 8
కాశీమాహాత్మ్యము, తెనుగువచనము	...	1 0
గయమాహాత్మ్యము, తెనుగువచనము	...	0 10
గరుడపురాణము, సవ్యాఖ్యానాంధ్రీతాత్పర్యము	...	2 8
భవిష్యపురాణము-బ్రాహ్మవర్షము, ఆంధ్రీతాత్పర్యసహితము	...	6 0
సింహచలక్షేత్రమాహాత్మ్యము, తెనుగువచనము	...	0 8
జగన్నాథమాహాత్మ్యము, తెనుగువచనము	...	0 4
ధనుర్తాసమాహాత్మ్యము, సాంధ్రీతాత్పర్యము	...	0 4
పద్మపురాణాంతర్గత మాఘపురాణము, సాంధ్రీతాత్పర్యము	...	0 0
శ్రీమహాభారతము, గవచ్చద్వాఖ్యానసహితము, 1 సంపుటములు	...	4 0
శ్రీమద్భాగవతము, శ్రీధరీయవ్యాఖ్యానసహితము, 2 సంపుటములు	...	20 0
శ్రీమద్దేవీభాగవతము, సవ్యాఖ్యానము	...	15 0
ద్వాదశోపనిషత్తులు, తెనుగువచనము	...	5 0
షడుపనిషద్భాష్యము, ఆనందగిరిటీకాసహిత శ్రీశంకరభాష్యేణ		
విశిష్టాద్వైతభాష్యేణ చ సంయోజితమ్, సంస్కృతమ్	...	12 0
తైత్తిరీయోపనిషద్భాష్యము, (సంస్కృతము)	...	3 8
బృహదారణ్యకోపనిషత్ భాష్యమ్ (సంస్కృతము)	...	12 0

— ఇతి వైదిక గ్రంథములు —

అమౌనాస్యాతర్పణము	...	0 5
అభిశ్రవణమ్	...	0 8
ఆపస్తంబగృహ్యసూత్రములు	...	0 3
ఆపస్తంబప్రవరకాండము	...	0 3
అశ్వలామసప్రవరకాండము	...	0 3

శ్రీ రక్ష.

శ్రీమచ్ఛకుపక్షిఃకాత్తకాలంకారహర్షభావదీరువాప్తితైః

శ్రీ గుణ్ణం వేం శస్త్రాస్తిభిః

విరచితం

వాదప్రహసనమ్

శ్రీసి. వి. రజ్జరాధశాస్త్రిప్రేరిత శ్రీచదలవాడ అనంతరామశాస్త్రికృత
యువతీవివాహసాధనవివాహమృతన్యాయస్వరూపనిరూపణాఖ్య

గ్రంథాంతరంగం సిద్ధాంత సిద్ధాంతాఖ్యం చ,

అష్టాదశాశివా వేదము సుప్రస్తుత్యశర్వవా అంగీకృతమ్.

జన్మపుర్యామ్ :

వావిల్లాఖ్య ముద్రాక్షరశాలాయాం ముద్రితమ్.

1952

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
OF V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE VAVILA PRESS
Madras -1952.

పండి పెద్ది శృష్టస్వామయ్య, సభాపతి, నెలసాటి జాలాధిపతి.

కోడూరు సీతారామయ్య, మురికిసాటి జాలాధిపతి.

ఆకురవాది వడ్డరాధయ్య, తెలంగాణ్య జాలాధిపతి.

వనంశత్రురం సుబ్బరాయలు, శరణకమ్మ జాలాధిపతి.

వీరభాగవతుల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలు, ప్రగమశాఖ జాలాధిపతి.

లి. అయ్యగిరీశీతులు, వ. ఓ ప్పావాధ్యారి, ద్రావిడజాలాధిపతులు.

క్రి:

క్రికాంచీ కామకోటిపీఠాధీశ్వర జగద్గురు సార్వభౌమ క్రితుర్నరమహంస
 పరివ్రాజకాచార్యవర్య క్రిమచ్ఛంకరభగవత్పాదాచార్యాధిష్ఠానమునందు సింహాసనాధి,
 పిత్తలయిన క్రిమన్తహాచేపేంద్రసరస్వతీ క్రిపాదులవారి శిష్యుకోటి ప్రవిష్టులును
 క్రిమచ్ఛతుష్టకళాత్తకాలంకారసార్వభౌమబిరుదాంకితులును నగు బ్రహ్మక్రి గుఱ్ఱు
 వెంకన్నకాస్త్రులవారి సమ్ముఖమునకు:

అయ్యా! ఈ అడుగున చేవ్రాలుచేసిన చెన్నబట్టణస్థితాశేషవిద్యస్సహాసభవారు
 వినయపూర్వకముగా తెలియవరచుకొనునది యేమనగా—

కలియుగశతాబ్దాః ౪౯౬౬ కి సరియైన గడచిన శ్రోధనసామసంవత్సరాషాఢ
 కృష్ణాష్టమి భానువాసరంబున క్రిచదలవాడ అనంతరామకాస్త్రులవారిచే విరచితంబై,
 క్రివారియాస్థానంబునందు సమర్పించబడిన యంతటి వివాహసాధకంబగు వివాహ్యకశ్యా
 న్దయాపనిరూపణం బను గ్రంథమును ఖండించి, అనేకపండితులచేత క్రివారి యాస్థా
 నంబున సమర్పించబడిన ఖండనగ్రంథములలో ప్రలియు క్షఖండకంబయి ప్రలివాదిచేత
 అంగీకరింపబడిన మనస్సులి మూలకమైనందున మీచే విరచితంబైన సిద్ధాంతసిద్ధాంజన
 మను గ్రంథంబునే వై యనంతరామకాస్త్రులగ్రంథంబునకు పూర్ణమైన ఖండనగా గ్రహించి
 శ్రోధనసామసంవత్సర మార్గశీర బహుళ ౧౧ లు జుభవాసరంబున ఉభయవాదుల
 యెదుట శ్రుతి స్మృత్యాచారంబున కవిరుద్ధంబై వాచనిక ప్రమాణయంతమై యుండుట
 చేతనున్ను, అపార్థకల్పనావిరహితంబై నయ్యుంకికంబై యుండుట చేతనున్ను, సిద్ధాంత
 సిద్ధాంజనం బను మిగ్రంథమును సిద్ధాంతవరచితి మనీ తీర్పు సెలవిచ్చి శ్రోధనసామసంవ
 త్సర పుష్య శుద్ధ ౪ గురువాసరంబున స్వముద్రాముద్రిత సిద్ధాంతవల్లికాదానాదులచే
 మిమ్ము గౌరవించినదిమాత్రమేగాక జయవినర్చనంబును విద్యున్నఖ్యుచిహ్నంబును నగు
 నువర్ణకలశశోభితచ్చక్రముచే మిమ్ము ఈ మహాసభవారు గౌరవించుట తమకు మిక్కిలి
 అనందజనకం బని సెలవిచ్చిన క్రివారి యాజ్ఞాచొప్పుననున్ను, మీవాశవరంబరాగత
 వైదుష్యమున కనుగుణంబుగ మీనర్వతోముఖపాండిత్యముచేత ఈ సభవారికి కలిగిన
 సంతోషాధిక్యత చేతనున్ను మీ కి సభవారు బిరుదుగా ఇప్పించిన స్వర్ణశిఖరశోభితచ్చక్రం
 బును సంగీకరింప మిమ్ము గోరుటయేగాక యీలాటిపాండిత్యముగలిగి దుర్వాదఖండకంబై

ఈ పట్టణమున కంతా ఖ్యాతిని పొందకులయిన విష్ణున ఆయురారోగ్యైకవ్యర్థముల చేత నిశోప్యధికముగా కాపాడుచుండునట్లు సర్వశక్తిరంభముడయిన భగవంతుని ప్రార్థించెదము.

అక్షయనామనంవత్సర నిజశ్లేష్ఠ శు ౧౦ శుక్రవారము.

ధూళిపాటి వెంకటసుబ్బయ్య.

కల్లూరి వెంకన్న.

అత్రసాల వెంకట్రాయులు.

గుంటూరు లక్ష్మీనరసయ్య.

కోనూరు సూరయ్య.

కల్యాణం కుప్పస్వామిశాస్త్రి.

నీరంజు మొదలయిన ౪౦౦ చేవ్రాలవారలు.

అస్త్రీకమహాశయశారా! గడచిన క్రోధనరంపక రామధ కృష్ణాష్టమి భాను
 వానరంబున గూడూరుతాలూకా కోటమొకనపాలెం గ్రామవాస్తవ్యులయిన బ్ర. వే.
 చదలవాడ చిన్నాయగళాస్త్రిలకు నామాంతరముగల అనంతరామకాస్త్రిలుగాను* చెన్న
 పురియందు న్యాయమూర్తియైయుండిన బ్ర|| వే. సీ. పీ. రాగనాథకాస్త్రిలవారి కే ప్రేరే
 పింపబడి యువతీవివాహసాధకముగా వివాహ్యకన్యావ్యరూపవీరూపా మను గ్రంథమును
 రచించి యుండిరి. ఆగ్రంథమును చతుష్పక్షికళాత్మకాలంకారసాగ్రభామ బిరుదాంకితు
 లైన బ్ర|| వే. గజ్జం వెంకన్నకాస్త్రిలుగారు ఖండించిరి. ఆ ఖండనగ్రంథము సిద్ధాంత
 సిద్ధాంతజన మను పేరను, వాదప్రహసన మను పేరకు బరగియున్నది. ఆయ్యది సంస్కృత
 భాషయందు రచింపబడుటచే సంస్కృతము తెలియని యాస్త్రీకలకు అందలి దుర్వాద
 ఖండనాపద్ధతులు గ్రాహ్యములు గానందువలన దానిని ఆంధ్రీకరించిరి. ఖండనగ్రంథము
 కాస్త్రజటిలమైయుండుటవలన దానిని నుగ్రహముగా శాంధ్రీకరించుట దుష్కరమైన
 విషయ మని యందఱుకును పనికిమే! కాస్త్రీయమైన విషయములను కడిచి యింతరమైన
 భాగములను ఆంధ్రీకరించుటవలన గ్రంథకర్తయొక్క ప్రతిభ క్షిణి గాదు. కాన సాధ్య
 మైనంతవరకును కాస్త్రీయమైన విషయములనంత సాధారణమైన వ్యుత్పత్తిగలవారికి
 గోచరించుట కనువుగా మూలగ్రంథమును ఆంధ్రీకరించిరి. ఇట్లు ఆంధ్రీకరించినప్పటి
 కిని దీనియందు మూలగ్రంథమునందలి కాస్త్రజాటిలము కొంతవరకు ప్రతిఫలించుచునే
 యున్నది. మూలగ్రంథమును వదలి దానియందలి ఆశయమునే గ్రహించి స్వతంత్ర
 గ్రంథముగా వ్రాయుట యను కథలి కాస్త్రగ్రంథములవిషయమునం దుపయోగపడదు.
 వాదగ్రంథములన్నియు ప్రతిజ్ఞాహేత్వాదులతో నిండియుండును. అది యెన్నటికిని
 వ్యుత్పత్తిని మించి మఱియొకసాధకముతో నేభాషయం దున్నప్పటికిని గ్రహించ శక్య
 ములు కావు. ఈ యంశములను పాఠకులు బుద్ధియాదుంచుకొని యీగ్రంథమును చదువ
 గోరుచున్నాను ఈ అంధ్రానవాదమందు నేదేని దోషములున్నను వ్యుత్పత్తియులకు సము
 తము దుర్భేదమైనంతటి కాస్త్రజాటిలమున్నను దయచేసి తెలిపినచో ద్వితీయముద్ర
 ణమునందు తగు మార్పులను చేయగలను. అదిగాక ఆధర్వణ్యులమైన ఇక్ష్వాకుమున
 క్షిప్తి గ్రంథముల యవసరము సముతము ఆలోచించవలసియున్నది. ప్రతివారును ఇందలి
 వాదములను యుక్తులనుజేర్చుకొని వివాహవిషయమునందు కలిసంభవముగా భారతా
 రణ్యవర్వమున మార్కండేయ యుపిష్ఠిరసంవాదమందలి “కన్యాం న యాచతే కశ్చి

* వీరు మదరాసు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీ అంధ్రీపండితులు శ్రీ చదలవాడ సీతా
 రామకాస్త్రిగారి సోదరులు. శ్రీ చిన్నాయగళాస్త్రిలు మహామోగి, వికసంభాగ్రా
 హీయు. వీరు కొల్హావారి ఆగ్రహారము గోవిందాక్ష బహదూరు ముట్లూరి ఆదివారాయ
 ణయ్యగారి వాకిటనుండేవారు.

క్కళ్ళిక్కళ్ళా ప్రదీయలే, స్వయం గ్రహా భవిష్యన్తి యుగాస్తే సమువస్థితే” యని చెప్పబడిన స్వయంపరవివాహములకు మనఃపూర్వకముగా తా వొనగక ధర్మపరులు కాగోరిరిని. ఇందలి వాదయుక్తులను గ్రహించజాలనివారు ధర్మవివాహ మన నేమి? అధర్మవివాహ మన నేమి? యని స్థూలముగ గ్రహించి తమపులికలను ధర్మబద్ధముగా వివాహసంస్కారము చే వనితులను గావించి దానిచే తమ్ముడు ఋణవిముక్తులను గావించు కొని యైహికానుష్ఠికఫలముల బడయుదురుగాక యని యాశించుచున్నాను. శిథిలా వస్థయందున్న మూలగ్రంథమును జూపి దానికి అంధ్రానువాదమును వ్రాసి ఇయ్యగల నని చెప్పబడెను తదవుగా నాకోరికను మన్నించిన ఆస్తికపరేణ్యులును, భర్తౌద్ధారకులును, భాషోద్ధారకులును ఆరుపంశికముగా తాము పండితు లగుటయేగాక పండితోత్తములను ఆదరించువారును, ఇట్టి ధర్మప్రతిపాదకములగు నపూర్వగ్రంథములను వ్యయప్రయాసల కోర్చి ప్రకటించి ఇక్ష్మాలును అర్హతైదికసంప్రదాయముల కండయై నిలసిల్లుచున్న వారునైన బ్ర. పే. వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలవారు దీనిని ప్రకటించినందులకు వారికి మిక్కిలి కృతజ్ఞుడను. మఱియును ఈ వాదగ్రంథమును అంధ్రీకరించునమయమున నెల్లూరు వేంకటేశ్వరశాఖాలా న్యాయాలంకారపండితులైన బ్ర. పే. వుడాలి నర సింహశాస్త్రిలవారి కుమారులు బ్ర. పే. నుబ్బరామశాస్త్రిలు సహకారమొసంగినందులకు వారికిని నేను చాల కృతజ్ఞుడను.

బుధజనవిధేయుడు,

వేదము సుబ్రహ్మణ్యశర్మ,

అల్లూరు, శోపూరుతాలూకా, నెల్లూరుజిల్లా.

ప్రకాశక విజ్ఞప్తి.

ఈ గ్రంథము దీర్ఘకాలముగ ఆరుదైయుండగా శ్రీ వేదము వేంకటరాయుడు గారు తాము రచించిన వేంకటరాయశాస్త్రిగారి జీవితమున కీ॥ శే॥ శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారే ఈ గ్రంథమునకు కర్తలని వ్రాయించిరి. అాపల కా మాటలలోని నిజము బయల్పడుచుటకై దీని నిష్పాదు ప్రచురించిరి. ఆస్తికమహాశయులెల్లరు దీనిం జదివి శ్రుతిమొది ధర్మానంత్రులగుదురుగాక యని కోరుచున్నాను.

తండయారేప్పట,

చెన్నపట్నము.

1902.

ఇట్లు,

వావిళ్ల వేంకటేశ్వరులు.

సిద్ధాంత సిద్ధాంజనాఖ్యవాదప్రహసనము

సాంప్రతాత్పర్యము

గ్రన్థారంభ పీఠికా

“హరిహయాని నురసమూనా వద్దితాజ్ఞీరజ్జవా
మనురజాటి నాశయ భీమరూపధారిణీమ్,
వినతలక నులభయత్న సిద్ధిదాం జరావృకాం
విమలచేతసా నమామి నర్వవిఘ్నకాంతయే.”

1

“కల్యాణదాయని కళానిధి కేభరేమే
చిత్తంనదైవ వినారత్వవతిర్యభూమా,
యోభావ్యదీక్షకభియా కృపయావ్యతానీ
దాత్తస్థమోహతిమిరం బత నామశేషమ్.”

2

“శ్రీమచ్ఛంకర మస్మరీన్ద్రచరణామృతాత యుగ్ధార్చన
భ్యాసాధీనహృదా ముదానిరచితా నేతాస్సనామస్తయా,
అజీకృత్య నదాదదత్వభివం జ్ఞానం గురొనప్రతాం
గ్రంథస్యాస్య మహాన్నలిం చ విప్రులం వాణీ రమోమేశ్వరాః.”

3

“కర్త కాండచోదితాఖిల ప్రచణ్డనత్క్రియా
రక్షణైకదీక్షిత ద్దుదీయతాత సోదరమ్,
పాణినీయతస్త పారదర్శిణం తపస్విణం
నర్వనర్వకమపుకార్య మద్య నామి మద్దురుమ్.”

4

కర్త కాండచోదితములైన కర్తలను అశక్తించు నా తండ్రి సోదరుడును వ్యాక
రణశాస్త్ర పారంగతుడును, తపస్వియునగు అప్పన్నయను నాగురువును నమస్కరించు
చున్నాను.

“అశ్వాభ్యే వడమావనీసురకలే విశ్వాతికాయస్య భూ
ద్రామస్వామి బుధోత్తమోహిజగతిత్రయ్యస్త సారార్థవిత్,
సర్వోర్విద సభావిభూషణ లరద్యాహవిశేషోదయో
జైత్యారణ్య కతారవాకృతురిమా దాతా దయాదాన్తిమాన్.”

5

వదమకాఖయందు గుఱ్ఱమువారివంశము చాల ప్రసిద్ధమైనది. అందు వండితుడు వేదాంతకాస్త్ర పారంగతుడు నమస్త బ్రాహ్మణభలయందు వాక్యాతుర్యమును ప్రకటించి తీర్తిగడించినవాడును ద్వైతమతఖండనమునందు ప్రతిష్ఠగాంచినవాడును అగు శ్రీరామ స్వామివండితుడు నాకు తండ్రి.

“తేనాహం పితృమానన్వ్యధృతిమా నారూఢ నానాకళా
పాధోరాశితటో మహానటకృపా సమూత వాగ్మన్ముఖి,
అలంకారిక సార్వభౌమబింద ప్రఖ్యాత శోభాంవహ
స్థిపాణ్డిత్య దిగన్తవిశ్రుతయశా వెంకన్న నామాభవమ్.”

6

నాపేరు వెంకన్న. నేను నానావిద్యలయొక్క పారమురు గాంచినవాడను. వరమశివుని ప్రసాదముచే వాగ్విజృంభణమును సంపాదించినాడను. అలంకారిక సార్వభౌమడను బిరుదముచే నేను అలంకరింపబడియున్నాను. ప్రతిభ చేతను, ఛాండిత్యము చేతను నాశ్రీ సకలవిద్యలయందును వ్యాపించియున్నది.

“యేకేచి క్కలికాలయోగ్యకథియ స్వాచార హిసాకవరం
హూణాద్యాదునికావనీపహృదయాహ్లాదార్థ వాచాతురాః,
వేదార్థా నఖిలానఖిల్లకపరా సంగృహ్య సన్తార్గదా
యేఽభూనన్తు నయో మనుప్రభృత యన్తద్దూషకాణామ్మదే.”

7

ఈ కలికాలమునకు తగినట్లు ఆచారభ్రష్టులై కల్పితబుద్ధికలిగిన కొందరు హూణులు మున్నగురాజుల చిత్తమును రంజింపచేయుటకు నాస్తికవాదమునందు ఆసక్తులై కనపడుచున్నారు. అఖండమైన తపఃచే నకలవేదార్థములును సంగ్రహించి సన్తార్గమును ఉపదేశించు మనువు మొదలగువారిని దూషించు నాస్తికులకు సంతోషమును కల్పించుటకై యత్నించుచున్నారు.

“ముఖప్రియం విధాయ జీవితం కుమార్త గామినాం
విదూష్యకాస్త్రవధలిం వినివ్యసన్విచేష్టికమ్,
అనన్తరామకాస్త్రీణా ప్రబంధహర్యదూషకం
కృతం రజస్వలావివాహసాధకం కుఃకుక్షిభిః.”

8

వారికి ముఖప్రీతినిచేసి జీవించుటకు కాస్త్రవధలిని దూషించి శిష్టాచారమును నిందించి అనంతరామకాస్త్రీ ఆర్యదూషకమైన రజస్వలావివాహ సాధకమైన గ్రంథమును రచించెను.

“యవత్యాస్తవిచ్చాచ గుణ్యేనలాకే ద్విజాన్త్యై ర్వివాహోపి గాన్ధర్వరీత్యా,
సుకర్తవ్యమిత్త్యపార్థ వ్రక్షా మ్మనోరంజమిత్యాహ నేత్రేనిమిల్య.”

9

యవతి స్వేచ్ఛాచసారము గాంధర్వవధలిని ద్విజబుదలను వివాహమాడవచ్చునని మనువచనమునకు కనులనుమూచుకొని ఆపార్థమును కల్పించుచున్నాడు.

“మనుస్మృతి విరోధ్యర్థ ప్రతిపాదనహేతువా,
మునేః పరాకరస్యాపి స్మృతేస్త్యాజ్యత్వ ముక్తవాన్.” 10

మనుస్మృతివిరుద్ధముగనుండుటవలన పరాకరస్మృతిని ఈ పేక్షించవలయుననియు
అతడుచెప్పెను.

“జరాసముద్భవానివేకదూషితం విలేఖరం
కథం హి వైద్యసాధవీక్షితీయ సూపహేన్తుః,
వివశ్చితాగతిత్య సోలిలేఖ నష్టపాపభీ
ర్నలజ్జహన్విదూషితు మ్మదేనయోగురూపది.” 11

“కృతంతేన మూర్ఖ ప్రమోహాయ సర్వం
సిరుద్ధం స్మృతీనాం విహీనంబిరూహ్యై,
గృహీత్యాభివృద్ధస్తు కేచిద్విమూఢాః
కలేరేష భర్తృత్ర సాశ్చర్యచుస్తి.” 12

అతని రచనయంతయు మూర్ఖులను మోహింపఁజేయుటకే. అది వైద్యులకు నిరు
ద్ధము. శ్రేష్ఠమైనయుక్తులు దానియందులేవు. దానినిగ్రహించి కొందరుమూఢులు అభి
సందింతురుగాక. ఇది కలియంగఁగర్హము గాన నిం దాశ్చర్య మేమియులేదు.

“సిద్ధాంతశబ్దపూర్వక సిద్ధాంజ్ఞాన సామకేవాద్య,
వాదప్రహసనవిధిరా తద్విధం ఖణ్డిచూమి ముచా.” 13

సిద్ధాంత సిద్ధాంతమును పేరుగల వాదప్రహసనగ్రంథముచే నతనిగ్రంథమును
నేను ఖండించుచున్నాను.

“ప్రథమే తత్కృతగ్రంథనామధేయ నిరాకృతిః,
ద్వితీయే తత్కృతవనైపుణ్యాగాదరస్తథా.” 14

మొదట దతని గ్రంథనామధేయనిరాకరణము. రెండవది అతని కవనకౌశలమును
తిరస్కరించుట.

“తృతీయే యవతీ పాణిగ్రహవాదస్య భజ్జుజిమ్,
కస్యానుమత్యాదానస్య నిరాసస్తు చతుర్థకే.” 15

మూడవది-యవతీ పాణిగ్రహవాద నిరాకరణము. నాల్గవది-కన్యయొక్క
అంగీకారముచే దానమును నిరాకరించుట.

“పశ్చిమేతు ద్విజాగ్ర్యాణాం గన్ధర్వస్య చ ఖణ్డిరమ్,
షష్ఠే పరాకరస్మాకే స్త్యాజ్యతత్వస్య నిరస్కియా.” 16

అయిదవది-బ్రాహ్మణులకు గాంధర్వవివాహానిదనము. ఆఱవది - పరాకరచనము
త్యాజ్యమనుటను నిరాకరించుట.

“సప్తమేవైద్యనాథార్య దోషారోపస్య ధీక్రూరిః,
అప్తమే తక్రూక గ్రన్థమామూలం పర్యఖణ్డయిమ్.” 17
విడవది-వైద్యనాథపీఠీతులవై చేసిన దోషారోపణయును నిరాకరించుట. ఎని
మిదవది-ఆగ్రంథమునంతటిని ఖండించుట.

“సద్యక్తిస్సప్రమాణేషం కృతిర్ద్వర్వాదఖణ్డికా.
విశోదయతు చేతాంసీ విదుషాం శుకవాగివ.” 18
సదేతువులతోను ప్రమాణములతోనుకూడి దుర్వాదములను ఖండించు యీ
గ్రంథము చిలుకపలుకులనలె విద్వాంసులనుననులను విశోదపరచుగాక.

“అప్తభిః పరిహానైశ్చ సంయతం మక్రూకంభువి,
ఇదంవాదప్రహసనం జీయాదాచస్త్రితారకమ్.” 19
ఎనిమిది పరిహాసములతోకూడిన యీ వాదప్రహసనము, ఆచరిత్ర తారకము
భూమియుందు జయమొందుగాక.

“యద్వృష్ట్యాతోషమామాన్తి కణ్డితా యే విషత్సరాః
తత్సమత్సరిశుక్లానాం కథమాన్వకం భవేత్.” 20
గ్రంథారంభపీఠికా సంపూర్ణా.

ఏ ప్రహసనమునూచి అమాయలేని వండితులు సరికనిగించుచున్నారో ఆ
ప్రహసనము అనుడుకలిగిన మూఢులకు అనందమును యెట్లుకూర్చును.
గ్రంథారంభపీఠిక తమగు పూర్తి అయినది.

వాదప్రహసనలక్షణమ్

దశరూపక వ్యాఖ్యానే-శతరూపకే-భోజరాజిః,—
“ప్రతిప్రకరణస్యాస్తే ఖణ్డ్యవాదానుసారిభిః.” 1
“ఇహోనైర్హ సనీయోచ్చేదమియ చమత్కృతం,
పాత్రప్రవేశరహితం చిత్రవృత్త సమన్వితం.” 2
“పరిహాసాఖ్య ప్రకరణైర్యుతం దుర్వాదఖణ్డకం,
విద్యత్సన్తోషజనకం వాక్ప్రహసనం విదుః” 3
“వాదప్రధానం ప్రభుం రమ్యం ప్రహసనేష్విదం.”

ఇతి ప్రహసనలక్షణం సంపూర్ణమ్.

ప్రథమ పరిహాసము

అత్రాదా విచారనూమా ౭న స్తరామకాస్త్రీభి ర్యవతీవిహాసానిసాధయవయా
కృతస్య గ్రన్థస్య యద్వివాహ్యకన్యాస్వరూపనిరూపణమిత్యభిధానం కృతం కిం తస్య
జ్ఞచ్చలే నవేతి.

అనగతరామకాస్త్రుల యువతీవిహాసములు సాన్ధివనోరి రమించిన గ్రన్థమునకు
వివాహ్యకన్యాస్వరూపనిరూపణమే నామమిడిరి. ఈ నామము సరిపడునా సరిపడదా
అనునది మొదట విచారణీయమైన విషయము.

తన్నసజ్జచ్చలే ఆభిధానస్యాభిధేయవిబద్ధత్వాత్. అథాహి - యస్య మనోర్థత
మాత్రావలంబితం పవిత్రవిహాసం సాధయమిచ్చయంతై శేషైవమనునా, కణ్ఠోక్త్యా
కన్యాయువతీశ్చేషః సిరూపిః కథాజ. మఃః ఏకాదశాధ్యాయే. 367 శ్లోకః.
నవై కన్యాయువతిర్నాన్వరిత్యా న బాలశః హోహ స్వాద్యహోత్రస్య నార్యోహ
సంస్కృతస్తథా. అష్టమాధ్యాయే 367 శ్లో. ఆభిషక్యమయశశ్చిం కుర్యాద్దర్శన
మానవః, తస్యాతు కర్తే అభ్యాశ్చిదండంచార్వతి చ్చచ్ఛతం

అనామధేయము గ్రంథమునకు సరివావునా? నామధేయమునకు, బానిసలను
వాత్యమై నందలియర్థమునకు సంబంధములేదు. వాచ్యార్థమునకును నామధేయము విరుద్ధ
జుగడన్నది. ఎట్లన, మునుపుయొక్క మతమునుమాత్రమే ఆవలంబించి యువతీవిహా
సమునుసాధించి ప్రయత్నించిరి. కాని అమనుషే కఠోక్తి కన్యాయువతులకు భేదమును
నిరూపించుచున్నాడు. మ. 8-వ అధ్యాయం. 367 శ్లో. తాత్పర్యము. కన్యయు,
యువతి, అప్పుదినుడు, బాలడు, అర్దుడు, సంస్కారకాన్యుడు అన్నిహోత్రమునకు
హోతలు కాగేరరు. మ. 8 అధ్యాయం. 367 శ్లో. బలాత్కారముగ నమజాతీయ
కన్యను అంగుళిప్రక్షేపముచే నాశముచేయువాని అంగుళివ్యయమును ఛేదించవలయును.
600 పదములు దండమును నిధింపవలయును.

మ. అష్టమాధ్యాయే ఏన. 369 శ్లోకః. కన్యైవ కన్యాయం యా కుర్యాత్తస్యా
స్యాన్వర్తికతాదమః. 370 శ్లో. యాతుకన్యాయం ప్రకుర్యాత్ స్త్రీరాసద్యోమాన్వర్తి
మర్హతి.

మ. 8 అ. 369 శ్లో. కన్యను అంగుళిప్రక్షేపముచే నాశముచేయు కన్యకు
కెండువందలపదములు దండము. మ. 8 అ. 370 శ్లోకము. అంగుళిప్రక్షేపముచే
కన్యను పాదుచేయు స్త్రీకి ముందనము శిక్ష.

మ. ద్వివీమాధ్యాయే. 212 శ్లోకః. గురువత్నీ తు యువతిర్నాభివాద్యేహ
పాదయోః.

మ. 2 అధ్యాయం. 212 శ్లో. యువతియైన గురువత్సవి, యువకుడైన శిష్యుడు ఆభివాదనము చేయరాదు.

మ. ద్వితీయాధ్యాయం. 216 శ్లోకం. కామగురు గురువత్సవం యువతీసం యువాభివే. ఇతి.

కథాచామరసింహః —

కన్యా, కుమారి, గౌరీతు, నన్నికా సాగతార్తవా, స్వాన్తధ్యమా దృష్టరజా వ్యరుణి యువతిస్సమేతి. ఏవం కన్యాయువత్యోః పార్థశ్యేన గ్రహణాదయువతీక స్త్యోతి సిద్ధే కథమ యువతీస్వరూపరూపజాభ్యో యువతీవివాహం సాధయేత్.

మ 2 అధ్యాయం 216 శ్లో. పాదగ్రహణము లేక యువకుడును గురువత్సవము లయిన యువతులను ఆభివాదనము చేయవచ్చును. అమరసింహుడు కన్యా, కుమారి, గౌరీ, చ, నన్నికా సాగతార్తవా, స్వాన్తధ్యమాదృష్ట రజావ్యరుణి యువతిస్సమ. అని కన్యా యువతులను వేరువేరుగా గ్రహించుటవలన యువతికంటే భిన్న మయినది కన్యయని సిద్ధియగుచున్నది గడక ఆ యువతీస్వరూపరూపజా మనునర్థము ఇయ్యగల సామధేయముగల యీ గ్రంథము యువతీవివాహము నెట్లుసాధించును.

నచాత్రకన్యాశబ్దేనా వివాహితాగ్రాహ్యేతి-వాచ్యం-వివాహితాయా అభ్యయు వత్యాః కన్యాశబ్దేన గృహీతత్వాత్ - కథాచ-స్త్రృగ్ధసారే-వహోమ ప్రకరణే. పర్యు డుణం వివాహత్సీజహాయా త్కన్యకాపిచేతి. ప్రజాపతిశ్చ-ద్వివర్ణాత్ప్రాగ్వివాహశ్చే త్కన్యకామరణం యది. ఖననం నైవకర్తవ్యం మంత్రస్మస్కారమాచరేతి. జాబాలిః. కన్యాకుపి పతిర్భార్యాం రక్షేద్యత్సేనమానవ ఇతి. నాందోపి. కన్యా కుపిపి తావిన్నాం నాన్యస్తై దాతు మర్హతేతి. యావివాహ్య - నైవావివాహితా. అవివాహితాయా నైవ వివాహ్యచేత్కర్థ సిద్ధానవాదాత్ విశేష్యవిశేషణాన్యతరవై యధ్యాఖ్యతేత్సే.

ఇప్పుట కన్యాశబ్దముచే అవివాహితకు గ్రహించవలయునని శంకింపకూడదు. వివాహిత అయినను యువతిగానిస్త్రీని కన్యయనియే గ్రహించుచున్నారు. స్త్రృకర్మ సారమున వహోమ ప్రకరణములో భార్య కన్యయైనను పర్యుడుణములేక వహోమముచేయి వచ్చును అని ప్రజాపతియు రెండుసంవత్సరములకముందు వివాహితయైన కన్య మరణం చినచో ఖననముచేయరాదు. మంత్రభూర్వకసంస్కారము చేయవలయును అని జాబా లియు; మనుష్యుడు భార్య కన్యయైనను ప్రయత్నముతో రక్షించుకొనవలయునని నార దుడును, ఒకనికి దత్తమైకన్యకు కండ్రి మరియొకనికి దానముచేయుట కనర్హుడు అని వివాహముచేయతగినది అవివాహితయే. అవివాహితయే వివాహమునకు అర్హురాలు అని అర్థసిద్ధమైన అనువాదమువలన వివాహ్యకన్యాస్వరూపమున నెడ వివాహ్యరూపవిశేషణము గాని లేక కన్యారూపవిశేష్యముగాని వ్యర్థమగుచున్నది. అనగా కన్యాస్వరూపసిరూపణ మనియు, వివాహ్యస్వరూపసిరూపణమనియు సామధేయము ఊండలగినదిగాని వివాహ్య కన్యాస్వరూపసిరూపణమని సామధేయము ఈ గ్రంథమునకు తగదు.

కన్యలేకామ్యుత ఇతి వృక్షత్వాకన దీప్తికాన్తి గలిష్ఠితి కనఘాతోః కాన్తన్తిర్థ
కలేన్ కథమనంతరజహ్నుః కన్యాయాః కామ్యుత్వమితి వాచ్యం. ఙ్గో. చతన
విరళైః ప్రాప్తోస్తిల న్ననోహరమట్లై ర్దశః కనుమై ద్దుగ్ధాలాకం శిశుర్దగ్ధీముఖం, లలిత
లలితైర్జ్యోత్స్నాప్తప్రాప్తై రకృత్రిమవిభీమై రకృతమధురై ర్జ్ఞానాం మే కతూహల
మత్తై రిక్ష్మై ర్జ్వరరామచరితే - భగవతాశవిశార్వభౌమేన భవభూతిశా - శిశుత్వ విశి
ష్టాయా అపి సీతాయా అక్లస్పర్శమాలేణ రామాన్యాయా మాన్యదశరత్వస్య ప్రతిపాది
తలేన్ న కన్యాయాః కామ్యుత్వచ స్తీతి వత్తుచశక్యత్వాత్.

కన్యలేకామ్యుతనని యను వృక్షత్వైచే కనఘాతువునుండి కన్యాశబ్దము నిష్పన్న
మయినది గాన రజస్వలగానికన్య కామిందతనినదిగ యెట్లుకాగలను అని శంకింపరాదు.
ఉత్తరరామచరితమున (చకనవిరళైః) అను పద్యమున దశములు రాలిపోయి మరల
మాతనదంతములతోను, తునుములుతో మనోహరమైన ముఖములు ధరించు శైశవము
నందున్న సీత సహజవిలాసమాధుర్యములు గల వెన్నెలవంటి ప్రియమైన అవయవ
ములచే నా అంగములకు అష్టదమును కూర్చుచున్నది యని భవభూతి శిశుప్రాయం
రాలగు సీతయొక్క అవయవస్వరూపచేతనే రాముని అవయవములకు అష్టదము
కలిగినట్లు వర్ణించుటవలన కన్య కామిందవగదని శంకింప నవరాశములేదు.

నచకన్యా శబ్దో యద్యపి యవత్యామేవరూఢస్త్రీ - ఇచ్ఛయాఽన్యోన్య
సంయోగః కన్యాయాశ్చ పరస్పరః. గాంధర్వపురుషజ్ఞేయో మైథున్యః కామసంభవ ఇతి
గాంధర్వవివాహలక్షణే కన్యాయా స్సంయోగాదిక్రియాయోగ్యతా కథం సజ్జచ్ఛత
ఇతి వాచ్యమ్. అత్ర సంయోగాదే రాజిక్లవాది బాహ్యసురతమాత్రపరత్వాత్ అన్యథా
పరపూర్వాత్వావతిః.

కన్యాశబ్దము యువలిగాని స్త్రీయందే రూఢమైనచో కన్యాశబ్దము పరస్ప
రేచ్ఛచే పరస్పర సంయోగముచేసిన నది గాంధర్వవివాహ మనలక్షణమునబట్టి
కన్యకు సంయోగక్రియార్హత లేనందువలన కన్యాశబ్దము యువలి భిన్నపరమని
చెప్పుటకు యెట్లు శక్యమని శంకింపరాదు. లక్షణమున సంయోగశబ్దమునకు ఆలింగనాది
బాహ్యసురతమునందే తాత్పర్యములేనిచో శరులి వివాహమాడి దృష్టపరస్కర్యగు స్త్రీని
గాంధర్వవివాహలక్షణమున గ్రహింపవలసినప్పుడు.

నచాలిక్లవాది బాహ్య సురతమాత్ర కృత కథం సంయోగశబ్దవాచ్యతేతి వాచ్యమ్.
సంయోగస్య బాహ్యస్తవభేదేన ద్వైవిధ్యస్య వాత్స్యాయనాది ర్నిర్ణీతత్వాత్.
ఙ్గో. దర్శనం స్పర్శం కేళిః కీర్తనం గుహ్యభాషణమ్. సక్కులాన్యధ్యవసాయశ్చ
క్రియానిర్వృత్తిరేవ చ, వికస్తేధున మహ్తాంగం ప్రవదన్తి మనీషిణః ఇత్యాదింగనాదేరి
సంయోగాజ్ఞతేన స్తుతికర్తృభిర్గృహీతత్వాచ్చ.

సంయోగమునకు ఆలింగనాది బాహ్యసురతకలయందే తాత్పర్యమనిచెప్పుట
కెట్లుశక్యమని శంకింపరాదు. వాత్స్యాయనాదులు బాహ్యము అంతరమని ఇరు తెరంగు

అంగ సంయోగమును విభజించియున్నారు. చూచుట, తాకుట, శ్రీద్ర, ఒకరినిగురించి ఒకరు చెప్పుకొనుట, రహస్యసంభాషణము, మానసచింత, విశ్చయము, కార్యమును పూర్తిచేయుట, యివి మైథునము ఎనిమిది అంగములతో కూడియున్నదని కండిశులు వివృతమున్నారు.

న చ నుప్రాంత ప్రమత్తాం వారహో యత్రోపగచ్ఛతి. సహస్రిష్టో వివాహోనాం వైకాచక్వాష్టమోఽథమః. ఇత్యుక్తసర్గమనైర్లవ వైకాచ వివాహలక్షణత్వేన గృహీతత్వాల్ కథమపుష్పవత్పాః కన్యాయాః ఉగ్రజట్రు సృజన్తత ఇతివాచ్యమ్. కావ్యజీవిత భూతరహస్యమాయకారణోద్భవ విభావ చతుష్టయ గుణచేష్టాలంకృతి తటస్థానా మాద్యగుణ సప్తక యోవనరూపభావస్య సౌందర్యాభిరూపతా మార్దవ సౌమమార్గాణా మాద్యస్య యోవనస్యాజుగ్గరితస్తనాది ఋతుదర్శనపర్యంతస్య ప్రథమత్వం తత్ప్రతిభృతి స్తనపతకావధి ద్వితీయత్వం తదాదిప్రసవాన్తర్య తృతీయత్వం తదుపర్యా రజోనివృత్తి మురీయత్వం చేతి. చతుర్థామప్యేతేహం యోవనానాం పురుషసంభోగయోగ్య త్వస్యా లక్ష్యరితై స్సిద్ధాంతితత్వాల్ తథాచ రసార్జవమథాకరే సర్వాసామదినారీణాం యోవనం తు చతుర్విధమ్, ఉస్థిలితాజుగ్గరితపద మస్తప్తాక్షకసస్థిమ్, ప్రథమం యోవనంతత్ర వర్తమానా మృగేక్షణ, అపేక్షలే మృదుస్పర్శం సహలేనోష్ణతాం రలిమ్. నాలిలజ్జలికాన్తస్య సర్గమే కిన్తులజ్జలేతి.

నిద్రించునదియు, మత్తుకాజును అయినకన్యకు రహస్యమున సంగమించుటచే జేర్చునది రాక్షసనివాహము. వివాహములలో నిది పాపిష్ఠమైనది అని సంగమమే వైకాచవివాహలక్షణముగా గ్రహించుటవలన పుష్పవలిగానికన్యకు సంగమము యెట్లు సంభవించునని శంకింపరాదు. కావ్యజీవితభూతమైన రసమనకు గుణచేష్టాలంకృతి తటస్థము అను నాలగునిధిములు కలిగిన ఉద్భిఃననిభావము. అసమవాయకారణము మొదటి ఉద్భిజనవిభావములో యోవనము, రూపము, లావణ్యము, సౌందర్యము, ఆభిరూపతా, మార్దవము, సౌమమార్గము లనెను విదుగుణములు చేరియున్నవి. అందు మొదటిదగు యోవనమునకు అవస్థలు నాలుగు అంతురితస్తనాది ఋతుదర్శనపర్యంతము ప్రథమావస్థ, అది మొదలు స్తనపతకసంపర్కంతము ద్వితీయావస్థ. అది మొదలు ప్రసవపర్యంతము తృతీయావస్థ. అటువై రజోనివృత్తివంత చతుర్థావస్థ. ఇట్లు నాలుగు అవస్థలతో కూడిన యోవనమంతయు పురుషసంభోగయోగ్యమని అలంకారికసిద్ధాంతము. రసార్జవమథాకరమునందు స్త్రీలకందరికి యోవనము నలువిధములుగ విభజింపబడియున్నది. అందు ప్రథమయోవనమనందు స్తనము లంతురించును. అంగసంధులు స్పృష్టయగునందపు. ఆ యోవనమనందు చూచి మృదుస్పర్శమును అపేక్షించును. విశేషమైన రలిని సహింప జాలదు. కాంతునితోడి సంగమమునందు యెక్కువగ లజ్జపడెను. కొద్దిగ లజ్జపడును.

న చ రజస్వలైవ ఆద్యయోవనవిశిష్టేతి వాచ్యమ్. ప్రథమయోవనకాల సిరూప జేన దత్తోత్తరత్వాల్, స్తనాపీనా తక్షర్తభ్యః పాదేపాణోచరక్రిమా, వ్యక్తారోమాదభి

[illegible][illegible][illegible]

అందుచేత శిక్షణాపరమ ధర్మనిర్ణయమును పునరుద్ధరించుటకును శిరశింగారమును భక్త
శాస్త్రమును విరివైనవానిని విడిచివేసి మనస్సును గ్రహించివేయుట.

న కాశ్యపాశ్రమం నామ సంకీర్తనం పాఠం. భక్తికాస్త్రవిద్యుగ్ధాభివచనం.

2 ఆంధ్రమునది కట్టెట్టుకొని

పై విశేషములు గలవి. ఇట్టివికలైతే సమీక్షించి నిర్ణయించుట, అధ్యక్షుని సూచనలను
సాగునై ప్రవహించుట. ఎవరవలననైనను ముందుగా అప్పటికప్పుడు ముందు ప్రభుత్వ
సంయోగరూపుల విషయములను గూర్చియు తమ మనస్థాయిని తెలుపుట.

జనిత్రమైన వైదికర్షణ్యముచే నివేళము దుఃస్వగు శరీరసంస్కారము ద్విజాతులకు చేయఁగలిగె. అం ఇకలాంక పరలోకములందు లిత్రము పవిత్రమగుచున్నది. వివాహ మైనపిదప ఋగుదగ్వమయజుర్ము అపశ్యముగ నివేళము నాచరింపవలయునని చెప్పబడియున్నది.

నచాత్ర నిషేధగర్భాభావం కఠిన చ్యుత, జన్మరక్షణ శుభవం నిషేధభయో
 తాపాన్మృత్యుః శృషాహృత్తీంద్ర మృత్యుభవ మహిష్టాదృత్యుకరావాత్తిభు. నిశ్చలశృష్ట
 శుభవం కఠినమే నీమస్త పక్షా). యో గర్భాభావ విత్ప్రయోజుర భిషగ్యాత్రా
 నివాహాన్మృతి కాలామృతే. నిషేధగర్భాభావయోః గృభగుహాదానాత్.

ఇచ్చట నిషేగము గర్వాభావముల శంకింపరాదు. కాల్పవృత్తులను గూడ
రించి నిషేగగర్వాభావములను భేదము సెల్పించుచున్నది.

[illegible]

నిష్కము లాకాచారమునందు అసద్ధమని శంకింపరాదు. అాకాచారసిద్ధము కానందుచే శాస్త్రమునకు బాధలేదు. గానూ అాకాచారమును ఏషయములుగాని వ్యతిరేకితధర్మములను త్యజేందవలసినవచ్చును.

నచ నిషేకస్వరూప కాలయోగము క్తత్వాన్వ సుభాకరం నిషేకస్య పురుషసంకల్ప రూపకత్వం ఋతుదర్శనాత్పాస్కరణీయత్వం చేతివాచ్యమ్. తయోర్గ్రహ్యకారై ర్నిరూపితత్వాత్ తథాచావ్యలాయనః పద్మాద్వాదశకామూర్ధ్వం యది పుష్పంబహిర్నుహి. అంశఃపుష్పం భవల్లేవ వససో దుష్కురాదివత్, ఆతస్తత్ర ప్రతుష్టిత కత్నజ్జం బుద్ధిమా న్నరః, నిషేక ఇలికతోన్వీత్తం ముచిభి ర్ధర్త దర్శిభి రితి.

నిషేకస్వరూపమును, దానికాలమును మనపు నిర్దేశింపనందువలన నిషేకము పురుషసంకల్ప రూప మనుటెట్లు. ఋతుదర్శనమునకుముందు దాని ననన్వీంభటయు యెట్లు అని శంకింపరాదు. ఆరెంటిని గృహ్యసూత్ర కారులు నిరూపించియున్నారు. ఆవ్యలాయ నుడువనైందునంపత్సరములకుమైన పుష్పము పలుపలలేకపోయినను వసనపుష్పము, మేడి చెట్టు మున్నగువాని కట్లు లోపల పుష్పముందును గాన అందు బుద్ధిమంతుడైన పురుషుడు సంబంధము చేయవలయును. అనియే నిషేకమని ధర్త వేత్తాగు బుద్ధులు చెప్పి యున్నారు.

నచ మన్వర్థవిరుద్ధత్వా ద్గ్రహ్యకారాది సమయోగ్రాహ్య ఇతివాచ్యమ్ ఛన్దోప త్సూత్రాణివస్త్రీ స్త్యుత్త్యపేక్షయా సూత్రాణాం ప్రాబల్యస్యావ క్యాజ్ఞీకరణీయత్వాత్ కేంచ మన్వర్థఃపరితార్థకథన వివేకరస్యైలేప్త్యాభ్యుత్పత్తమ్ మన్వరుక్తవిషయేతు అనుక్త మన్యతో గ్రాహ్యమితి న్యాయేనేతత్సప్రతి ప్రతిపాదితరూపి గ్రాహ్యత్వ సువ అన్యథా మన్వరుక్తానాం యాజ్ఞ్యవిసంకల్పాదితానాం దివ్యాదీనాం త్యాజ్యత్వావసరః.

మనస్త్రుతిః విరుద్ధముగ నుండుటవలన గృహ్యసూత్ర కారాదులవచనము గ్రహింపతగినదికాదని శంకింపరాదు. (ఛందోపత్సూత్రాణిభవంతి). సూత్రములు వేద తుల్య మగుచున్నవనెడి స్త్రుతినిబట్టి సూత్రమునకు ప్రాబల్యము నంగీకరింపకతప్పదు. మరియు మన్వర్థమునకు వివేకరహగు మర్థమును చెప్పనపుడే ఇతరస్త్రుతులు ఉపేక్ష జీయుములు చెప్పబివినయమునందు (అనుక్తమవిరుద్ధ మన్యతో గ్రాహ్యమని) మరియొకదాని నుండి గ్రహింపవలెననెడి స్త్రుతి ననుసరించి ఇతరస్త్రుతులచేత ప్రతిపాదించబడిన విష యములను గ్రహింపవలయును. కానియో మనవుచే తిప్పుటదని యాజ్ఞ్యవిసంకల్పము లగు దివ్యాదిప్రమాణములను త్యజింపవలసివచ్చును.

నచ పితృవేత్తసికన్యాతు యం పుత్రంజనయేద్రహః తం కానీనంవదేన్నామ్నా ఓధుః కన్యానముద్యవమిలి. మ. 9 అ. 172 శ్లో. కన్యాయాః కథం పుత్రోత్పాదన యోగ్యలేతి వాచ్యమ్. కానీనః కర్ణోవ్యాసశ్చేతి తస్య వ్యాసకర్ణసూత్ర విషయత్వాత్.

మనవు 9-వ అధ్యాయం. 172 శ్లో. తాత్పర్యము. కన్య కండ్రి గృహము నందు రోహస్యముగ కనిపెత్తుడు కానీనుడనియు, నతడు అకన్యకు వివాహమాడిన పురు షునిః పుత్రుడగునను మనూక్తి ననుసరించి కన్యకు పుత్రోత్పాదనయోగ్యత యెట్లు కలి గినదని శంకింపరాదు. కర్ణుడు, వ్యాసులు, కానీనులు గాన ఆవిచనము వ్యాసకర్ణులను సూత్ర మే విషయంకరించుచున్నది.

న చ తయోర్వాకథం కాసీనత్వ మభ్యుపగమ్యత ఇలివాచ్యమ్. శూర్యకరాశర యోర్వాహత్వ్య ప్రాబల్యప్రాజ్ఞీకరణీయత్వాత్.

చారిత్రానను కాసీనత్వ మెట్లు అంగీకరింపబడునని శంకింపరాదు. శూర్యకరా శరదులమహిమ ననుసరించి చారికి కాసీనత్వ మంగీకరింపబడుచున్నది.

న చ లోకానుభవవిరుద్ధ ఇలివాచ్యమ్. లోకానాంతు వివృద్ధనిర్ధం ముఖబాహూరు పాదకః, బ్రాహ్మణం త త్రియం వైశ్యం శూద్రం చ నిరవర్తయతి. మ. 1 అ. 3 ట్లో. మనువచనోదితస్య బ్రాహ్మణాదివర్ణాశాం ముఖాదిజన్మస్వస్య వ్యాపారాతాపత్రే సారద జాన్మన ద్వీరభద్రత్రభృతీశా మత్పత్రైరగతికత్వాచ్చు.

ఏలేనాయువతీ కన్యేతి సిద్ధేయవతీ వివాహసిహధయయూ స్వకృతగ్రంథస్య వివాహ్యకన్యాస్వరూప నిరూపణమితి నామ కుర్వన్తోఽనన్తరామకాస్త్రీణో భువోగో కత్వా భావవిషయూ స్వకృతగ్రంథస్య భుగోళనిర్ణయ ఇహనామ కర్తాకోఽన్యతేన ఓష్యవర్ణమతిక రామాయణం కర్తుం ప్రతిజ్ఞాయ రోష్య రామాయణమితి నామ కర్తా చణ్డికేన చ సంప్రాప్తావహస్యతాయాః పూర్ణభాజన మభూవకా.

ప్రథమపరిహాసః సమాప్తః.

అది లోకానుభవవిరుద్ధమని శంకింపరాదు. మన్వస్మృతి 1 అ. 3 ట్లో. లోకము యొక్క అభివృద్ధికొరకు ముఖమునుండి బ్రాహ్మణుని, బాహువు నుండి తత్త్రియుని, ఊరువులనుండి వైశ్యుని, పాదములనుండి శూద్రుని సృజించెనను వచనముననుసరించి బ్రాహ్మణాదివర్ణములు ముఖావ్యంగములనుండి పుట్టుట యనంగతమగును. నారద జాంబవ ద్వీరభద్రాదులయొక్క ఉత్పత్తియు అనమర్థనీయమగును.

ఇంతవరకుజెప్పిన యంత్రులచే యువలికంటె భిన్నమైనది కన్యయని సిద్ధించినది. యువతీవివాహమును సాధింపగోరి తనగ్రంథమునకు వివాహ్యకన్యాస్వరూపనిరూపణమని పేరిడిన అనంతరామకాస్త్రులు భూమి గోళాకారముగ లేదని నిరూపించుటకు రచించిన గ్రంథమునకు భుగోళనిర్ణయమని నామమిడిగ కోఁజ్జుణునితోను ఓష్యవర్ణములలేక రామాయణమును రచించ ప్రతిజ్ఞ చేసి నిరోష్యరామాయణమని పేరిడిన చండిపనితోను సంప్రాప్తమైన అవహేళనకు పూర్ణపాత్రుయితి.

ప్రథమపరిహాసము సమాప్తము.

ద్వి తీ య ప రి హా న ము

ఇత ఏలేమా మనస్తరామకాస్త్రాణాం కవన నైపుణ్యం కించి ద్విచారయామః.

అఖలానామాశ్రమాణాం గార్హస్థ్యం ప్రవరాయతే. త్రిష్టంభా విరోధీః షోడోత్రైమాసి నిభ్యతీత్యాద్యుద్యుజీవ గార్హస్థ్యస్య త్రైస్య్య సురూపనాయోవ త్రస్య ప్రవరాయత ఇత్యేన ఆత్మైస్యమేవ అసాగయత్. ఉద్యుతా.

ఉపమానాదాచార ఇత్యుపవర్తమానే కర్తుః క్షృణూత్ పశ్యేతి సూత్రేణోపమాన వాచనా దాచరకీర్త్యతే క్షృణోవిధానా ద్వాగృహ్యత్య తేషుఃపితత్వేన అప్రవరస్యైవ ప్రసరపదానరజప్య సిద్ధత్యేన.

మాతాపూతసియతే జనయతా కల్పాన్తకాలాయతే జన్మిదావశిఖాయతే నిజతనూకా తోఽపి యాతూయతే లాహహహళాయతే పరివృత్తం చాసా భుజక్తాయతే, లేకః పాశకరాయతే విముఖతా మాలభ్యమానే విధా.

ఇత్యాది మహాకవి నమయసిద్ధత్యేన చామాతార్థ విద్యుద్ధాధౌళిలావకవదం ప్రయయాజుః వివచనై స్త్యమేవ సాదయంతే ప్రకమమేవ కాన్యముఖ మన్యార్థాది మహాకావ్యదోషదిష్ట మకార్యుః.

ఇక అనంతరామకాస్త్రులుగారియొక్క కవననైపుణ్యమునుగురించి విచారించెము. గార్హస్థ్యమునకు ప్రాశస్త్యమును గుహరింగోరి ప్రారంభించిన అఖలానామాశ్రమాణాం—ప్రవరాయతే, అనుశ్లోకమున ప్రవరాయతే అశక్తియచే అప్రాశస్త్యమునే సాధించిరి. ఎట్లన ఆశ్రమముల నన్నిటినుందును గార్హస్థ్యము ప్రశస్త్యముగ నాచరించుచున్నదని వైష్ణోపాయొక్కభాషము. ఈశ్లోక. న ప్రవరం యతే దనుక్తియొక్క భృతృత్తిని పరిశీలించినచో అచారార్థమునకు ప్ర. రక్ష్యమతై క్షణే ప్రశ్నోమము రాగా ప్రవరాయతే యను సువేధానుభు సివృష్టించునన. తెలిసికొనున్ది. క్షణే ప్రశ్నోయము ఉపమానవాచక వచనమునకున్న వరముగవచ్చును. ప్రశ్నోతమ సుబ్ధాతానుటకమైన ప్రవరశబ్దము ఉపమానవాచకము. గార్హస్థ్యశబ్దము దుపమేయ వాచకము. ఇటు గార్హస్థ్యము ప్రవరమువలెప్రశస్త్యమునకు నాచరించుచున్నదని యర్థము. ఉపమానోపేయములు సమానుగ భిక్షుర్వర్తమాను కలిసినివిగ సంపదల యనుగాని అభిన్నములుగ నుండరాదు. ఇటు ఉపమానము ప్రవరమైనచో ఉపమేయమైన గార్హస్థ్యము ప్రవిరిభిన్నము కాకతప్పదు. గాన ప్రవరభిన్నమైనఅప్రశస్తమైన గార్హస్థ్యము ప్రశస్త్యముగ నాచరించుచున్నదని అర్థము ఫలించినది. శ్లోకకర్త గార్హస్థ్యమునకు ప్రాశస్త్యమును సంపాదించుగోరియు అచారార్థ క్షణంకధాతువును ఉపయోగించుటచుని అప్రాశస్త్యమునే సాధించినవారైరి. మాతాపూతవికార్యతేవిధా. అను మహాకవిప్రయోగములలో ఉపమానమునకున్న నాచారార్థముగ క్షణే ప్రశ్నోయము నాడబడియున్నది. అచట పూతపదాయతే మున్నను క్షణంకశబ్దములు పూతవికారాని

కల్పి ధూతనికవలె నాచరించుచున్నదను నర్థమును, నిచ్చునదియై యున్నది. గాన అచారార్థకృతులమును గ్రంథారంభమున ప్రయోగించి పేర్చిన తాత్పర్యమునకు విరుద్ధార్థమును గ్రంథకర్త సంపాదించుకొని గ్రంథారంభముననే అన్యార్థమును కావ్యదోషమును కల్పించుకొనిరి.

న చావాసో వివినాయకే, ప్రియసఖి మాలాపికాలాయతే, తాపీ నిశ్చలీనేన దావదహనశ్చాలా కరాళాయతే. సాపిత్యద్విరహేణ నాన్తహరిణీయాపాయతే. హాశం కంఠస్పృశసి నుమాయతే విచరయన్ శార్దూలచక్రీడితమ్. ఇశ్యన్తి శ్చ జయదేవద్యౌ జ్వాలాకరాళాయతే కృత్త కథం కృచ్ఛ్చక్రయోఽభేదబోధ కోఽభూ దితి చాచ్యుష్. కరాళశబ్దస్య గర్వవరత్వేన జాలాభిః కరాళోభ కంఠః దావదహనశ్చాసౌ జ్వాలాకరాళశ్చ స ఇవాచతీతి నమాసాన్తరాశ్రయణస్య నకరత్వాల్ జ్వాలాకలాపాయతే ఇశ్యత్త జ్వాలాకరాళాయక ఇశ్యన్తి పాతాన్తరర్యాప్. అవాసో వివినాయకే—శార్దూలచక్రీడితమ్. అను జయదేవుని కవ్యమునందు జ్వాలాకరాళాయతే అనునెడ కృత్త ప్రశ్నయము. అభేదబోధముగా నెట్లుచయోగించ బడినదో ప్రకృతమును ప్రవరయతే అనునెడ కృత్త ప్రశ్నయము అభేదబోధకమని శంకింపరాదు. జ్వాలాకరాళాయతే అనునెడ కరాళశబ్దము ధర్మవరము. జ్వాలాభిః కరాళః దావదహనశ్చాసౌ జ్వాలాకరాళశ్చ నైవ అచరతీతి అను యిదియొక సమాసమును తిశ్రయించుట సకరము. జ్వాలాకలాపాయతే అను పాతాన్తరముఁజకలదు.

న చ మోక్షపురుషార్థ సాధకీభూతతురీయాశ్రమస్య జాగరూకత్వాదస్య గార్హస్థ్యస్యా త్రైవ్యమేవేష్టావత్రితివాచ్యమ్. త్రివర్గవిశోధి మోక్షఫలసాధకత్వం గార్హస్థ్యస్యేత్యుక్తోత్తరార్థస్య వ్యాపూతావలైః ప్రియ గార్హస్థ్యస్య త్రైవ్యసంపాదనా యోగ్యత్వస్య ఆత్రైవ్యమేవ సాధితమస్తో నవరామశాస్త్రిణో విచారికా ప్రతుర్యా బోధనయా ముని వాసరవి తివదలీచాపహస్యతామచాక్షరః.

సమాప్త్యం ద్వితీయః పరిహాసః.

మోక్షమనెడి పురుషార్థమునకు చగుర్గాత్రమే సాధకముగాన గార్హస్థ్యము అశ్రేష్ఠమైనను మాకు ఇష్టమేయని శంకింపరాదు. ధర్మార్థకావములనెడి త్రివర్గమునకు విరోధములేక మోక్షము గార్హస్థ్యమునే సిద్ధింపకను గర్హమిచ్చెడి ప్రారంభజ్ఞోకము యొక్క ఉత్తరార్థముతో విరోధ మొప్పుచున్నది. అఉత్తరార్థమున గార్హస్థ్యముచేతను మోక్షమును సాధింప శక్యమని చెప్పుచున్నది. ఇందువలన మోక్షమునకు సాధకమును నంకముచే గార్హస్థ్యము చతుర్థాశ్రమమునందే జన్మగ్రహణకు శక్యము కాదు. ఇంతటితో గార్హస్థ్యమునకు ప్రాశస్త్యమును నమహర్ష నుపక్రమించి ఆప్రాశస్త్యమునే సాధించిన ఆచారతామశాస్త్రులగు విభాయకని చేయబోయి వాసరము చేసిన న్యాయముచే మిక్కిలి నవహాసపాత్రులయిరి.

ద్వితీయ పరిహాసము ముగిసినది.

తృ తీ య ప రి హా స ము

ఇతోఽనన్తరామకాస్త్రిభిస్సిత్యానితయువతీవివాహవిషయవిచారః ప్రారభ్యతేయవతీ
 వివాహసాధకే తత్కృతే గ్రంథే ముక్తకణ్ఠానునుచరణాఃవిగుణైస్సన్వితవికల్పితైః పరి
 హాసనీయైర్మత్స్యభానైర్మవతీవివాహస్య ౧. బ్రహ్మదీవివాహానామపి కన్యానుమతిపూర్వ
 కత్వస్య. ౨. తదనఃకులగాన్ధర్వవివాహే బ్రహ్మకానామస్వప్తవిరోధాభావస్య చ. ౩.
 మనోరథిమతత్వం పరికల్ప్య తాదృశమన్వభిమతవిరోధ్యర్థప్రతిపాదనాత్కలియుగ
 ముఖ్యానుష్ఠాపకపరాకరన్మృతేస్త్యాజ్యత్వం. ౪. సకలసమ్యక్బంధనకారాణాం సర్వ
 జ్ఞానాం తైస్యరాధీక్షితానాం వర్ధక్యజ్ఞాపస్తరాద్యారోఽజైరనాదరణీయత్వం
 చోత్పాద్య ౫. యువతీవివాహస్సాధికః తదత్ర మనోరాధునికయుక్త్యాభాసైః కల్పి
 తాభిమతవిరాసస్య ప్రాధమిక తేన ప్రదక్షం తస్మిరాసవీవ ఆస్తాకమావశ్యకః ఆకఆనా
 ముక్తకణ్ఠసిద్ధాంతబోధకైః మనువచరణాః యువతీవివాహస్య మన్వజభిమతత్వం దర్శ
 యిష్యామః.

తథాహి సకలస్మృతిమూలకైర్తా మనుః పుంసాం ప్రాజ్ఞాభివర్ధనాద్దశమద్వాదకా
 న్యకరేహి, చతుర్థే మాసి, షష్ఠే మాసి ప్రథమతృతీయాన్యతరేఽబ్దే, గర్భాష్టమే,
 షోడశే వర్షే చ, క్రమేణ జాతకర్తామకరణగృహనిష్క్రమణాన్నప్రాశనచాళోపసయ
 నకేశాన్తాభ్యం కర్తవ్యమకమాదికేశ, స్త్రీగామపి మస్త్రసంస్కారమన్తరా తమేవ కాల
 మనుసృత్య తత్కర్తవ్యమకమాదికేశ. తథాచ మనుఃద్వితీయాధ్యాయే ౬౬ శ్లోకః “అను
 స్త్రికా తు కాల్మ్యేయం స్త్రీగామాపుదశేషకః, సంస్కారార్థం శరీరస్య యథాకాలం
 యథావిధి”తి అనేన స్త్రీగామపురుషయనే ప్రాప్తే తాసాం వివాహవీవ ఉపసయనమితి.
 పరిసేవాగృహకృత్యకర్తవ్యతీ వివ గురుకులవాసాన్నిపరిక్రియాకర్తవ్యే ఇతి చ, తదవ్యవహిత
 పచనేనైవ నిర్దిశే. “వైవాహికే విధిస్త్రీణాం సంస్కారో వైదికస్సన్పుకః, పరిసేవా
 గురవాసో గృహార్థోఽన్నిపరిక్రియా” మనుస్మృతి అ 67 శ్లోకః. ఆస్య క్షణ్ణిక
 భట్టిమన్వాభ్యాసం వైవాహికఇతి వివాహవీవ స్త్రీణాం వైదికసంస్కారః ఉపసయనా
 భ్యోమన్వాదిభిస్సన్పుకః పరిసేవైవ గురుకులే వాసో వేదాధ్యయరూపః గృహకృత్య
 మేవ సాయంప్రాతస్సమిధోమరూపాన్నిపరిచర్యా తస్మాద్వివాహదేయపసయనస్థానే విధా
 నాదుపసయనాదేర్నివృత్తిరితి.

విజ్ఞానేశ్వరోఽపి స్త్రీణాం వివాహవిరోపసయనస్థానీయం కర్తేతి వ్యాజ్ఞహర.
 తథాచ విజ్ఞానేశ్వరీయే, ఆచారకణ్ఠే, బ్రహ్మచారిప్రకరణే, “ఉపనీయ గురుభిర్యం
 మహావ్యాహృతిపూర్వకం. వేదమధ్యాపయేదేన శౌచాచారాంశ్చ శిక్షయేద్”తి. మూల
 వ్యాఖ్యానావసరే ఉపనీయ శౌచాచారాంశ్చ శిక్షయేత్కనైవ ప్రాగుఽనయనాత్కామ

చారో దర్శితః పర్షిధర్మాః పర్షయత్వా స్త్రీణామేతత్సమాస్తం వివాహోదర్భావో ఉప
 నయనస్థానియత్వాన్వైవాహర్యేతి వివమేవ పితామహోపి "వివాహవివోపనయః స్త్రీణాం
 వైదికఇవ్యత్రేతి వ్యాఖ్య) పాదయమావపి మన పితామహవేవానగవృతుః తథాచ వ్యాఖ్య)
 పాదః "ఉపాయనోదితః కాలః స్త్రీణామద్వాహకర్తవ్యః, తస్మాదపనయస్థానే వివాహం
 నుడరబ్రవీత్". యమః. "వివాహం చోపనయనం స్త్రీణామహ పితామహ" ఇతి.

ఇక అంతరామకాన్తులచేసిద్ధాంతింబడిన యువతీవివాహమునగూర్చి విచారిం
 తము. — ఆతని గ్రంథమునందు మనుస్మృతి పదములకు విరుద్ధములై స్వకూలకల్పితము
 లయిన సరికాని యుక్తులచే (యువతీ వివాహము.) బ్రాహ్మసిద్ధివాములకు కర్మయొక్క
 అనుమతి అనత్యక్తము. గాంధర్వవివాహమున బ్రహ్మణులకు నవకాశము. మనువున
 కభిశుతములని కల్పించబడియున్నవి. పరాశరస్మృతి కలియుగమునందు ప్రమాణ
 గ్రంథమైనను మనుస్మృతికి విరుద్ధముగ నుండుటచులన నందుని ఉపేక్షణీయమనియు
 అందిరిని నమ్మకములయిన గ్రంథములను రచించిన సర్వజ్ఞులగు దైవ్యనాగేశ్వితులు
 వార్ధక్యముచే నేర్పడిన బుద్ధిభ్రాంశము కలిగినవారగుటచే వారిపదములను నాడరింప
 తగవని కల్పించి యుపలీనివాము ఆతనిచే సాధింపబడియున్నది.

అందు అధునికములగు ముష్టముక్తులచే యువతీవివాహమునకు మనువు నమ్మరిని
 కల్పించియుండుట ముందు నిరాకరణీయమైనయంతము గనుక మొదట ముక్తకంతములగు
 సిద్ధాంతములను బోధించు ననూక్తులచే యువతీవివాహము మనువునకు నమ్మకము కాదని
 నిరూపింపబోవుచున్నాను.

ఎట్లన—సకలస్మృతులకు మూలమయిన మనుస్మృతిని రచించిన మనువు పురుషు
 లకు నాభిచ్ఛేదకమునకు ముందు దశమదివసమునందు ద్వాదశదీపనమునందు నాల్గవ
 మాసమునందు ఆతవమాసమునందు మొదటి సంవత్సరమునందు మూడవ సంవత్సరము
 నందు గర్భాష్టమమునందు దశసారవసంవత్సరమునందు క్రమముగ జాతకర్తము నామ
 కరణము ఇంటనుంచి కరణము చేయుట, అన్నప్రాశనము చౌలము ఉపనయనము
 కేశాంతము నేడు సంస్కారములను అజ్ఞాపించి స్త్రీలకును మంత్రసంస్కారములేక
 ఆకాలమునే అనుసరించి యీసప్తవిధసంస్కారములను అనష్ఠింపవలయునని ఉపదేశిం
 చెను. మ. 1 ద్వి. అ. 66 శ్లోకమున వైదికుగ చెప్పబడియున్నది. ఈపదముచే
 స్త్రీలకు ఉపనయనము ప్రసక్తము కాగా వారికి వివాహమే ఉపనయనమని పరిసేవయే
 గురుకులవాసమని గృహకృత్యనిర్వహణమే అగునై పాసయమి. మ. 2 ద్వి. అ. 67 శ్లోక
 మున ఉపదేశింబడినది. ఈ అభిప్రాయమునే మనుస్మృతి వ్యాఖ్యాతయగు ఖట్వాక
 భట్టుడు వివరించియున్నాడు.

విజ్ఞానేశ్వరీయమున ఆచారకాండమున బ్రహ్మచారి ప్రకరణమునం దీ విషయ
 మును నిరూపించియున్నాడు. ఈ విధముగనే పితామహుడును, వ్యాఖ్య)పాదుడును,
 యముడును సూక్తిని నమర్చించియున్నారు.

న చ స్త్రీణాం జాతకర్తాదీనామివాహనస్థానీయస్య వివాహస్యావ్యక్తత్యావై
వత్తితి నాచ్యుత తానాముపయసస్థానీయస్య వివాహస్యైవ భూర్వ్యాపాప్యత్యైవ
హికా విధి స్త్రీణాం సుస్కారో వైదికస్త్రిత్యతి వైదికస్యనిర్దేశేనామస్త్రకర్తాతి
దేశస్య వ్యావర్తికత్వాత్ యజ్ఞ్యవల్క్యైః తుష్టిహతాః శ్రీమదా శ్రీరావివా
హాస్తు సమస్తక ఇతి.

స్త్రీలకు జాతకర్తాదులచే ఉపనయన స్థానీయమైన వివాహము అంతరిత్రకముగ
జరుపవలసివచ్చును అశంకంపరాదు. తమయన స్థానీయమైన వివాహము నాశ్రయించి
వైవాహికావిధి 'స్త్రీణాం'మకు భూర్వ్యాక్ ననుపపదించే వైకమై 'వివాహ' గాని
అంతరిత్రకము కావాలను. యోగ్యవివాహమున స్త్రీలకు వివాహము మంత్రము
సమంత్రకముగ సంబంధమునని నిర్ణయమైనది.

న చ స్త్రీణాం వివాహస్యావ్యక్తత్యావై వత్తితి నాచ్యుత తానాముపయసస్థానీయస్య వివాహస్యైవ
భూర్వ్యాపాప్యత్యైవ హికా విధి స్త్రీణాం సుస్కారో వైదికస్త్రిత్యతి వైదికస్యనిర్దేశేనామస్త్రకర్తాతి
దేశస్య వ్యావర్తికత్వాత్ యజ్ఞ్యవల్క్యైః తుష్టిహతాః శ్రీమదా శ్రీరావివా
హాస్తు సమస్తక ఇతి.

స్త్రీలకు వివాహము సంబంధం స్థానీయమని అంతరిత్రకముగ నెట్లు తెలియ
జనుదున్నది. ఈ యాశంకపరాదు. స్త్రీలకు వినీతము ఉపసేతులేయవచ్చు. గురుకుల
వాసముతోను గృహకృత్యమును అగ్న్యైశ్చ సమర్థున వాగ్వి చెప్పి మున్నగుపదలకును
వైకరముచే ఇదియే గ్రహితులను ఉపనయనవిధియని ఉపసంహరించుటలకును వివా
హమే ఉపనయన స్థానీయమని తెలియుచున్నది.

నచాస్తు నాను స్త్రీణాం:పనయనస్థానీయత్వం వివాహస్య తానాముపయస
యోగ్యే గర్భాద్భవమివ వివాహస్య ముఖ్యకాల ఇతి తానామియత్యతి వాచ్యమ్.
భూర్వ్యాపాప్యత్యైవ హికా విధి స్త్రీణాం సుస్కారో వైదికస్త్రిత్యతి వైదికస్యనిర్దేశేనామస్త్రకర్తాతి
దేశస్య వ్యావర్తికత్వాత్ యజ్ఞ్యవల్క్యైః తుష్టిహతాః శ్రీమదా శ్రీరావివా
హాస్తు సమస్తక ఇతి.

స్త్రీలకు వివాహ ముపనయనస్థానీయమగుచో కానినదు. కాని నాటికి ఉపనయన
యోగ్యమైన గర్భాద్భవమే వివాహమునకు ముఖ్యకాలమగుటచో నియమమేమి అని
యాశంకంపరాదు. ముందుదహరించబడిన మతవచనముయొక్క ఉత్తరార్థమునందు
యథాకాలం యథావిధి యని కాలము అతిదేశిగవలసినున్నది. ఆ కాలాతిదేశము
యమునిచేతను, సరికర్తనిచేతను, దక్షునిచేతను, బలవర్తనబడియున్నది.

న చ గర్భాద్భవమివ స్త్రీణాం వివాహకాలోఽస్తు బ్రాహ్మణాదిభిరవస్థీయసున
స్వరస్థయాదివివాహా క్షణం సుగచ్ఛత్యతి వాచ్యమ్ శాస్త్రీయపరాకాభే గర్భాద్భవమా
దర్శాగమి కామ్యకాలత్వేన మనునైవోపదిష్టత్వాత్.

గర్భాష్టమే స్త్రీలకు వివాహకాలమైనను బ్రాహ్మణులను అనుష్ఠించు శిశువివాహము లేట్లు యుక్తములగునని యాశంకింపరాదు. కాస్త్రీయనుగు వరదు లభించినపుడు గర్భాష్టమముగకంటే ముందుపూజ కామ్యకాలమని మనువు ఉపదేశించియున్నాడు.

తథాచ మనుః సవమాధ్యాయే రిరి శ్లోకః. “ఉక్లష్టామూభిరూపాయ వరాయ సప్యకాయ చ, అప్రాప్తామసి తాం తస్మై కన్యాం దద్యాద్యథావిధీ” అయ్య కుట్టాకథట్టియ వ్యాఖ్యానం ఉక్లష్టాయేతి మహారాజభిరుక్లష్టాయ సురూపాయ సమానకాలీ యాయ వరాయా ప్రాప్తకాలామసి వివాహయే దప్తవర్తామేవం ధర్మో న హియత ఇతి దక్షవర్ణనాత్తప్తాదసి కాలాత్ప్రాగసి కన్యాం బ్రాహ్మవివాహవిధినా దద్యాదితి అస్య కామ్యోపదేశస్య బోధాయనః సిద్ధపరమైరుపబృంహితత్వాచ్చ బోధాయః “దద్యాద్దణ వలే కన్యాం నగ్నికాం బ్రహ్మచారిణే.” వసిష్ఠః “ప్రయచ్ఛేన్నగ్నికాం కన్యాం ఋతుకాల భయాత్” లేతి నగ్నికా లక్షణమసి లేనైవోక్తమ్ “యాన్మలజ్జితాజ్ఞేశ్చ కన్యా పురుష సన్నిధౌ, యాన్యాదీన్యవగుహ్యేత తావద్యవతి నగ్నికేతి.”

మ. 9 అ. రిరి శ్లోకము. గాన దక్షవ్రతాచరియు వైవిధ్యమునే నిరూపించి యున్నారు. ఈ కామ్యకాలమును బోధాయన వసిష్ఠులు బలపరచియున్నారు.

సచాపేదకాద్యాప్రాహ్మణ్య సావిత్రి సారీవర్తక ఇతి పురుషాగామివ స్త్రీణామివ నయనస్థానీయవివాహస్య గౌణకాలోపపత్తిర్నితి వాచ్యమ్, తాసామివనయనగౌణకాల ప్రతినిధితయా ఋతుదర్శనవర్త్యనస్మైవ కాలస్య వివాహయోగ్యత్వేన మనుజైవోప దిష్టత్వాత్. తథాచ మనుః. 8 అధ్యాయే 226 శ్లోకః. “పాణిగ్రహణికా మద్రాః కన్యాశ్వేవ ప్రతిష్ఠితాః.” అస్య కుట్టాకథట్టియవ్యాఖ్యానం. పాణిగ్రహణికా ఇతి. అయ్య మణం ను దేవం కన్యా అగ్నియనుత్తలేత్యేవమాదయోజైతికా మనుష్యాణాం మద్రాః కన్యాశబ్దశ్రవణాలక్యాశ్వేవ వ్యవస్థితా ఇతి. మనువచనస్యాన్య గౌరవమైతీనసీయమ సంవర్తెరుపబృంహితత్వాచ్చ తథాచ గౌరవం ‘ప్రవాసా ప్రాగృతీ’ రితి వైతీనసి ‘యావ న్నోద్భిద్యతే ప్రవా తావదేవ దేయే’తి యమసంవర్తా చ ‘తస్మాద్వివాహయేత్కన్యాం యావన్నుర్దురుతీ భవే’దితి.

పదునారు సంవత్సరముల వయస్సువరకును బ్రాహ్మణులకు సావిత్రి పరితము కాదను నావస్తంబుల పచనము ననుసరించి పురుషులకువలె స్త్రీలకును ఉపనయన స్థానీయమైన వివాహములకు గౌణకాలమైన పదునారు సంవత్సరము లక్షధిగ నుండవచ్చునని శంకింపరాదు. స్త్రీలకు నుపనయన గౌణకాలమునకు బదులుగ ఋతుదర్శన వర్త్యంక కాలము వివాహగౌణకాలముగ మనువుచే నుపదేశింపబడినది. మ. 8 అ. 226 శ్లోకము. ఈమనుపచనము గౌతమజైతీసి యనుసంబర్తులచే బలపరచబడియున్నది.

స హి కన్యాశబ్దస్యార్థాంతరం ప్రకల్ప్యత ఇతి వాచ్యమ్. ప్రభుమపరిహసనవివ సవై కన్యేతి మనువచనేన తస్య దత్తోత్తరత్వాత్.

కన్యాశుల్కమునకు అర్థాంతరము కల్పించుటకు శక్త్యము కాదు. ప్రథమ పరిహారము నుజే 'వైకన్యా' యనే మహావచనముచే నది నిరాకరింపబడినది.

రి.చపేరా,

న హి మహానా యువతీవివాహస్యాపిధత్వాత్, తక్కుగణే శోచాప్రత్యవాయ ఇతిచాన్యమ్. పూర్వోదాహృతమనువచనోద్ధాతేన నిషిద్ధత్వాత్. మ. 8 అ. 226 ఖ్లో. "నాకన్యాశుల్కవిస్త్రాణాం బుద్ధధర్మక్రియాహితాః" అస్య కల్టాకభట్టియ్యాఖ్యానమ్. నాకన్యాశుల్కయే స్వీచిచ్ఛస్త్రే ధర్మవివాహసిద్ధయే వ్యవస్థితా అననువేత్తార్థాన్యుతి. అతనివాహతాః తతయో న యో వైవాహికమచ్చైస్సంక్రియమాణాః ఆ యస్తాదవగత భర్మవివాహవికాలిన్యో భవన్తిగానా ధర్మ్యో వివాహ ఇత్యర్థః మనువిహితనిషేధస్యార్థం జోధాయనఆపద్యంభజైతనసిద్ధివ్యసంవర్తననైరుపబృంహితత్వాచ్చబోధాయనః "అపివా గుణహీనాయ నోపయంధ్యార్జవస్యలా"దితి, ఆపస్తంబః "అనుద్వాహితా తు యా కన్యా ఆర్జవేనియుజ్యతే. సా వృషతీతి, వైతీనసిః "అథ ఋతుమతీ భవతి దాతాప్రతిగృహితా చ నరకమాప్నోతి, విత్పసితామనా ప్రపితామహశ్చ విష్టాయాం జాయతే, తస్మాన్నస్మిన్ చాతస్యేతి" వసిష్ఠః, "ఋతుమత్కంహి తిష్ఠంత్యాం దోమః పితరన్యచ్ఛతీతి." సంవర్త. ప్రాప్తే తు ద్వాదశే వర్షేయః కన్యాం ర ప్రయచ్ఛతి, మునీమాసీరజస్తస్యాః పితాపిబలి శోణిక"మితి.ముఖ్యకాలవీచ కన్యాయా అదాతుః పితూర్వాచ్యత్వస్య యః శోచా కన్యా మకన్యేతి ద్యౌషేణ బ్రాయాత్తస్య దణ్ణ్యైస్స చ మహనైవోక్తత్వాచ్చ తథాచ మనః. నవమాధ్యాయే ౪ ఖ్లోకః. "కాలేచదాతా పితా వాచ్యోవాచ్యశ్చాపయన్ పరి." అస్య కల్టాకభట్టియ్యాఖ్యానం. కాలఇతి ప్రదానకాలేపితా తామదదన్లన్యో భవతి ప్రదానం ప్రాగృతోరితి గౌతమస్తరణాదృశోః ప్రాప్తివానకాలఇతి. అస్య యాజ్ఞ పల్క్యబృహస్పత్యుపబృంహితత్వమసి. తథాచ యాజ్ఞవల్క్యైవల్క్యః ఆచారకాణ్డే వివాహ ప్రకరణే "అప్రయచ్ఛమహ్నోతి భూవన్త్యామృతావృతా"దితి.తథాబల్కృనాస్యతి. "అప్రయచ్ఛపితా కాలే చతిశ్చాపయన్మృతో పుత్రశ్చాభక్తదో మాతుర్దస్తా దణ్ణ్యాశ్చ ధర్మకః" ఇతి. కన్యామకన్యేతి బదతో దణ్ణ్యైక్యం తథాచమనః. 8 అప్తమా ధ్యాయే 225 ఖ్లోకః "అకన్యేతి యః కన్యాం బ్రాయాద్వ్యౌషేణ మనవః. న కతం ప్రాప్తు యాద్దండం తస్యాదోషమదర్శయన్" అస్య కల్టాకభట్టియ్యాఖ్యానం అకన్యేతి నేయం కన్యాక్షతయోగిరితి యో మనుష్యో ద్యౌషేణ బ్రాయాత్తస్య ఉక్తదోష మపి భావయన్ పరిశతం రాజా దణ్ణం ప్రకల్పయేత్ యుక్తశ్చాస్యాకన్యేతి వాఙ్మోద్యో యస్తాదితి.

మనువు యువతీవివాహమును నిషేధించనందువలన దానిని జేసిన ననర్థమేమియని శంకింపరాదు. ముం దుడిచుకొనింపబడిన మహావచన ఉత్తగ్రాధముచే నిషేధింపబడియున్నది. మ. 8 అ. 226 ఖ్లోకము. పాణిగ్రహణ మంత్రములన్నియు కన్యలయందే ప్రతిష్ఠింప బడియున్నవి. కన్యలు గానివారు ధర్మము లేనివారు కాబట్టి వారివిషయమున నా మంత్రములకు ప్రయోగము లేదు దీనికి కల్టాకభట్టియ్యాఖ్యానము. కన్యాభిన్నుల

యందు పాదేగ హరిమంత్రమును ప్రయోగింపబడెను. తతయోనులవిషయమున దైవా హిక మంత్రసంస్కార మున్నట్లుటేని వారివివాహము ధర్మకూన్యమైనదిగాన నది ప్రకృతమునకు ఉపాహరణము కాకాలము. ముదివుయొక్క విషేధము బోధాయన, అపస్తంబ, వైతీనసి, వుజ్జ, సుపర్త వచనములచే బలపరచబడియున్నది. బోధాయనడు గుణహినునకుగూడ రజస్వలను కరిగంగరాదు. అపస్తంబుడు అర్చవచర్యంతము అనుబావి హితురాలగు నియోగింపబడినచో అది పృవలి (కూర్త) అగుచున్నది. వైతీనసుడు “ఋతుమలిని దానము చేయవచ్చు స్వీకరించునాకు నరకమును పొందుచున్నాడు. కారితండ్రితాతముత్తాతలు అపేక్ష్యమునందు పుట్టుచున్నాడు. గాని నస్తిక (అరజస్వల) యగుకన్య దానయోగ్యురాలి.” వీరొకడు “కన్య ఋతుమలిగానున్నచో నానోషము తండ్రికి చెందుచున్నది. సుపర్తును ముద్దెండవర్షమున నుట్టును కన్యను దానము చేయనితండ్రి ప్రతిహాసము కాపెయొక్క రజస్సు శోణితమును సానము చేసినవాడగుచున్నాడు. ముఖ్యకాలమున కన్యను దానము చేయనితండ్రికి నిందయు జ్యేష్ఠముచే కన్యను అకన్యగా చెప్పువానికి దండమును నున్న నొప్పియున్నాడు. మ. 9 అ. 4 శ్లో. కాలమునందు దానము చేయనితండ్రి యు ఋతుకాలమున పార్శ్వకు సంగమించని భర్తయు నింద్యులు. దీనికి కల్లూకభట్టు వివరణము” ప్రదానకాలమునందు ప్రదానము చేయనితండ్రి నింద్యుడగుచున్నాడు. ఋతుకాలమునకు ముందే ప్రదానము చేయవలయు ననెడి గౌతముని స్తుతిననుసరించి ఋతువునకునుండు కన్యాప్రదానకాలము. ఇది యాజ్ఞ్యునల్కర్ని బృహస్పతిచే బలపరచబడియున్నది. యాజ్ఞ్యునల్కర్డు ఆచారకాండమున వివాహప్రకరణమున కన్యాప్రదానము చేయనివాడు ఆపెయొక్క ఋతుకాలమునందు బ్రాణహత్యాపాదమును పొందుచున్నాడు. బృహస్పతి కాలమున ప్రదానము చేయనితండ్రి ఋతువునందు సంగమించని పతియు కల్లికి అన్యమొనంగని పుత్రుడును దుష్టులు ధర్మముననుసరించి నుండును.” కన్యను అకన్యయని చెప్పవానికి దండనము నిధింపబడియున్నది. మ. 8 అ. 225 శ్లో. దీనికి కల్లూకభట్టు వివరణము. “ఇది కన్యకాదు తతయోని” అని చెప్పుటయే అకన్యయనట. ఈవిధముగ చెప్పవానికి రాజు 100 పణములు అపరాధమును విధించవలయును. అకన్యయని చెప్ప వీనికి దండము యుక్తమే.

9-వ పేరా. న ప “కామసూమరాత్రిశ్చేద్యహే కన్యపురుష్యపి, నచైవేవారి ప్రయచ్ఛేత్తు గుణహిణాయ కర్హిచిత్.” ఇతి. మనుచరణస్య కా వాగలిలి వాచ్యమ్. కన్యపురుష్య పీత్యాత్మాపికణ్డేయై వివాహత్వాగ్నితోర్దోషశ్రవణాత్. కర్మాశాస్త్రీయ సరసిషేధమాత్ర సరస్యేనా వివాహితాయా ఆపి ఋతుమత్యా ఆరురణం పిశ్చగ్నహరివాన నిధానపరత్వమిత్యను వ్యవృత్త్యాచ్చ ఆశ్మధా “అత్తానం వాసి భుజ్జీతన విద్రం వేషవర్జితమ్, అపివా మాతరం గచ్ఛేదానుంతు న కన్య” నేతి వేషవర్జితవిద్రభోజనానుగ్రహణసిషేధ మాత్ర సరయోరసయోరాత్త నవివ స్వకృతాధనీమస్త్రిత్యమాత్మగమవిధానపరత్వా వత్తికి. (శివశివపురుషులు).

9-వ పేరా. మనువు 9 అధ్యాయ 89 శ్లోకము ఋతుమతి అయి కన్య మరణాంతము తండ్రిగృహమునందే యుండవలయునుగాని యెన్నటికిని గుణహీనునికి అమెను దానము చేయరాదు. అను వచనముగల గతియేమియని శంకింపరాదు. ఋతుమత్వవి అనునెడ “అపి” శబ్దముచే వివాహమునకు ముందు ఋతువు దోషమని చెప్పబడుచున్నది. అవచనము ఆశాస్త్రీయమగు పదమిని నిషేధించుట. తన అనివాహితయగు ఋతుమతి మరణాంతము విత్సృగృహమునందు సినశించవలయుననెడి విధము జోధించునని తలంచుట శక్యమైనదికాదు లేనిచో “పేదరహితుడగు నిపుని కిది వచనము టన్న తానే భుజింపవచ్చును.” మరియు “తల్లితోనైనను సంఘమును వచ్చుచు గాని అగు గృహమాత్రము వరిగ్రహించరాదు.” అను స్వతులకు స్వకర్తృకమగు శ్రాద్ధమున త కేసుంత్రితము మృత్యుగమనశ్చియం అనునర్థములు కల్పించబడినవి. (శివ పుణ్యక్షయ్య).

10-వ పేరా. నచ “శ్రీ విష్ణుజాతీతేషు మహర్షిభిరుతీ, షోడశ్యైశ్చ కాలాదే తస్మాద్విద్యేతమిదమంత్యం.” ఇత్యేన్ద్ర శాస్త్రమునకు గరితరి వాక్యమే ఏదనివోదాతీనా మావన యసికావేధిత స్వత్రయాధ్యాయే యగనశక్త్యురణే బ్రహ్మత్రవిట్ప్రీణాం పుంసామవనశకాలవివివాహ కాలశత్యుక్తత్వాత్. శూద్రాదివాహకాలస్య న కత్రా ప్యుక్తత్వాన్నన. సాధ్యాయావధర్మ ప్రాకృతీణిష్టాబ్ధిదీక్షిత్యాదివచనానాం శూద్రాదివాహవరత్వమేవేతి నిశ్చేదన్మ. అత్యథా ఏషమిది ద్వికాతీనామిత్యేత్రైవకారద్వికాతి శబ్దయోగ ప్రయోగసాధానాత్తే తస్మాదధర్మవంతత్వేనాదరణీయత్వాచ్చ. తథాసౌ పునఃసన్ధ్యస్త్రీయశ్చైవ భర్తేర్చ నితివ్యోగి. సంయోగే విప్రయోగే చ భర్తృక వత్సృహి కాశ్వతాతి నవమాధ్యాయభద్రశక్తీకమారభ్యాకభ్యాశ తమశ్లోకం స్త్రీపుంధర్మానర్వా అకవరం “ప్రత్యక్షాని యోషితాం ధర్మమప”దిత్యుక్త శ్లో “విష్ణుస్త్రీపుంసయోగైర్ధర్మోవోరతిసంహితః. ఆద్యవత్యప్రాప్తిశ్చేతి త్ర్యుక్తంశతమశ్లోకవర్ణితం యోషితా మావధర్మానానా మనః. తదన్తఃపాతిత్వావస్య వచనస్య:

10-వ పేరా. మను. 9 అ. 90 శ్లో. “ఋతుమతియగుమూరి మూడుసంవత్సరములు వివాహమునకు నిరీక్షింపవలయును. అటుపై తగినభర్తను పరింపవచ్చును అనువచనమునకు గతియేమియని శంకింపరాదు. మ. 2 అ. 68 శ్లో. నద్వికాతులకు ఉపనయనసంబంధమైనవిధి చెప్పబడినది. చెప్పదు బ్రహ్మత్రైవిక్ ప్రీలకు పురుషులయొక్క ఉపనయన కాలమే వివాహకాలమని చెప్పియుండుటవలన శూద్రాదివాహకాలమునుగురించి యెచ్చటను చెప్పకయుండుటవలన మను 9 అధ్యాయమునందు ఆవధర్మముగ చెప్పబడిన శ్రీణివర్తాబ్ధిదీక్షిత్యాది వచనములకు శూద్రాది వివాహవరత్వము నిశ్చయించవలయున్నది. అటుకానిచో “ఏషవిష ద్వికాతీనాం” అనునెడ వివకారము ద్వికాతిశబ్దము వ్యర్థము లగును. పూర్వవచనము ఆవధర్మముగ కరింపబడినది కాబట్టి నిత్యవిషయమును ఆదరింపరగినది కాదు. ఎట్లన మను 9 అధ్యాయము 1 శ్లోకము. ధర్మమార్గమునందు స్త్రీపురుషుల కిరువురికి సంయోగము నందును వియోగమునందును కాశ్వరధర్మములను చెప్పబోవుచున్నాను

అని ఉపక్రమించి మను. 9 అ. 55 శ్లోకము వరకును స్త్రీపురుషధర్మములను చెప్పి మను. 9 అ. 56 శ్లోకము. ఇక ఆపస్తంబుడు స్త్రీలకు ధర్మములను చెప్పబోననిచూపానని ఉపక్రమించి మను. 9 అ. 103 శ్లో. "స్త్రీపురుషులకు గణితసూత్రమైన ధర్మము ఆచరయిండు పుత్రప్రాప్తిహస్తమును శిష్యుజ్ఞానముగను" అను శ్లోకము వరకు స్త్రీలకు మరపు అపధర్మములను పేర్కొని. భవవనము గానియును అంతర్గత మైయుండుటగాలన నిరీయు నాపధర్మము.

11-వ పేరా. ఆపస్తంబా సుకాండీనుశ్చే కిమానమితి వాచ్యమ్. ఆపధర్మాణామసావద్యాయతణే ఫలాభ్యాంబోధకా వాచ్యమితి వాచ్యమ్. అంగరూకత్యాత్ కథాచమనుః 11 అ. 28, 29, 30 శ్లోకాః "అపస్తంబేన తస్మాద్ధర్మం మనుతే నానావిధ్యేణ స నాపాపీతి ఫలం తస్య వర్తతే న హి తేన. వివ్రైవీనై దైవస్సద్భ్యోనై ప్రాప్నోతే తస్య హివాద్భిః. ఆకత్తు మహాభక్త్యోధే ప్రతి గో క్షయే. ప్రభుః ప్రభుమిక్ష్వస్య యోనుకత్వేన వర్తతే, న గాలవరాయం క్ష్యు ర్ధర్మ ఉద్వద్యతే ఫలవిత్కాచి

11-వ పేరా. ఆపధర్మమచరించుననుచు ప్రహణమేమియని శంకించరాదు. ఆపదలేనియపుడు ఆపధర్మము గాచరించిన ఫలము లేదిని మహావచనములు తెల్పుచున్నవి. మను. 11 అ. 28 శ్లోకం 29 శ్లోకం 30 శ్లోకములు 'ఆపద లేనియపుడు ద్విజాదు ఆపధర్మము నాచరించునో దానిఫలమును వరలాకమున పొందదని నిశ్చయించబడినది. విశ్వేదేవులచేతను, సూర్యులచేతను, మహర్షులచేతను, బ్రాహ్మణులచేతను మరణభీతిచే ఆపదలయందును నుభ్యునిధియగు సోమయాగాదులకు వైశ్యాగరి మార్గుగా నిష్ఠలు ప్రతి నిధులుగ చేయబడినవి నుభ్యులను చేయుటకు శక్తికలిగినవాడయ్యెను ఆపక్కలు ముచే అనుష్ఠానము చేసినచో నట్టి దుర్బద్ధిగలవానికి పారలౌకికమగు అభ్యుదయ ఫలము సంభవించదు' అని.

12-వ పేరా. స చ ఆపధర్మాణామసావద్యాయతణే ఫలాభ్యాంబోధకా ఇతి వాచ్యమ్. స్వేభ్యః కర్తవ్యః ఆసాపదిమ్యతా వర్ణాః పాపిష్ఠాభవంతీతి మనువైవస్వీధ త్యాత్. కథాచమనుః 12 అధ్యాయే. 20 శ్లో. "స్వేభ్యస్వేభ్యుక్తకర్తవ్యై. శ్చుక్తితావర్ణా హ్యసాపది, పాపాక సంభవ్యసంసారాక్ ప్రేమ్యతాం యాని శత్రుభు. 21 శ్లోకః వానాశ్చుల్కాముఖః ప్రేతో విప్రధర్మాత్సవ్యకామ్యుత ఇత్యాది వామదేవాదిభిరావద్యున స్థితశ్వమాంసాదిభక్షణా దేరనావస్యహ్యదరణీయత్వావల్రేఖ. కథాచమనుః. 10 అ. 100 శ్లో. "శ్వమాంసమిచ్ఛన్నాలోఽత్రం ధర్మాధర్మవిచక్షణః. ప్రాణానాం పరిత్యక్తం వామదేవోనలిక్షవాక్. 102 శ్లో. భరద్వాజః శుభార్తస్తు సపుత్రోనిజనేవనే. బహ్వి ర్గాః ప్రతిజగ్రాహ పృథోక్తక్షో మహాకపాః 103 శ్లో. శుభార్తశ్చాత్మమభ్యాగా ద్విత్వామిత్ర శ్వకాఃసీం. చణ్డాలహస్తాదాదాయధర్మాధర్మవిచక్షణ ఇత్యాది.

12-వ పేరా. ఆపధర్మములను ఆపదలేనియపుడు ఆచరించునో ఫలము లేక పోయినను దోషమేమియని శంకించరాదు. ఆపదలేనియపుడు తమకర్మలనుండి భీష్టు

అలానవవర్ణములు పోష్ఠము లగుచున్నవని శునవుచే నిశ్చయింపబడియున్నది. మ. 12 అ. 70 శ్లో. "అవదలేయపుడు తమకలు కల్లలనూచి భృషిలయనవర్ణములు సావపునన్ మల ననుభవించి కృత్తవలకు సేవకులుగ కాగలరు." మ. 12 అ. 72 శ్లో. "తమ భర్తమలనుదీవించి బ్రాహ్మణుడు పశుశం చేయబడిన వానిని భుజించు జ్యోతిషుని యైనవస్త్రేగా ఇన్నించగలడు. మునియై వానరీపుడు మునిగువారిచే అవదయించు అనుష్ఠింపబడిన శునకులను నభవతవానివార్యమగుచు. అవి శనియపుడును అనరింపబడినవచ్చును. మ. 10 అ. 106 శ్లో. "వామనేత్రబిడయుషి ధర్మాధర్మములను తెలిసి యుద్ధాదుడై ప్రాణరక్షణకొరకు శునకమాంసమును భక్షింపజాలింపరాదు వామపముచే లిపుడు కాలేక." మ. 107 శ్లో. "మహాబిగ్గయగు ధర్మగర్వాయుషి కపుర్రుడై నిర్ణయరహితుడగుచు నివసించి ఆకలిచే వీడింపబడినవాడై భూమిని వానరది వెక్కుగోవులకు స్వీకరింపిం. ధర్మాధర్మజ్ఞుడగు విశ్వామిత్రుడు యుక్త్యుడై చందాలవాస్తవములండి శునకమాంసమును గ్రహించి వానిని క్షీరించు న్యాయుడగుచు."

13-వ పేరా. న ప్రజ్ఞాపరిచయం. శ్రుతిశ్రుత్యాదీనాం చర్చానాం మహి
తైయధ్యక్షణే. ఏవం ఏతాదుపాద్యుక్తాం తం బాధ్యుం బాధయకామికం ప్రీ
వివాహసోపయోగం నీచస్య ప్రతిపాదం 1. యమనం ప్రసక్తిరపబుహితం
గర్భాష్టమస్య వివాహమభ్యుకలత్సాధికం. 2. బోధాయన మేష్టాపబుహితం
గర్భాష్టమాత్యుక్తాలస్య కామ్యుక్తనరూపం. 3. గౌతమతైః సి యమనం ప్రసక్తి
రపబుహితం యుక్తం ప్రాక్తాలస్య గౌతమ్యుక్తనరూపం. 4. బోధాయనాపబుహితం
న సి మేష్టాపబుహితం ప్రసక్తిరపబుహితం యుక్తం వివాహస్య విషేషవిధాయకం. 5
యాజ్ఞవల్క్యబ్రాహ్మణ్యుక్తనరూపం యథాకాలమదాతాః పితృర్వాచ్యుక్తవిధాయకం.
6. కన్యామకస్యేతి ద్వేషేన వదతో దబ్బిత్వ విధాయకం చేత్యేతాని సర్వజ్ఞ మధనా
చార్య విజ్ఞానోర్వరజ్జాకథట్టవాప్యూతాని తోశపాచార్యకమలాకథట్ట యజ్ఞాభట్ట
సారాయణభట్ట కాశినాథోపాధ్యాయ రామసుబ్రహ్మణ్యరేణుకాకర్ణిత్తితార్థ
మూలభూతాని మనునాకతోక్తానీచ్యుక్తపరిచయం కోవాచే మకమ్మయాల.

13-వ పేరా. ఇవన్నియు ఇష్టములయినవని శంకింపరాదు. శ్రుతిస్మృత్యాదు లన్నిటికీ ప్రయత్నము మేర్పడవలసినదవును. అయితే బలవరుడబడిన వ్యాఖ్యపాదని యముని నాటికాగళిగవచనము స్త్రీవివాహమునకు ఉపనయన స్థానమును తెల్పుచున్నది. 1. యను సంపదరదంతలచే బలవరుడబడిన వచనము గర్భాష్టమపదమును వివాహ ముఖ్య కాలముగ తెల్పుచున్నది. 2. బోధాయన వశిష్టలచే బలవరుడబడిన వచనము గర్భాష్టమ మునకు ముందటికాలమును కావ్యుని తెల్పుచున్నది. 3. గౌతమ ప్రైతీసనియను సంప ద్రులచే బలవరుడబడిన వచనము ఋతశ్రుతు ముందటికాలము గౌతముగ తెల్పుచున్నది. 4. బోధాయన అపద్రుంజ ప్రైతీసని వశిష్ట సంపద్ర బ్రహ్మశ్రుతులచే బలవరుడబడినవచనము యువతీవివాహమునకు నివేదమును నిధింపుచున్నది. 5. యజ్ఞవల్క్య బ్రహ్మశ్రుతులచే బలవరుడబడినవచనము విహితకాలమునందు కన్యాదానము చేయని కర్మదిక నిందము

చతుర్థః పరిహాసః

అధేదానీం బ్రహ్మని వివాహావాపి కన్యానుతే రావశ్యకత్వసాధకయంత్రాభి
భావైః కల్పితమన్వభిమతనిరాసన్య అవసరప్రాప్తత్వాదిహమసుచతైరేవ తదవభి
మతత్వం దర్శయిష్యామః.

1-వ పేరా. కథాహి వితానా తదనుమత్యా భ్రాతా వాయస్తే దద్యాత్స గుణ
హీనోఽపి దేవశ్చకతంసేవ్య ఇతి. స్త్రీణాం బాల్యద్యవస్థాత్రయేష్యర్వాతస్త్రియేషేలి
చ ముచ్యుక్తకణ్డగువాచీత్. తథాచ మనః. 5 అభ్యాసే స్త్రీధర్మనిర్ణయే. 151 శ్లో.
“యన్దైదద్యా త్పితాత్వైరాం బ్రాతావాసురులేషినుః, తం శుశ్రూషేకణీనన్తం సంస్థితం
చ న లక్ష్ణయేత్.” 154 శ్లో. “విశిః కామవృత్తీ వాగుజైర్వాచరిన్ద్యకః. ఉపదర్శ
స్త్రీయాసాధ్వ్యసకతం దేవత్వలిః. 147 శ్లో. బాలయావాయువత్సావా పృథయా
వాపి యోషితా. న స్వాతంత్ర్యేణకర్తవ్యం కించిత్కార్యం గృహేష్యపి.

1-వ పేరా. నాల్గవ పరిహాసమునకు తెనుగు. ఎట్లునః తండ్రిగాని తండ్రి ఆను
మతి ననుసరించి సోదరుడుగాని నెవ్వనికి దానము చేయనో వాడు గుణహీనుడైనను
దేవునివలె నెట్లపుడును సేవింపదగినవాడు అని స్త్రీలకు బాల్యము మున్నగు మూడుదశల
యందును స్వాతంత్ర్యము లేదని ముచ్యు ముక్తకంటడై వలికెను. మునుస్మృతి 5 అ.
151 శ్లో. “తండ్రి లేక తండ్రి అనుమతిచే సోదరుడు ఈపెను ఎవనికి దానము
చేయనో వానిని జీవించియున్నంతవరకు సేవింపలయును. అతడు గతించినను పాతి
వ్రత్యము నుట్టంఘించరాదు.” ముచ్యు. 5 అ. 154 శ్లో. “కలము లేనివాడైనను
స్వేచ్ఛారంభారము కలిగినవాడైనను గుణహీనుడైనను భర్త దేవునివలె వలివ్రతయగు
స్త్రీచే కరివర్య చేయదగినవాడు.” మ. 5 అ. 147 శ్లో. “బాలిక చేతను యువతి
చేతను లేక పృథ్వాలి చేతనుగాని గృహములయందు చేవలియు స్వతంత్రముగ చేయ
దగినదికాదు.

2-వ పేరా. న చ “కన్యాయాం దత్తశుల్కయా మ్రియేకయది శుల్కుదః.
దేవరాయప్రదాతవ్యాయది కన్యానమశ్చలై” ఇన్యసేన స్త్రీతత్త్వాయా అపికన్యాయా
అనుమతిపూర్వకన్యైవ దాశస్య విహితత్వాన్పాప్యోవివాహేష్యపి కన్యానుమతి
పూర్వకమేవ దాతవ్యేలి గమ్యత ఇతి వాచ్యమ్. వాచ్యార్థా పేక్షయాగమ్యయావార్థ
స్యాత్పిచదౌర్భూత్. ఆపద్ధర్మేషు మృభర్తృకాయా దేసరాదిః యోగవిషయే విశేష
తయా విహితాయాః కన్యానుమతేః సామాన్యతో విహితబ్రహ్మని వివాహేషు ప్రవేశా
భావాచ్చు. “యస్యామియేవ కన్యాయా వాచాపత్యే కృతేపరిః తామనేన విధానేన
నిజోవిశేతదేవరః.” ఇతి ప్రాగుక్తీయోగరూపవిదం శుల్కుగ్రహణవిషయమితి కల్లూక
భట్టేనాసి వ్యాఖ్యాతమ్;

2-వ పేరా. కన్యకు శుల్కమునంగినవెనుక శుల్కమిచ్చిన వరుడు గలించినచో కన్య అంగీకరించువత్తమున దేవరునకు (మరదికి) ఆకన్య దానము చేయదగినది అను వచనముచే శ్రీతప్తాయురాలగు (ఇంచుమించుగొనబడిన) కన్యనుగూడా ఆమె అనుమతితోనే దానము చేయవలసినట్లు విధించుటవలన బ్రాహ్మణవివాహములయందును కన్యయొక్క యనుమతితోనే దానము చేయవలయునని సూచించబడినట్లు శంకెపరాదు. వాచాస్పదముకంటె సూచ్యార్థములు మిక్కిలి దుర్బలములు. ఆపద్ధర్మములయందు మృతభర్తృకయగు కన్యకు దేవరాదులకు నియోగించువిషయమున విశేషముగ విధింపబడిన కన్యనుమతికి సామాన్యవిహితములగు బ్రాహ్మణ వివాహములయందు ప్రవేశము లేదు. వాక్కుచేత సత్యము చేయబడినదివలన కన్యయొక్కభర్త గలించినచో ఆమెను ఈవిధితోనే మరది పొందవలయును. అని ముందు చెప్పబడిన నియోగరూపమైన ఈవచనము శుల్కగ్రహణవిషయమని కల్పకభట్టునిచేతనూ వ్యాఖ్యాసించబడినది.

2-వ పేరా. ఇత్థం చాపద్ధర్మే శుల్కదే వివాహో దర్వాక్షుతేరతి ప్రాప్తనైవ వ్యాహూః కన్యాయాః దేవరాదినియోగవిషయక కన్యాయాం దత్తశుల్కాయా మిత్యుక్త విహితకన్యనుమతిస్సర్వేషాం వివాహోవామప్యవశ్యతేతి శాస్త్రోఽనన్తరానుశాస్త్రేణః (ఆపత్త్యాగిహీనసంస్కృతియాది మృతకరీరిషయకమనాధప్రేతసంస్కారా త్కోటియజ్ఞఫలం లభేదిత్యేకద్వచనం వశ్యాదిజన్తు సామాన్యవిషయకమితిమత్వా క్వచిన్నివతితమృతగర్భభకశేబరదహసాయ యతమానః పరమాన్ద్రాస్తేవాసీ వక్రబుద్ధిరీవ సర్వావహ్యతాభాణ్ణాగారమభూవన్.

సమాప్తాయం చతుర్థః పరిహాసః.

2-వ పేరా. ఇవిధముగ ఆపద్ధర్మములయందు వివాహమునకుముందు శుల్కమిచ్చినవాడు గలించినచో వైధవ్యమును పొందినకన్యకు “దేవరుడు మున్నగువారి నియోగమునకు విషయమగు కన్య దత్త శుల్కకాగా” అనునెడ విధింపబడిన కన్యనుమతి వివాహము లన్నింటికి ఆవశ్యకమని తెలిసికొను శ్రీ అనంతరామశాస్త్రిలుగారు బిడ్డలులేని సత్వైదికుని మృతకరీరమును విషయాకరించిన “అనాధప్రేతసంస్కారము వలన కోటియజ్ఞఫలమును పొందునను” నీ వచనమును వశ్యాదిజంతుసాధారణముగ భావించి యొకచోట మృతిజేరిన గర్భభకశేబరమును దహనము జేయుటకు ప్రయత్నించు వక్రబుద్ధియగు పరమానందయ్య కివ్వనివలె పరిహాసమునకు స్థానమాయెను.

నాల్గవపరిహాసము సమాప్తము.

పల్లముః పరిహాసః

అథేదానిం బ్రాహ్మణానాం గాంధర్వవివాహస్య
 ఉన్యసాభిమతక్వం దర్శయిష్యామః.

1-వ పేరా. బ్రాహ్మదైవార్దప్రాజాపత్యాసురగాంధర్వరాక్షస వైశాచాఖ్యేషు
 వివాహేషుద్వయపట్కస్య ధర్మ్యత్వం కైశ్చిదజ్ఞీహ్. కైశ్చిదాద్యచతుష్టయస్యైవ. నిపం
 వక్షద్వయమనూద్యమనుద్విత్వీయ వక్షవాదినాం (కవయ ఇతి) విశేషణ బాసేన కస్యైవ
 సాభిమతక్వం దర్శయమాన. తథాచ మనః కృతీయాధ్యాయే 23-24 శ్లో. ఏదాను
 పూర్వ్యా విప్రస్య త్త్రస్య చతురోపరాక్, విట్కూర్తయోస్తతాసేవ విద్యాధర్మ్యా
 స్మరాక్షసాక్. చతురో బ్రాహ్మణ స్యాద్యాక్ ప్రకస్తాక్ కవయో విదురితి. వివమేవ
 గౌతమోపి వత్సారో ధర్మ్యాః ప్రథమాః పదిత్యేకేతి.

1-వ పేరా. ఇక బ్రాహ్మణులకు గాంధర్వవివాహము మనువువకు అనభిమత
 మని నిరూపించుకొనుచున్నాము. బ్రాహ్మ, దైవ, అర్ష, ప్రాజాపత్య, ఆసుర, గాంధర్వ,
 రాక్షస, వైశాచ, నామకములగు వివాహములయందు మొదటి యారును ధర్మ
 బద్ధములని కొందరింగీకరించిరి. మరికొందరు మొదటి నాలుగే ధర్మబద్ధములని
 అంగీకరించిరి. ఇట్లు రెండువక్షములను ఆశ్రవించి మనువు ద్విత్వీయవక్షవాదులను
 “కవులని” విశేషణముచే విశేషించుటవలన ఆవక్షమే తనకభిమతమని చూపెను. మ. 3
 అ. 23 శ్లో. 24 శ్లో “బ్రాహ్మణునకు క్రమముగ బ్రాహ్మవివాహము లారును, త్త్ర
 యునకు ఆసురాది వివాహము లారును, విట్కూర్తులకు రాక్షసవివాహమును వర్జించి
 ఆసుర, గాంధర్వ, వైశాచ, వివాహములను ధర్మ్యములని తెలియవలయును. “బ్రాహ్మణ
 నకు మొదటి నాలుగు ప్రకర్తములని జ్ఞానములు తెలిసికొని యున్నారు. గౌతముడు
 “మొదటి నాలుగును ధర్మ్యములు, మొదటి ఆరుగూడ ధర్మ్యములని ఇతరులు” అని
 చెప్పియున్నాడు.

2-వ పేరా. న చ కవయో విదురిత్యనేన ద్విత్వీయస్య మతానరత్వమస్తు
 ఏదానుపూర్వ్యైత్యక్రలిహ్ విధర్థకేనో పదిష్టత్వాక్రగ్ధం తస్య మతానరత్వం యః
 కల్ప్యత ఇతి వాచ్యహ్; అధ్యవట్కూర్తయోస్తాసురగాంధర్వయోర్విషిధత్వాత్. తథాచ
 మనః. 3 ఆధ్యాయే. 23 శ్లోకః. వైశాచచక్షుంశ్చైవ న కర్తవ్యో కదాచన.
 మ 3 అ. 33 శ్లోకః. అద్విరేప ద్విజాగ్రాణాం కన్యాదానం విశిష్యతే. ఇకరేషాంత
 వర్ణానా మికరేకరకాన్యయేతి.)

కించాసుర గాంధర్వ రాక్షస వైశాచానాం నిష్ఠ్యత్వస్య తదుత్పన్నప్రజానాః
 దుర్గుణత్వస్య తేషాం త్యాజ్యత్వస్య కులభింకకరత్వస్యచ, మనునైవోక్తత్వాత్ తథాచ

మఱు. 3 అ. 41 ఖ్లో. ఇతరేఘ తు శిష్టేఘ స్వశంసా నృతవాదినః. జాయస్తే దుర్వి
వాహేఘ బ్రహ్మధర్మద్విషన్మతాః. నిష్టితై ర్నిష్టితాగ్రాణాం తస్మాద్విద్యాస్యివర్ణమత్.
మ. 3-63 ఖ్లో. ఖ వివాహైః క్రియాంతైశ్చేదానభ్యయజేనచ. కులాన్యకులతాం
యాన్తి బ్రహ్మజాతైశ్చ సేజచేతి.

2-వ పేరా. “కపులు తెలిగొనుచున్నారు” అనువచనముచే రెండవది మతాం
తరచుగుచో కానియు “పదానుభూత్యా” అనునెడ విశ్లేషకమగు లిప్తిచే ఉపదేశించ
బడియున్నది. కాబట్టి అది మతాంతరముగట యెట్లుచెల్లునను యాశంకింపరాదు. ఆస్య
మట్టమునందు చేరిన అనురగాంధర్వములు విషేషింపబడియున్నవి. మ. 3 అ. 25 ఖ్లో.
“వైకాచము, రాక్షసము, యెఱ్ఱటికిని చేయరాదు.” మ. 3 అ. 35 ఖ్లో. “బ్రాహ్మణు
నకు ఉదకపూర్వకముగనే కన్యాదానము ప్రశస్తము ఇతరపక్షిధులకు పరశ్చరేచ్ఛచే
కన్యాదానము యుక్తమగుచున్నది.”

మరియు ఆనుర, గాంధర్వ, రాక్షస, వైకాచములు సింహములుగను దానిదల న
నేర్పడినంతటి గుణహీనమైనదిగను, తృణబంధననిదిగను, గుంధ్రాంశకరమైరిదిగను మనుల
చేతనే తెప్పబడినది. మ. 3 అ. 41 ఖ్లో. “బ్రాహ్మణివాహచతుష్టయమునకంటె భిన్న
జులగు దుష్టవివాహములయందు క్రూరులును అసత్కీవాదులు చేపదిష్టేఘులును ధర్మ
దేవులునగు పుత్రులు పుట్టుచున్నారు. సిందికవివాహములచే మనుష్యులకు సిందిక
సంతతి యేర్పడుచున్నది.” అందునలం సిందికవివాహములను వర్జింపవలయును. మ. 3 అ.
63 ఖ్లో. “సషిధములైన అనురాది వివాహములచేతను, జాతకర్మాది కర్మలాపముచేతను,
వేదాధ్యయనము లేకరావుటచేతను, బ్రహ్మజుతా లేకరావుటచేతను, సత్కులములు
దుష్కులము లగుచున్నవి”

3-వ పేరా. సచ శిష్టేష్విశ్వసేన అనురగాంధర్వరాక్షసవైకాచాః శథం గృహ్యంతి
ఇతి వాచ్యమ్. బ్రహ్మదిఘ వివాహేఘ చతుర్వేదానుభూత్యాః, బ్రహ్మవర్చస్వినో
పుత్రా జాయస్తే శిష్టసన్మతాః. ఇతరేఘ తు శిష్టేఘ స్వశంసా నృతవాదినః.
జాయస్తే దుర్వివాహేఘ బ్రహ్మధర్మద్విషన్మతాః. ఇత్యుత, ప్రథమఖ్లోకే బ్రహ్మ
దిష్టానుభూత్యా శ్చతుర్విశ్వసేన బ్రహ్మదేవాన్ ప్రకాపయేఘ గృహీతేఘ సత్కు
ద్వితీయఖ్లోకే ఇతరేఘకు శిష్టేష్విశ్వసేనోక్త వ్యతిరిక్తా కామానురగాంధర్వరాక్షస వైకా
చానామేవ గ్రాహ్యత్వాత్.

3-వ పేరా. “శిష్టేఘ” అనుటచే ఆనుర, గాంధర్వ, వైకాచములే గ్రాహ్యము
లనుటకు ప్రమాణమేమని శంకింపరాదు. మ. 3 అ. 39 ఖ్లో. “క్రమముగ బ్రహ్మది
చతుర్విద్యానుభూతి యందును బ్రహ్మవర్చస్సుగలిగిన శిష్టులకు ప్రియమైన పుత్రులు
జనించుచున్నారు. మిగిలిన ఇతర వివాహములయందు క్రూరులును, అసత్కీవాదులు,
వేదధర్మ విదేవులునగు పుత్రులు జన్మించుచున్నారు.” అనునెడ మొదటిఖ్లోకమునందు

క్రమముగ బ్రాహ్మవివాహపరమ్యయమునందు అనుటచే బ్రాహ్మ, దైవ, ఆర్ష, ప్రాణా పర్యములు గ్రహించబడగా రెండవశ్లోకమునందు 'మిగిలిన ఇతరవివాహములయందు' అనుపదముచే చెప్పబడినవానికంటె భిన్నములగు అనుర, గాంధర్వ, వైశాచములే గ్రహించదగియున్నవి.

4-వ పేరా. సచానుర గాంధర్వ రాక్షస వైశాచ విధివివాహితాసూత్పన్నాసాం నృశంసా నృతవాదిత్వాదికథనాత్పాత్ర వివాహావిధితాసాం త్రియవిట్కాబ్రాణాం నపుత్రాభావాపత్తిరితి వాచ్యమ్. నృశంసత్వాదికదశస్య బ్రాహ్మణానామధర్మశ్లేషోఽదిష్టా నురాదివిధివివాహితాసూత్పన్నాత్పాదితే భజామాత్రవిషయత్వాత్. బ్రాహ్మణానామ ధర్మవిధివివాహితాసూత్పన్నాసాం నిర్దిష్టనృశంసత్వాదికదశస్య త్రియవిట్కాధర్మశ్లేషోఽదిష్టానురాదివిధివివాహితోఽస్తిన్నాసాం వస్తునుశక్యత్వాచ్చ. ఆన్యథా. మ. 3 ఆ. 22 శ్లో. యా యస్య ధర్మో వర్తస్య గుణదోషాద యస్యయా. తద్వత్సర్వం ప్రస త్కామి ప్రసవే చ గుణగుణా. ఇత్యుపక్రమవ్యాఖ్యాతావతిః.

4-వ పేరా. అనుర గాంధర్వ వైశాచములచే వివాహమాడబడిన స్త్రీలయందు జనించిన సంకలిత ప్రాశము. ఆసత్యవాదిగా నుండునట్లుచే అట్టివివాహములకు నర్హులగు త్రియ విట్కాదులకు నత్పుత్రు లుండకపోవలసివచ్చునుగదాయని శంకింపరాదు. బ్రాహ్మణులకు అధర్మములుగా చెప్పబడిన అనురాదివిధులచే వివాహములగు స్త్రీలయందు బ్రాహ్మణులకు జనించిన సంకలిత ప్రాశము. ఆసత్యవాదిత్వము మున్నగుదోషములు విర్బుధును. ఇతరులవిషయమున కది ఆన్యయింపదు. బ్రాహ్మణులకు అధర్మవిధులచే వివాహమాడబడిన స్త్రీలయందు ఉత్పన్నమైన సంకలిత చెప్పబడిన దోషములు త్రియాయాదులకు ధర్మములుగా చెప్పబడిన అనురాదివిధులచే వివాహమాడబడిన స్త్రీలయందు నుత్పన్నుడుగు సంకలితగుడ నన్యయించునని చెప్పుటకు శక్యము కాదు. అట్లు కానిచో మ. 3 ఆ. 22 శ్లో. "వివర్ణములకు ఏది ధర్మబద్ధమో వివర్ణమునకు ఏది గుణదోషములూ వానిసంకయును, అవివాహములవలన జనించిన సంకలితయొక్క గుణగుణములను చెప్పబోవుదున్నాను" అను నుపక్రమమునకు భంగమేర్పడవలసి వచ్చును.

5-వ పేరా. న చ చతురో బ్రహ్మణస్యాద్యాక్ ప్రశస్తా కవయో విదురితి మతాన్తరస్య మనోఃస్వాభిమతత్వం కథం కల్పయిత ఇతి వాచ్యమ్. కవయితి విశేషణ దానేనేతి ధర్మోత్తరత్వాత్. కిం బ్రాహ్మదైవార్షప్రాణపత్త్యైర్వివాహితాసూత్పన్నాసా మేవ పుత్రాణాం బ్రాహ్మణస్యాపకృతపితౄణామిహాచరత్వస్య ప్రతిహతత్వాత్. కథావ మనుః తస్మిన్నేవాధ్యాయే 37-38 శ్లో. డశ పూర్వాక ఐరాక్ పంచాశ్వా నాత్తానం చైకవింశతిః, బ్రాహ్మపుత్రశ్చుకృతకృష్టోఽయదేనసః పితౄణా. దైవోధాజ

స్మృతశ్చైవ సప్తసత్తపరావరాణ్. అర్హోధాజశ్చతస్త్రింస్త్రీక్ వట్పట్కాయోభ జన్మకః.

౧-వ పేరా. “మొదటి నాలుగువివాహములును బ్రాహ్మణునికి ప్రశస్తములని కవులు (కవులు=క్షాత్రులు) తెలిసికొనుచున్నారు” అను మతాంతరమును మనువున కనభిరుక్తమని కల్పించుటకు యెట్లుకల్పమని శంకింపరాదు. “కవయః” అను విశేషణము చేతనే ఆవ్రశ్మకు ఉత్తరమీనుబడియున్నది. మరియు బ్రాహ్మ, వైవ, ఆర్ష, ప్రాజాపత్యములచే వివాహాలుగవారియగుదు ఒప్పించినపుత్రులే బ్రాహ్మణునకు పితరులయొక్క ఋణమును తీర్చుగ లిగినవారని ప్రతిపాదించబడియున్నది. మ. తి. ఆ. 37-38. శ్లో. ‘బ్రాహ్మవివాహముచే వివాహమాడబడిన స్త్రీయందు జన్మించినపుత్రుడు సత్కర్మచరుడైనచో తండ్రి మొదలుగొని పదితరములవారిని పుత్రుడు మొదలుగొని పదితరములవారిని తన్ను మొత్తము ఇరువదియొక్కనంభ్య కలిసెవ్వపుటను పాపమునుండి విడిపించుచున్నాడు. వైవదివాహముచే సూధయగు స్త్రీయందు దత్తున్నుడైన పుత్రుడు తండ్రి నారుభించి యెదుగురిని పుత్రుని ఆరంభించి యెదుగురిని ఆర్షవివాహముచే సూధయగు స్త్రీయందు దత్తున్నుడైనవాడు తండ్రిని ఆరంభించి ముగ్గురిని పుత్రుని ఆరంభించి ముగ్గురిని ప్రాజాపత్యవివాహముచే సూధయగుదానియందు దత్తున్నుడైన పుత్రుడు తండ్రి నారంభించి ఆరుగురిని పుత్రుని ఆరంభించి ఆరుగురిని తన్ను పాపమునుండి విమోచనము చేయుచున్నాడు.’

౧-వ పేరా. స చ గాంధర్వరాక్షసశ్చైవ ధర్మ్య మత్రస్య తౌస్తృతౌ. ఆనురం వైశ్యకూద్రయోః ఇతి క్షత్రియవైశ్యకూద్రాణాం గాంధర్వరాక్షసానుర విహ హాణాం ధర్మ్యత్యేనోపదిష్టత్వాత్రేహం పితౄణామి మోచకత్వాభావావత్తిరితి వాచ్యమ్. జాయమానో వై బ్రాహ్మణస్త్రీభిర్ఋణవాణ్ జాయతే ఇతి శ్రుత్యా బ్రాహ్మణానామేవ ఋణాత్రయస్య ప్రతిపాదికత్వాత్తన్మోదకపుత్రాణాం తేహ మేవావశ్యకత్వాత్తదితర క్షత్రియవిటూద్రాణాం పితౄణామి మోచకత్వాభావస్యేష్టవత్త్రే.

౧-వ పేరా. క్షత్రియమునకు గాంధర్వరాక్షసములు ధర్మ్యములుగ చెప్పబడినవి. ఆనురము వైశ్య, కూద్రులకు ధర్మ్యముగ చెప్పబడినది. గాన క్షత్రియ, వైశ్య, కూద్రులకు గాంధర్వ రాక్షస ఆనురవివాహములు ధర్మ్యములుగ చెప్పబడినవి గాన వానికి పితౄ ఋణవిమోచకత్వము లేకపోవలసివచ్చునని శంకింపరాదు. “బ్రాహ్మణులు మూడు ఋణములుకలిగి జన్మించుచున్నారను శ్రుతిచే బ్రాహ్మణులకే ఋణాత్రయము ప్రతిపాదించబడినది గాన ఆఋణాత్రయవిముక్తి చేయగలపుత్రులు వారికే అవశ్యకముగాన తదితర క్షత్రియాదులకు పితౄఋణవిమోచకత్వము లేకపోవుట ఇష్టమే.

7-వ పేరా. న చ శ్రుతిభ్రష్టాణశబ్దస్య బ్రహ్మణస్సకాశాదాగతా బ్రాహ్మణాః
బ్రహ్మజ్ఞానవిశిష్టా బ్రాహ్మణాః ఇత్యర్థాంతరం కల్పితఇతి వాచ్యమ్. వర్ణాశ్రమాచారధర్మ
ప్రపంచైకమన్వాదిధర్మకాస్త్రములచేబడవలెనీ.

7-వ పేరా. శ్రుతియందలి బ్రాహ్మణశబ్దమునకు బ్రహ్మవద్దనుండి వచ్చినవారలు
బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మజ్ఞానముతో కూడినవారు బ్రాహ్మణులు అను మరియొక అర్థము
కల్పించబడగలదని శంకింపరాదు. వర్ణాశ్రమాచారధర్మములను ప్రపంచవేయు మన్వాది
ధర్మకాస్త్రములకు మూలచేద మేర్పడవలసివచ్చును.

8-వ పేరా. న చ శ్రుతియూహినాం ఋణశ్రయస్యాభావే తస్మాదకర్రసక్తేరేవా
భావాత్పుత్రోత్పాదనమనావశ్యకమితి వాచ్యమ్. ఋణశ్రయవిమోచనార్థం పుత్రో
త్పాదనస్య ఆనావశ్యకత్వేన నాపుత్రస్యోగోఽస్థితి సామాన్యతోఽపుత్రస్యాలోకతా
శ్రవణేన తస్మిరాపాయ-సిద్ధోదకక్రియామేతోర్నామసంకీర్తనార్థః చ పుత్రో
త్పాదనస్యావశ్యకత్వాత్.

ఇట్లు చ బ్రాహ్మదైవార్షప్రాణావత్యాశ్చత్వారవివ్రాహ్మణానామనిష్ఠాః తగు
త్వస్మత్ప్రాణవిన సుగుణకాలిన్యః. తావీవ విశ్వానిమోచనాః. లేమమేవానురగాధర్మ
రాక్షసవైకాచా నిష్ఠాః. తాదృశానురాదివిధిగాహితోత్పన్నానాం సుధ్రుణకాలిన్యం.
లేమమేవానురాదయోఽకలీనత్వం సాదకాః. ఏవమద్భోవయతోమనోష్టదానులూర్వ్యే
త్యన్య మతాంతరత్వం కే వా న వదేయః.

నల్లేవం విదైవోక్షరగ్రన్థవర్యాలోచనాం మతాంతరానువాదకవదానులూర్వ్యేతి
వచనమత్రావలోకనేనైవ బ్రాహ్మణానాం గాధర్మవివాహే న కోభ్యదృష్టవిరోధఇతి
నిశ్చితవంతోఽనంతరామకాస్త్రిణః స్వబుద్ధివైశద్యప్రకటనాయ గురౌరనికే మేఘసందేశ
యాద్యట్టోకవచనమయవీవ కల్పితాన్తైత్యత్ర కాచితాన్తైవీవక్త్ర్య కాళిదాసో
బభౌ మేతి ససమ్భ్రమముచై పునఃపదం ప్రజల్పతో. మహిష కాశ్యర్య శిష్యస్య సోదర
తామవాపుః.

సమాప్తాయం వచ్చును. పరిహాసః.

8-వ పేరా. శ్రుతియాదులకు ఋణశ్రయములేనిచో తస్విముక్తి ప్రసక్తియు
లేను. కాబట్టి పుత్రులే వారికి అనవసరమని శంకింపరాదు. ఋణశ్రయవిమోచనమునకు
పుత్రులు అనవసరమైనను పుత్రులులేనివానికి లోకములేదను వచనముననుసరించి అట్టి
లోకమును సంపాదించిపెట్టుటకు సింధోదకక్రియలుచేయుటకు పేరునుచెప్పకొనుటకు
పుత్రోత్పాదన మువశ్యకమే.

ఇట్లు బ్రాహ్మ, దైవ, ఆర్ష ప్రాణావత్యములు నాలుగే బ్రాహ్మణులకు ఆసందిక
ములు దానివలనపుట్టిన సంతానమే సుగుణవంతము. అదియే విశ్వఋణవిమోచనము
బ్రాహ్మణులకే. ఆనుర, గాంధర్వ, రాక్షస, వైకావములు నింద్యములు. అట్టి ఆనురాదివిధు

లచే వివాహితులగు స్త్రీలయందు పుట్టినవారు దుర్బలవంతులు బ్రాహ్మణులకే. ఆరురాది వివాహములు కులభ్రంశకరములు. ఇట్లు ఘోషించుచున్న మనువుయొక్క “షడాను పూర్వ్యా” అను వచనమునకు మతాంతరత్వము నెవరుచెప్పరు.

ఇట్లుండగా ఊతరగ్రంథముకు పర్యాలాచించకయే మతాంతరమును ఆచరించు ‘షడానుపూర్వ్యా’ అను వచనమును మాత్రముచూచి బ్రాహ్మణులకు గాంధర్వవివాహ విషయమున విరోధములేదని నిశ్చయించుకొనిన అంతరాదుకాస్త్రులు తన బుద్ధివైకల్యమును ప్రకటించుటకొరకు గురువువద్ద మేళురందేశముయొక్క మొదటిశ్లోకమును చదువునప్పుడే కాళిదాసు కల్పితాత్మానా అనునెడ కాచితాత్మానా అను చెప్పవలసియని యీ భ్రమ జేంచెనని మిక్కిలి సంభ్రమముతో బిగ్గరగ మాట్లాడు మాహిషమదను శిష్యులకు సోదరస్వమును పహించిరి.

విదవపరిహాసము సమాప్తము.

ష ష్టః ప రి హా సః

అథేదానిం కలియంగముఖ్యాకష్టావకవరాశరస్త్వైశ్చస్వకల్పితమన్యర్థవివరీతార్థ ప్రతిపాదనాద్యత్యాజ్యశ్చముక్తమనన్తరానుకామైభిస్తద్వివరయే కింవిద్విచారయామః.

ఇచ్ఛదు కలియంగమునందు ప్రమాణముగ నాదరింపబడు పరాశరస్త్వైశ్చ మన్యర్థవివరీతార్థ ప్రతిపాదకత్వమును కల్పించుటచే దానిని తృణీకవ వలయునని అరన్త రానుకామ్యులు చెప్పిన విషయమునుగురించి విచారింతుము.

1-వ పేరా. కథనున్య మనుమతపేవానుసరతః పరాశరస్య త్యాజ్యత్వమ్.

1-వ పేరా. మన మతముచే అనుసరించు పరాశరస్త్వైశ్చ యెట్లు తృణీకవటకు శక్యమగును.

2-వ పేరా. ప్రాప్తేతు ద్వాదశే వర్షే కన్యా యా న ప్రదీయతే, మాతాచైవ పితాచైవ బాన్ధవాః నీకరన్తథా. సర్వేతే సరకం యాన్తి దృష్ట్వాకన్యాం రజస్వలామ్. ఇతి. ద్వాదశేభ్యో వర్షేభ్యోఽర్వాక్కన్యాయా అదానే పిత్రాదీనాం సరకప్రాప్తిరీత్యుక్త వతః పరాశరస్యకథం మనుమతానుసారి తేతి వాచ్యం. కాలేదాతా పితా వాచ్యోవాచ్య క్వాచుపయన్పతిరితి. మనుసాపికాలేదాతాః పితృర్వాచ్యత్వస్య విహితత్వాత్. కాలవివ రణం తు ప్రకృష్టికమ్ తృతీయవరీహానేఽష్టమకోట్యామ్.

2-వ పేరా. ద్వాదశశరము సంప్రాప్తింపగా కన్యనుదానముచేయనిచో తల్లియు తండ్రియు బంధువులును పితృదేవతలును రజస్వలయగు కన్యనుజూచి సరకము పొందు చున్నారు." వన్నెందు సంవత్సరములకుగా కన్యను దానముచేయనిచో తండ్రి మున్నగువారికి సరకప్రాప్తిని చెప్పిన పరాశరుడు మనుమతమును అనుసరించిన వాడుగ నెట్లుగుచున్నాడని శంకించరాదు. సరియైనకాలమున దానముచేయని తండ్రియు ఋతు కాలమున పట్నిగనునముచేయని భర్తయు నింద్యుడని మనువచనముచే కాలమునందు దానముచేయని తండ్రికి నింద్యశ్చము విధింపబడియే యున్నది. కన్యాదానమును గురిం చిన వివరణము తృతీయవరీహాసముయొక్క యెనిమిదవకోటియందు నిరూపింపబడి యున్నది.

3-వ పేరా. సచయస్తాం వినాహయేత్కన్యాం బ్రాహ్మణో ధనమోహితః. అన మ్భూయో వ్యూహాక్షేయః సఃప్రా వృషలీవత్. ఇతి సజ్జాతరజస్కాపరిణేతుర్బ్రాహ్మణస్య వృషలీ పరిత్యాహాక్షేయత్వ ప్రతిపాదకః పరాశరః కథంపన్యర్థానుసారి భివేదితి వాచ్యమ్ తాదృశవృషలీపరిత్యాహాక్షేయత్వయోర్ననుసాపి ముక్తకణ్డముదీరితత్వాత్. తథాచ మనుః 3 ఆ. అపాక్షేయప్రకరణే 155 శ్లోకః. కళింహోవశీర్ణీ చ వృషలీ పరిరేషచేతి.

3-వ పేరా. "ధరముచే అట్టికన్యకు మోహింపబడినవాడై బ్రాహ్మణుడు వివాహ మాడినచో అతడు సంభాషణకును అనుచుజ్ఞుకైనట్లును. ఆ బ్రాహ్మణుడు కూడస్త్రీకి భర్తయగుచున్నాడు." అని రజస్వలకు పరిణయమాడిన బ్రాహ్మణుడు పువలీపతిత్వము, అపజ్ఞేయత్వమును, క్రితిపాదించు భరాళరుడు మన్వల్క్యమును అనుసరించివాడుగ బెట్టరు చున్నాడనికొనింపరాదు. అట్టి పువలీపతికి అపజ్ఞేయత్వములు మరువుచేత ముక్త కంఠముగ చెప్పబడియున్నది. మ. కి. అ. 155. బ్లొ. అపజ్ఞేయ ప్రకరణము "వాట్లు పుత్రికలిగినవాడును. స్త్రీసంపర్కముచే ప్థలిత బ్రాహ్మచర్యము కలిగినవాడును. సవర్ణుడు వదలి కూడ్రును వివాహమాడినవాడును అపజ్ఞేయులు"

4-వ పేరా. సచ మన్వల్క్యహితపువలీపతికర్తవ్య కథం సజ్జాతరజస్కారిణేతా గృహ్యుతఇతి వాచ్యమ్ అనుక్తేఽసి మరువా త్త్వక్షణేఽనిరుద్ధమయక్తమస్యో గ్రాహ్య మితి న్యాయేన భరాళరోక్తమైవ తస్య గ్రాహ్యత్వాత్ అన్యథా మరువా అనుక్తానాం దివ్యప్రతిసర యజ్ఞోపవీతవిధాన రజస్వలానియమ పునఃసన సీమంత స్నానభేద ఆచమన నియమ దత్తగ్రహణ విధ్యాదీనామితరస్త్వతి క్రితిపాదితానామగ్రాహ్యత్వాపత్తిః.

4 వ పేరా. మనువుచెప్పిన పువలీపతికట్టముచే రజస్వలను వివాహమాడినవాడు గ్రహింపబడుటకు ప్రమాణమేమని కొనింపరాదు. మనువు దానికి లక్షణము చెప్పకపోయినను "అనిరుద్ధమైన అనుక్తవిషయమును ఇతరమునుండి గ్రహింపవలయును." అను న్యాయముచే భరాళరోక్తమయినదియే దానికి లక్షణముగ గ్రహింపవలయున్నది. అట్లు తానిచో మనువుచే చెప్పబడని, దివ్యప్రతిసర, యజ్ఞోపవీతవిధాన, రజస్వలానియమ పునఃసన, సీమంత, స్నానభేద, ఆచమననియమ, దత్తగ్రహణవిధి మున్నగువానిని స్మృత్యంతరములనుండి గ్రహించుటకు శక్యముగాకపోవచ్చును.

5-వ పేరా. సచ వ్యాఖ్యానతో విశేష క్రితపత్తిరహినస్తేనోదలక్షణమితి న్యాయేన పువలీపతికట్టస్య కూడాపతిత్వేగ్ధం విప్రగృహీతః మజ్జాకళిట్టస్య వ్యాఖ్యానా తాగరూకత్వాత్కగ్ధం తేన కర్తవ్యం సజ్జాతరజస్కారిణి పరిణేతా గృహ్యుతఇతి వాచ్యమ్. తాదృశవ్యాఖ్యానా నిష్ప్రమాణత్వాత్. అనేకస్మృత్యుచబృంహిత శ్రుత్య పేక్షయా వ్యాఖ్యానా అతీవ దౌర్బల్యాద్భుతథాచేరిహశీ—ఆగ్రే మహిషికం దృష్ట్వా మధ్యే తు పువలీపతిమ్, అస్తే వాధిషికం దృష్ట్వా నిరాకాః పితరో గతాః. మహిషీత్యుచ్యతే భార్యా తద్భగేనాస్థితం ధనం, తద్రవ్యమువణివన్య న్న జై మహిషికస్తృకః. పితు ర్గృహే తు యా నారి రజఃపశ్యత్యనంస్కృతా, సా నారి పువలీ జ్ఞేయా తద్వతి ర్వృపలీపతిః. సమర్థం ధనముద్భృత్య మహర్థం యః ప్రయచ్ఛతి, స జై వాధిషికో నామ సర్వకర్తృ బహిషకృత ఇతి.

బృహస్పతిః—పితర్గృహే తు యా కన్యా రజః పశ్యత్యనంస్కృతా, భూణ హత్యా పితృప్రశ్యాస్సా నారి పువలీ స్మృతా. యస్తాం వివాహయేత్కన్యాం బ్రాహ్మణో మదమోహితః, అసమ్భూయో హ్యపాజ్ఞేయః స నిత్రో పువలీపతిః. పువలీ

సంగృహీతామో బ్రహ్మణో మదమోహితః, సతతం సూతకం తస్య బ్రహ్మహత్యా విశేషిణీ.

6-వ పేరా. వ్యాఖ్యానమువలన విశేష ప్రతిపత్తి యేర్పడునను న్యాయముచే వృషభవిశిష్టమునకు కూద్రాపతి యని అర్థమును వివరించు కుల్లూకభట్టునివ్యాఖ్య భాగ రూకముగ నున్నది. కాబట్టి రజస్వలను పరిణయముడిగనాడే ఆశ్టమూల కర్థమనివేష్యుట యెట్లని శంకింపరాదు. అగ్రాఖ్య ప్రమాణత్యాగ్యమైనది. తెచ్చువృత్తులచే బలవరుస బడిన శుభికుంటే వ్యాఖ్య మిగిలి యున్నదనియున్నది. ఇలిహానమునందు ముందు మాహిష ము, మధ్య వృషభివలన, చివర వాధ్యక్షినిజాని విశ్వదేవతల నిరాశులై వెళ్ళిరి.” “భార్య మాహిషిని చెప్పబడుచున్నది. ఆపే భగముచే నాగ్నింబడిన భగమును గ్రహించి జీవించువాడు మాహిషుడని చెప్పబడుచున్నాడు. వీరవ్య తండ్రిగృహము నందు అవివాహితులై రజస్వలయగుచున్నచో ఆస్త్రీ వృషతి (కూద్ర) యని లేలియ దగినది. ఆకెభర్త వృషభివలన (కూద్రాపతి) ఉపగమిస్తాడు. సమర్థమగు భగమును తీసుకొని మహర్షి మునకు ఇచ్చువాడు వాధ్యక్షివడు. అతడు స్వయంకర్తవ్యము బహిష్కరింపబడినవాడు.

బ్రహ్మణి—“వివాహమునాది కన్య తండ్రిగృహమున రజస్వలయగుచో తండ్రికి స్త్రీనిగానైనా పుత్రునిగానున్నది ఆస్త్రీ కూద్రక చేపుబడుచున్నది. మన సుఖ వివాహినిబడిన బ్రహ్మణుడు ఆతడు వివాహినిబడినచో కుభాషణచే కట్టికొన న్నాడు వాని కూద్రాపత్ర యగుచున్నాడు. మోహితుడగు బ్రహ్మణుడు బృషభిని గొట్టించినచో యెల్లప్పుడు నానికి సూతకము, బ్రతినివము బ్రహ్మహత్య సంభవించుచున్నది.”

6-వ పేరా. కనాశ్మేతిహస్త్య కథం శ్రుతిర్నమితి వాచ్యమ్. తస్య శ్రుతిత్వేన సర్వసంక్రమణ్యత్యాత్. నిమగ్నరసహితపారవిశిష్టత్వాచ్చ.

6-వ పేరా. ఈ ఇలిహానము శ్రుతి యొక్క గురవతి శంకింపరాదు. అది శ్రుతి రసని అందరు అంగీకరించుచున్నాడు. యశశగు స్వరసహితపారముతో నూన గూడి యున్నది.

7-వ పేరా. పద—అప్రవృత్తా భివేక్త్యా సవవర్తా తు రోహిణీ, దశవర్తా భవేద్దాతీ అత డీర్ధ్వం రిగ్వల్లా. యాదత్ప్రీడతి సోసూక్తే యావత్ప్రీడతిపాంశుభిః, ఉత్తలియం న గృహ్లాని తావత్తాం హ్యగ్రాణి విమృత్తిః జస్తాదప్రప్త వర్తావధికానాః కన్యాభ్యం, నవవర్త కాయా రోహిణీశ్చం, దశవర్త కాయా గౌరీశ్చం, అత డీర్ధ్వం రజస్వలాత్వంతి లింగయో అనావర భేదతోభకన్య కథం మనుమతావలమ్మిశ్వమితి వాచ్యమ్. కన్యానా వివర్ణే ప్రతిపాదకేనానేన నవైకన్యానయువతిరితి సాని గ్రహణిక మత్రాః కన్యాశ్చేన ప్రతిష్ఠితా ఇతి చ మనాక్రస్య రహోదర్శకావధికన్య కన్యాభ్యన్య భాభాదాత్ సుక్తమన్యోగ్రాహ్యమితి దత్తోక్తరత్యాచ్చ.

7-వ పేరా. “ఎనిమిదినవత్సరములు వయస్సుకలిగినది కన్య యని, తొమ్మిది నవత్సరములు వయస్సుకలిగినది రోహిణిగని, ఐదినవత్సరములు వయస్సుకలిగినది గౌరి అనియు, దానికిపిదప రజస్వల యని చెప్పబడుచున్నది. గోవులపోవు మార్గము నందు క్రీడించునంతవరకు, ధూళిచే క్రీడించునంతవరకు, ఉత్తరియమును గ్రహించు నంతవరకు కన్య యని తెలుసుకొనుచున్నాడు.” అని ఇస్లాది ఉద్భవర్థములు కలిగిన దానికి కన్యాత్వము, తొమ్మిదినవత్సరములు వయస్సుకలిగినదానికి రోహిణిత్వము, ఐది నవత్సరములు వయస్సుకలిగినదానికి గౌరిత్వము, పిదపిదప రజస్వలాత్వమని కన్యకు అవాంతర భేదమును బోధించునట్లు గుణగుణమును అంతరించువానినగ నెట్లుకాగల జని శుకంపరాడు. కన్యకే భేదమును ప్రతిపాదించు దీనిలో “వ్యక్తియొక యవలియు మగియునుగలగా అన్నిహోత్రమున కనర్హులు.” “ఏక హస్తబంధం బని మగత్రములు కన్యలయందే ప్రతిష్ఠించబడియున్నది” అని ముగివుచే చెప్పబడిన బహిర్గతమునే అవధిగాకలిగిన కన్యాత్వమునకు బాధలేదు. అనుక్రమేన విషయమును ఇవరమునుండి గ్రహింపవలయునని ఉత్తర మియ్యబడియున్నది.

8-వ పేరా. నవ నవ్వనంతోనిడకలి ఒక్కర్లుగా గ్రహించలే, కన్యకాపాద దానికి త్రిశ్లేతాని సత్సత్సత్. ఇది మనుచన విరుద్ధకామ్యైష్ట్య ప్రతిష్ఠాత్మక చోరేచ పరిలేతా, పంచపాదవత్సనానానా జరిరన్యో నిధియై. ఉవాసాతాలు సూకశ్యా సూకాపాపిరి మైథునం, పునర్భేః భరారం యథాకశ్యా లెత్తవనీతి; పునర్వివాహస్య నిర్దిష్టత్వేన కథం పరాశసన్య మనునానాసావ్య మిలివాత్మ్య, తాదృశ పునర్వివాహస్య మనునాపునర్భక్త్యాత్. తథా చ మనః 9 ఉభాయే 175-176. శ్లో. యావత్త్యావా వశ్యత్వా నిభవావా న్యయేచ్ఛంతి, ఉవాసయేత్తునర్భక్త్యా నిపాన్యవ ఉచ్యతే. సాచే దక్షతయోనియో ద్దశబ్రత్యా గతాని, పాన్యమేని భిర్రానా పునస్సంసార్మర్యత్వ తితి. అపిక్తి పాచేగ్రహణం నుస్త్రానియతాదార లక్షణం, లేహం నిష్ఠాతువిజ్ఞేయా నిర్దిష్టత్వమేవేతి కన్యకత్వలక్షణ ప్రాప్తిస్తా వద్ధర్మవిషయత్యాదితిచేద్యత్వ మేవైతత్. ఒభాసాన్యకాగీతాం అపిరన్యో నిధియై ఇతి. పరాశరవచనే పౌరచక్ష్మణ్య త్రాయబాలత్వా న్ననిరిపరాశరోఽపి అతః సన్తరామకాస్త్రీణా మనగ్రహస్యపాత్రం నాభూత్.

9-వ పేరా. “దానివిభాగము ఒక్కసారి జరుగుచున్నది. ఒకతూరి కన్య దానము చేయబడుచున్నది. ఒక్కలడనే గవాదిద్రవ్యములు దానముచేయగలిగి చెప్పకు. తమూడును సత్పురుషులకు నొకతూరియే జరుగుచున్నది.” అను మనువచనమునకు విరుద్ధముగ “భర్త నశించినను, సన్యసింపినను, వప్తంనడైనను, చోరుడైనను, పరిత్యజైనను ఇట్టి అయిదు అవదలయందును స్త్రీయరు మియ్యుభర్త నిధింపబడునన్నాడు.” “ఏవ హమాదినకన్య మైథునమును పొందినచో మరల కన్యవలె మియ్యుభర్త ను పొంద ఒచ్చు”నని పునర్వివాహమును నిర్దేశించుటచే పరాశరుడు మనువును అనుసరించువాడుగ నెట్లుకాగలడు అని శంకింపరాదు. అట్టి పునర్వివాహము మనువుచేతను చెప్పబడి

యున్నది. మ. 9 అ. 175-176 ల్లో. “భర్తచే విడువబడినదియో, లేక విధవయో స్వీచ్ఛచే నొకనికిభార్యయై పుత్రునికనినచో వాడు పానర్హువు డని చెప్పబడుచున్నాడు. అపె ఆక్షతయోనియై మరియొకని వివాహమాడినను భర్తను వదలి మరియొకని శాశ్రుయించి మరల భర్తకడకు తిరిగివచ్చినను పునర్వివాహసంస్కారమును పొందవలసి యున్నది. “పాడిగ్రహణమంత్రములు భార్యత్వమునందు నిమిత్తముగ నిశ్చయింప బడియున్నవి. సప్తపద మియ్యబడగనే భార్యత్వము నిష్పన్నమగుచున్నది.” కాబట్టి అమంత్రములకు సప్తపదమునందే నిష్ఠ గ్రహింపదగియున్నది. కాన సప్తపదికిముందు ప్రాప్తమగు ఆవధర్మమును వివర్యారించి వెనుకటివచనములు ప్రవర్తించినవనినచో అది యుక్తమే. “అయిదు అపవలయందు స్త్రీలకు మరియొకభర్త విధింపబడుచున్నాడ”ను వరాళరచనమునందును ఆవచ్ఛిజ్ఞులు వివర్యుచుండుటవలన మనువువలె వరాళరుడును ఆనంతరామశాస్త్రులయొక్క యనుగ్రహమునకు పాత్రులగ నెందుకుకాలేదు?

9-వ పేరా. నచ వరాళరోక్తిత్యా వృషల్యాస్తత్వలేకైచ్చన పాలిత్యే సిద్ధే త్రివివర్ణాబ్జ్యదీక్షిత కర్యా ఋతుమాతీ సతీ. చతుర్థేక్ష్యథ సంప్రాప్తే వ్యయం భర్తారమాప్రజేతే, ప్రజాన హియతే తస్యా రతిశ్చ భరతర్షభ, ఇత్యానుకాసనికపర్వాస్తర్గలేన వచనేన తత్ప్రభావత్యాః కథమకలితానజ్జచ్చత ఇతి వాచ్యమేతత్వాపి. త్రింశద్వర్షోదశవర్షాం భార్యాం విదేతే నగ్నికాం, ఏకవింశతివర్షో వా సప్తవర్షాదువాప్నుయాదితి. ప్రథమముక్త్యానంతరం త్రివివివర్ణాబ్జ్యదీక్షితేత్యారభ్య భరతర్షభ ఇత్యుక్తేన వ్యవల్యాస్తత్వలే న్దుత్పన్నప్రజాయాస్తర్గలేక్ష్య హైస్యాభావస్య ప్రతిపాదితత్వేనకస్యావద్విషయత్యాత్మదాసి వ్యాసోక్త్యాకపద్విషయకవరాళరోక్తిర్యాభావాత్.

9-వ పేరా. వరాళరుడు చెప్పిన ప్రకారము వృషలికి దానిభర్తకును పాలిత్యమేర్పడగా ‘ఋతుమతియగు కన్య మూడుసంవత్సరములు వివాహమునకు సిరిక్షింపవలయును. శాల్పవసంవత్సరము ప్రాప్తించగనే తానీ భర్తను సంపాదించుకొనవలయును. అపె యొక్క సంకలియు, రతియు హినిమైనది కాబాలదు” అను అనుకాసనికపర్వాంతర్గతమగు వచనముచే ఆప్రజకు రలికిని ఆపాలిత్యము యెట్లు సంకతమగునని శంకింపరాదు. ఆభారకమందును “మృద్ధునిసంవత్సరములవాడు వదినసంవత్సరములు వయస్సుగలిగిన నగ్నికను భార్యగా స్వీకరింపవలయును. ఇరువదియొకటి సంవత్సరములవాడు విడువసంవత్సరములకన్యను కరిగ్రహింపవలయును” అని మొదటచెప్పి పిదప “మూడుసంవత్సరములు సిరిక్షింపవలయును”ని ఆరంభించి ‘భరతర్షభ’ అనుసంకపరకును వృషలికి దానిభర్తకు దానియం దుత్పన్నమైన సంకలికి దానియొక్క రలికిని హైస్యాభావమును ప్రతిపాదించుటచేత అది అవద్విషయముగ నుండుటవలన అవ్యాసోక్తిచే వరాళరోక్తికి బాధలేదు.

10-వ పేరా. కలియగానకూలధర్మప్రవర్తకః వరాళరః కథం మనుమతాను సారీ భవేదపి వాచ్యమే. కృతయగాకచయానురూపేణ ఘర్షవైలక్షణ్యస్య మనునా ఖ్యైక్త్యాత్ కథాచ ముదిః ౧. ఆధ్యాయే ౧౫. ౧. అశ్వే కృతయగే ధర్మప్రతాయాం ద్వైవరే వరే, అశ్వే కలియగే నృగాం యగచాసానువత్యితి.

10-వ పేరా. కలియుగమున కనుకూలమైన ధర్మవ్రత రక్షణకు పరాశరుడు మనుమతమును ఎందు కనుసరించెనని శంకింపరాదు. కృతాదియుగములయొక్క ప్రాసము ననుసరించి ధర్మములకు జైలక్షణ్యమును మనువుకూడ చెప్పియున్నాడు. మ. 1. అ. 86. శ్లో. కృతయుగమునందు ధర్మములు వేరుగనుండును. శ్రేతాదియుగములయందును యుగములయొక్క అవతయము ననుసరించి ధర్మ భేదము లుండగలవు.”

11-వ పేరా. న చ దానమాత్రస్య కృచ్ఛాచార్యాయనాది ప్రతినిధికయా నిర్దిశక్ పరాశరః కథం మనుమతావలంబితి వాచ్యమ్ కలియుగే దానస్యైకస్యైవ ముఖ్యత్వేన మనువైవ అభిహితత్వాత్ తథాచ మః 1. అ. 86. శ్లో. తపః పరం కృతయుగే శ్రేతాయాం జ్ఞానముచ్యతే, ద్వాపరే యజ్ఞ మేవాహుః దానమేకం కతాయుగే ఇతి. అతఃకృతే తు మానవాధర్మాస్తే తాయాం గౌతమాస్త్వృతాః, ద్వాపరే శబ్ధలిఖితౌ కలా పారాశర స్మృతిరితి, అనేన ప్రసిద్ధేన పదనేన మనస్తృప్యకేషయా కలా పారాశరస్మృతేః ప్రాబల్యస్య సర్వసమ్మతత్వే కాగరూకే స్వాభాసయుక్తికల్పిత వివరీతమన్వర్థానసారిణీతి పరాశరస్మృతేర్వైత్యాజ్యత్వము క్తం తల్మేవా సహేరక్.

11-వ పేరా. దానమాత్రమును కృచ్ఛాచార్యాయనాది ప్రతినిధిగ షెవ్వ పరాశరుడు మనుమతావలంబకు డెట్లు కాగలడని శంకింపరాదు. కలియుగమునందు దానమునొకదానికే ప్రాముఖ్యము. మనువుచే తెప్పబడియున్నది. మ. 1. అ. 86. శ్లో. “కృతయుగమునందు తపము, శ్రేతాయుగమునందు ఆత్మజ్ఞానము, ద్వాపరయుగము నందు యజ్ఞము, కలియుగమునందు దానము ధర్మము లగుచున్నవి.” ఇందువలన “కృతయుగమునందు మనూక్షధర్మములు, శ్రేతాయుగమునందు గౌతమోక్షధర్మములు, ద్వాపరయుగమునందు శంఖలిఖితోక్తములు, కలియుగమునందు పరాశరోక్తములు ధర్మములగుచున్నవి” అను ప్రసిద్ధపదనములచే మనస్తృప్తికంటే కలియుగమునందు పరాశరస్మృతియొక్క ప్రాబల్యము సర్వసమ్మతము గాన తనయొక్క దుష్టయుక్తులచే కల్పించబడిన వివరీతమన్వర్థములను అనుసరించదని పరాశరస్మృతి త్యాజ్యమని షెవ్వటను యెవరు సహించురు.

12-వ పేరా. వీవంచ న్యకృతశుక్లయంతిభిర్యవతీవివాహోదేర్ష్యన్వభివతత్వ కల్పరాదేవాత్తానం మనుం మన్యమానాస్సాన్వభివతవిరోధికయా కలియుగముఖానుష్ఠాప కస్య పరాశరీర్యాపి త్యాజ్యత్వం కుతో న స్వాదిత్యుదీరయన్తోఽనస్తరామశాస్త్రిణః రాజభూమికాధారణమశ్రేణాత్తానం రాజానం మన్యమానో నిరాటక్మనుస్తఃప్రవిశ్య

శుద్ధాస్తకాస్తాస్తకరజాని కల్పయితుమారభ్య ఫణిహస్తై రర్థచన్ద్రాదానై ర్భూతాన్సా
రితో రాజవిదూషకశ్చన సాధితేవమవహాస్యతాశరణమభూషకా.

సమాప్తాయం షష్ఠః పరిహాసః.

12-వ పేరా. ఇట్లు తనచే కల్పించబడిన శుష్కహేతువులచే యువరీవివా
హాదులను మన్వభిరుతముగ కల్పించుటవలన తన్ను మనవుగా భావించుచున్నటువంటిన్ని
తన అభిరుతమునకు విరుద్ధముగ నుండుట చే కలియంగమున ముఖ్య ప్రమాణమైన పరాశర
స్మృతి యెందుకు త్యజింపరావని యిప్పు అనంతరానుకాస్తులు రాజవీరముని ధరించిన
మాత్రముచేతనే తన్ను రాజుగా తలంచుచు నిరాటంకముగ అపల ప్రవేశించి అతః
పురకాంతలయొక్క చిత్తములను వంచించుటకు ప్రారంభించి ఫణిహస్తముచేతను అర్థ
చంద్రవ్రదానముచేతను వెలువలికి తరుమబడిన రాజవిదూషకునివలె అభిషేకముతో పరి
హాసపాత్రులైరి.

అరవపరిహాసము సమాప్తము.

సప్తమః పరిహాసః

అథేదాసిం వైద్యసాధదీక్షితలేఖనానామనన్తరామశాస్త్రిభిరాపాదితవార్థకృజన్య
అవస్తారమూలక అవివేకప్రయుక్తదోషస్యావసరప్రాప్తకయా తన్నిరాసాయ తద్విషయే
కించిద్విచార్యతే.

ఇక వైద్యసాధదీక్షితరచనలకు అనంతరామశాస్త్రిలచే వార్థకముచే నేర్పడిన అవ
స్తారమూలకమైన అవివేకప్రయుక్తకృము ఆపాదించబడియున్నది. అది అవసరప్రాప్తమై
నది కాబట్టి బానిసించుమున కొంచెము విచారము చేయబడుచున్నది.

1-వ పేరా. నిఖలస్త్వత్కర్థపారదృశ్యసాం సకలాచారపరిజ్ఞానసాధనీభూత
అఖలవర్ణాక్రమాచారశ్రుతిపాదనాద్విలేయనిబంధనగ్రంథకర్తృగాం సర్వజ్ఞానాం వైద్య
సాధదీక్షితానాం లేఖనన్య కథమవస్తారమూలకావివేకప్రయుక్తదోషద్వత్ప్రమాపాద
నీయమ్.

1-వ పేరా. నిఖలస్త్వత్కర్థపారంగతులును సకలాచారములను తెలిసికొనుటకు
సాధనమైన అఖలవర్ణాక్రమాచార శ్రుతిపాదనములందు అర్విలేయగ్రంథకర్తలు సర్వ
జ్ఞులును వైద్యసాధదీక్షితులయొక్క రచనకు అవస్తారమూలకమైన అవివేకప్రయుక్త
కృము ఆపాదించుట యెట్లుకగును.

2-వ పేరా. సచ సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిదశ్చక్రవః. తృతీయో
అగ్నిష్టేరతిస్తురీయశ్చే మనుష్యశాః. సోమో దదదన్ధర్వాయ గన్ధర్వోదదదగ్నయే.
రయిం చ శ్రుత్రాకాన్పదానన్నిర్వహ్యుచథో ఇమామ్. ఇతి శ్రుతివివిధ్యం తాసోమాది
భోగేన కన్యానదూష్యేత్రథా కర్తుం రోమాద్యనత్పత్తికాలవివకశ్యా వోడప్యేత్కర్థకం
వివాహస్త్వప్తనర్నాయాకశ్యాయాస్త ప్రకన్యతే, రోమకాలే తు సంప్రాప్తే సోమో
భుక్తే తు కన్యకాం, రశో దృష్ట్వా తు గన్ధర్వశుచౌ దృష్ట్వా తు పాపకః. ఇతి
యమోక్తం. సతో ౨యం ప్రమాణయామానతతో ౨స్యోక్తదోష ఇతి వాచ్యమ్. వరణ
దానశ్రుతిపాదిరాయాస్తస్యోత్పత్తిలేరుపభోగదోషవిషయకేన యచువచనేన విరోధా
భావాత్.

2-వ పేరా. మొదట సోముడు, పిదప గంధర్వుడు, దానికిపిదప అగ్ని, చివర
మనుష్యుడుః పొందుచున్నారు. సోముడు గంధర్వునకును, గంధర్వు డగ్నికిని ఇచ్చెను.
అగ్ని నాకు భనమును పుత్రులను ఈమెకు నొనరిం గెను. అనుశ్రుతి వివిధమైనదియు
సోమాదిభోగముచే కన్య యెట్లు దూష్యురాలుగాదో అట్లుచేయుటకు రోమములు
విర్బుడుటకుముందే కన్యకు బడియెనుమాడవలయును అను నర్థమునిచ్చు 'యెనిమిదివత్స
రములు పయస్సకలిగిన కన్యకు వివాహము ప్రకన్యము రోమకాలము ప్రాప్తించినచో

కన్యకు సోముడు, రజయ్యను చూచి గంభీర్యము, తుదములను చూచి అగ్నియు కనుభ
నింతుడు” అను యమవచనమును ప్రమాణముగ చేసినందువలననే చెప్పబడిన దోష
మేర్పడినది యిది శంకింపరాదు. వరణ, దానమును ప్రతిపాదించు ఆశ్రునికి ఉపభోగ
దోషమును విషయాకరించు యమవచనముతో విరోధములేదు.

3-వ పేరా. న చ యతోఽయం వైద్యసాధదీక్షితో రోమాద్య నుత్పత్తికాల
ఏవ కన్యాయాదివాచానుభిప్రేత్య కన్యాస్వరూపనిరూపణే యస్యాశ్చ రోమశే జఙ్ఘ
ఇత్యాదిప్రలూప, తతఃపివాస్యోక్తదోషఇతి వాచ్యమ్ స్త్రీణాం వివాహస్య ఉపనయనస్థానీ
యత్వమిదిశక్య కన్యాలక్షణనిరూపణే మ. 3-౧. శ్లో. “సాలామికాం నాలిలామా
మితి వచతో మనోరసి తాదృశదోషావత్ప్రే ధ్యర్వారత్వాత్.”

3-వ పేరా. వైద్యసాధ దీక్షితుడు రోమము లేర్పడనికాలమునందే కన్యకు
వివాహమును అభిప్రాయపడి కన్యాస్వరూప నిరూపణమునందు “ఎవలెను బంధుముల
యందు రోమములుండునో అట్టి స్త్రీని వివాహమాడరాదు” అని ప్రలాపముచేసినందు
వలననే దీనికి చెప్పబడినదోషము యేర్పడుచున్నది అని శంకింపరాదు. స్త్రీలకు వివా
హము ఉపనయనస్థానముగ అతిచేళించి కన్యాలక్షణమును నిరూపించునప్పుడు మ. 3.
అ. ౧. శ్లో. “రోమములేనిదానిని అతిలామములు కలిగినదానిని వివాహమాడరాదని
చెప్పు చునువునకుమాడా ఆ దోషము సంభవించుచున్నది.”

4-వ పేరా. న చ వివాహార్థేన క్యాఖిలషికత్తశ్రవ్యజ్ఞానాదినత్వానత్వపరిజ్ఞానం
న కదాచిక్యోవసాదర్యాగ్భవతీతి కేవలస్వప్రతిభాదిలసితాభాసాద్ధమేవాభిప్రేత్యేష్టావత్తి
రితి వాచ్యమ్ వస్త్రేనస్థిచ్ఛాయనభాగాః కేశలామవిది క్తతేతి గర్భస్థనైర్నిచ శిశోష్టవవీచ
మాసిరోమాద్యత్పల్లేర్దభోకవనివదాదినర్మగ్రస్తైః ప్రతిపాదిత త్వేనానుభవసిద్ధత్వేన చ,
యావసాదర్యాగ్భావామాజ్ఞేహోమశే నవేతి జ్ఞాతుమశక్యమితి వస్తుకుశక్యత్వాత్.

4-వ పేరా. వివాహమునకు అపేక్షింపబడిన గడ్డము, మీసము, ఇకర చిహ్న
ములు ఉండునది లేనిది తెలియుట యెన్నటికిని యవ్వనమునకు ఇవతల యేర్పడదు
కాబట్టి కేవలం తన ప్రతిభచే కల్పించబడిన భ్రాంతమగువర్ధమును అభిప్రాయపడి ఇష్టా
వత్తియని చెప్పబడినది అని శంకింపరాదు. ఆరవమాసమునందే గర్భస్థ శిశువునకు అస్థి
స్నాయునభి కేశరోమములు యేర్పడునని గర్భోపనివల్ మున్నగు గ్రన్థములచేతను
అనుభవసిద్ధమగుచేతను యవ్వనమునకు ఇవతలచే బాలికకు బంధుములు రోమయుక్త
ములు అగునా కావాయని తెప్పొడుటకు శక్యముకాదనిచెప్పబ యుక్తముకాదు.

5-వ పేరా. న చ యతోఽయం వసిష్ఠాదీనామభిర్బహూని వచనాని
పూర్వోక్తరాసస్థర్మాణి లిఖితతోఽస్యఉక్తదోష ఇతి వాచ్యమ్. మరుయాజ్ఞ
పల్కయోరివ వసిష్ఠాదీనామసి స్తులికర్తృత్వేన పరిగణనాల్ తథాచ యాజ్ఞ
పల్క్యః—మన్వత్రి విష్ణు హరితే యాజ్ఞపల్క్య శనాక్షేరాః యమావస్తప్త
నంపర్తాః కాత్యాయన బృహస్పతీ పరాశరవ్యాసకప్ల లిఖితా దక్షగౌతమా

కాతాతపో వసిష్ఠశ్చ ధర్మశాస్త్రప్రవర్తకా ఇతి వసిష్ఠాదిసామఖిత్వైర్వ్యసాఖ దీక్షితో
 దాహ్యుత వచనానాం ప్రాచీన సవీర సిఖల నిబన్ధనకారైర్నృపీతత్వాత్ వసిష్ఠాదివచనా
 నాం పూర్వోత్తరానన్వర్తనస్య సర్వదా నిబిద్ధయవతీవివాహ ప్రవర్తక ప్రజ్ఞామాత్ర
 వలసితత్వాచ్చ అన్యథా సూత్రస్మృతుల స్మృతి నిబన్ధన వ్యాఖ్యాన కర్తృణాం
 సర్వేషామప్యైత దోషదూషితత్వాజ్ఞీకారావత్తి ధర్మాచైవ స్యాత్.

౪-వ పేరా. వసిష్ఠుడు మున్నగువారి సామములతో పూర్వోక్తసంధర్మములకు విరు
 ధములగు చెక్కువచనములను ఇతడు వ్రాసియున్నందువలన చెప్పబడిన దోషము యేర్పడు
 చున్నది అని శంకింపరాదు. మనుయాజ్ఞ వల్క్యబువలెనే వసిష్ఠాదులుగూడా స్మృతికర్తలు
 గనే పరిగణింపబడియున్నారు. యాజ్ఞవల్క్యుడు “మహత్ర అత్రి విష్ణువు హరితుడు
 యజ్ఞవల్క్యుడు శిశరడు అంగిరసుడు యశుడు ఆపస్తమ్బుడు సంపర్దుడు కాత్య
 యునిడు బృహస్పతి చరాకరుడు వ్యాసుడు శంఖుడు లిఖితుడు దక్షుడు గౌతముడు
 కాతాతపుడు వసిష్ఠుడు ధర్మశాస్త్రప్రవర్తకులు” చెప్పియున్నాడు. వసిష్ఠాదులయొక్క
 సామములచే వైద్యశాధిదీక్షితు బడవారింపినవచనములను ప్రాచీనలు సవీరలు మొద
 లగు గ్రంథకర్తలు అంపద గ్రహించియున్నారు. వసిష్ఠాదివచనములకు పూర్వోత్తరా
 సంధర్మ కల్పన అన్నినిధిమల యుత్పత్తివివాహమును ప్రవర్తించజేయువారియొక్క ప్రజ్ఞా
 మాత్రముచే నేర్పడినది లేనిచో సూత్ర స్మృతి ఉపస్మృతి గ్రంథకర్తవ్యాఖ్యానకర్తల
 కందరికిని చెప్పబడిన దోషముచే దూషితత్వము అంగీకరింపవలసివచ్చును.

౫-వ పేరా. వసిష్ఠులవారి వాచ్యమే. ఈశ్వరాంశరమ్భుతానాం మహర్షీణాం
 నిఖలశాస్త్రార్థోత్పత్తివేదిచాం మహాత్మనాం నిబన్ధనాదికర్తృణాం చ తాదృశదోషారోప
 గాపేదయా ఖడ్గీపూరణానన్వర్తకతయా కిం ప్రభూవాత్రిత్య కర్మరీతోషణాయైతా
 దృశగర్వజగ్ద్యై యోగోఽకీర్తిరహృదకయవతీవివాహసాధక యవతీవివాహసాధక
 గ్రన్థరచయోపక్రమమాణస్య విజ్ఞాతశాస్త్రమర్యాదప్రసాహూితధర్మశాస్త్రవాసనస్య
 నన్వైగ్రీవ తాదృశదోషాజ్ఞీకారస్యాతివోచితత్వాత్. సర్వేషాం కలిపయగీర్వాణవదపరి
 జ్ఞానశక్తితదుర్భగర్వాతిచేకేణ దినైవ ధర్మశాస్త్ర వచనాం సకలస్మృత్యాచారవిరుద్ధో
 యవతీవివాహోయైత ఇతి, కంబిద్ధుర్వాదమారభ్య, తత్సాధనాయ మనువచనానాను
 పార్థం పరికల్ప్య, తద్వద్ధ్యాయ కలియుగమ. ఖ్యాతస్థావరకరాశరస్య త్యాజ్యత్వముత్వా,
 కల్పిద్ధయే సర్వేషామేవ మహాత్మనాం ధర్మశాస్త్రసంభిజ్ఞకృత్యమాధర్మ్యే ప్రజల్యసి,
 కత్తైర్వాయ వైద్యశాధిదీక్షితానాం వార్ధక్యస్యావస్థారములకాఽవివేకకృతపాద్య
 కన్వేచిదనర్థస్థిరీకరణాయ యథోక్తరమ్యైర్మహర్షపరమృతాయైవాత్మబుద్ధిం వినియోజ్య
 నిర్లజ్జం. గ్రన్థరచనాయోపక్రమం తా అంతరముకాన్తిజి. ణ్. భీతో మాంసనిషే
 వణం కిముచితం కి తే న మద్యవిగా, మద్యం దాపి తప ప్రియం ప్రియమహో
 వారాంగసాభిన్నకా. బారస్త్రీరకయే కతస్తర భనం ద్యూతేన చార్యేణ వా, చార్య

ద్యుత పరిశ్రమోఽస్తి భవతాం భిష్టస్య కాన్యా గతిః. ఇత్యేకచోరప్రతిపాదిక
భిష్టభిక్షుకనలప్రహారితానుగమః.

సమాప్తోఽయం పుస్తకం పరిహాసః.

6-వ పేరా. అది ఇష్టమే అని చెప్పరాదు. ఈశ్వరాంశసంభూతులగు మహర్షులకు నకలకాస్త్రార్థకర్తములు తెలుసుకొనిన మహాత్ములగు గ్రంథకర్తలకును అట్టిదోషము నాచరించుటకంటే ఉదరభ్రూణమునకు గత్యంతరములేక వర్జితులగు ప్రభువుల నాశ్రయించి వానిని సంతోషపెట్టుటకు సర్వజననింద్యమును అజీర్తి సంపాదకము నగు యువతీనివాహసాధనమైన గ్రంథరచనకు గడంగిన శాస్త్రమర్యాద తెలియని ధర్మశాస్త్ర గ్రంథ మాఘాజింపని తనకే అట్టిదోషము వారోపించుకొనుట యుక్తము. ఇట్లుండగా నేనియోగిన్ని సంగ్రహకవచములను తెలుసుకొనుటచే నేర్పడిన గర్వాతికయము వలన ధర్మశాస్త్రగ్రంథములేక నకల స్పృత్యాచారములకు విరుద్ధులగు యువతీనివాహము యుక్తమని దుష్టవాదము నొకదానిని ప్రారంభించి దానిని సాధించుటకై మకు పదనములకు అపార్థములనుకల్పించి దానిని దృఢీకరించుటకు కలియుగప్రధానమగు కళాశరస్వతికి త్యాజ్యత్వమును తెచ్చి అది సిద్ధించుటకై మహాత్ములకందరిని ధర్మశాస్త్రజ్ఞానములేదని వారు మూఢులని ప్రకాశముచేసి దానిని స్థిరపరచుటకు వైద్యవాధనీక్షకులకు ముదిమిచే నేర్పడిన అపప్రారములక అనివేకమును అపాదించి అనిష్టమగు నిషయముకు స్థిరపరచుటకు దానికంటెను బలిష్ఠములగు అనిష్టపరంపరలకు తనముద్ధిని వినియోగించ లజ్జలేక గ్రంథరచకు ఉపక్రమించిన అనంతరామకాస్తులు "భిక్షుకుడా మాంస విషేవణము నీకుతగినదా. మద్యములేనిదానితో నేమిప్రయోజనము. మద్యముకూడా నీకు ప్రియమైనదా. వేశ్యాస్త్రీలతోకూడిన మద్యము ప్రియమైనదే. వేశ్యాస్త్రీ రలికి నీకు ధనమెక్కడిది. దొంగకేసముచేతను జూదముచేతను లభించును. చార్యమూలములందు మీకు పరిశ్రమముకలదా, భిష్టునికి గత్యంతర మేమన్నది" అశబ్దోకమున ప్రతిపాదించబడిన భిష్టభిక్షుకునితో సామ్యమునబొందిరి.

పుస్తకపరిహాసము

అష్టమ పరిహాసః

వ్రథమవరిహాసేన తత్కృతగ్రన్థాభిధానం విశిష్ట్య ద్వితీయేన తత్కృతసమైపుణ్య
మనావృత్త్య కృతీయమరియఃశ్చయైః యనతీతివాహమ్య వివాహసామాన్యే కన్యాను
మతిపూర్వరచనస్య బ్రహ్మణానాం గాంధర్వాచరణే ప్రత్యవాయాభావస్య చ తత్కృత్విక
మన్వభిషుకత్వం సలీలం నిరన్య వ్యవసత్తమాభ్యాం చరాశరవైద్యసాధదీక్షితయోః
త్యాజ్యత్వం సార్థచంద్రదానముత్సార్గ్యం సంధతి స్వప్రేరకకాస్త్రప్రతారజైకతా
నతయా శుష్కయంత్రీభిర్గృహితానాం స్వకహాలకల్పితానాం ప్రకృతానువయంత్రానాం
తత్కృత్యయానిదుద్ధానాం సీరనవిషయానాం భిజ్జనస్యావసరప్రాప్తతయా సఖేలమూల
మితో విచారియామః.

వ్రథమవరిహాసముచే అతనిచే రచించబడిన గ్రంథముయొక్క నామధేయమును
భండించి ద్వితీయముచే అతని కవనశైపుణ్యుడును తిరస్కరించి కృతీయచతుర్థశంచము
లచే యనతీతివాహమును వివాహసామాన్యమునకు కన్యయొక్క అంగీకారముగో దాన
మును, బ్రహ్మణులకు గాంధర్వవివాహవిషయమున పాపాభావమును బాసికి మనునపుటి
కల్పనకు అప్రయాసముగ భండించి, వ్యవసత్తములచే చరాశర వైద్యసాధదీక్షితులకు
త్యాజ్యతను అర్థచంద్రదానముతో తొలగించి, వ్రకృతము కన్న ప్రేరేపించిన కాస్త్ర
యొక్క పంచనమునే ముఖ్యముగ నుంచుకొని శుష్కయంత్రులచే నిర్మింపబడినవియు,
స్వకహాలకల్పితములను, ప్రకృతమున తువయుక్తములుగానివియు, ప్రమాణవిదుద్ధములు
నగు సీరనములయిన విషయములను, భండించుట యవసరప్రాప్తమయినది. కాన
నప్రయాసముగ గ్రంథమునంతయు విచారితము.

1-వ పేరా. యత్ప్రాకం యనతీతివాహసిసాధయమభిరసస్తరాశకాస్త్రభిర్వి
వాహోనామాన్యోన్యావ్యభిచారిశ్చయద్యోతకో మస్త్రాన్నిసంబధ్ధాదినీహ్వాద్యః కర్తవ్యేష
ఇతి తస్మక్వాపి వివాహవిధిమ లక్షణస్యాన్య దృష్టత్వాత్ త్యాజ్యత్వాధివేత్తవృత్త్వా
దేర్విధీయమానత్వాత్—తథాచ మనః. 9 అధ్యాయే. 80-చ1-83 శ్లోకాః.
మద్యపా సాధువృత్తా చ ప్రతిహారా చ యా భవేత్. వ్యాధితా నాధివేత్తవ్యా హిం
సార్థమీ చ సర్వదా. వధ్యాప్తమేఽధివేద్యాద్దే దశమే తు మృతప్రజా. వివాదశే స్త్రీ
జనసి సద్యస్తప్రియవాదినీ. ఆధివిర్నా తు యా నారీ నిర్గచ్ఛేద్రుషితా గృహత్.
సా సద్యస్సన్నిరోద్ధవ్యా త్యాజ్యా వా తులనస్నిధావతి. పరణవాద్దాన ప్రదానపాణిపీడన
సప్తపద్యాఖ్యుంజ్ఞాపిజిప్తత్వన్య స్తృలిక రృభిరుక్తన్య వివాహలక్షణస్యాతీవవిదుద్ధ
త్వాత్ తథాచ మరీచిః వాద్దానం చ ప్రదానం చ పరణం పాణిపీడనమ్. సప్తపాదీతి
వజ్ఞాభ్యో వివాహః పరికీర్తిత ఇతి.

1-వ పేరా. యవలివివాహమును సాధించగోరిన అనంతరానుకాస్తులచే వివాహమునగా భార్యాభర్త లాలడోడుల వ్యభిచరించగను శిశువునునకు ద్యోతికమైన మంత్రాన్ని సంబంధాదులచే నిష్పత్తి చేయించిన కర్తవీశేషుని చెప్పబడియున్నది. అది యుక్తముకాదు. వివాహవిధులయందు దెచ్చటను భోజనమును వివిధములైనవి. వైగా కొన్ని సమయములయందు వివాహమాడినభాగ్యుడు కృణింపడు. యాననియు. ఆమెయున్నను పుస్త్యివాహమును గావించుకొనవలయు ననియు నిశ్చయముగా నున్నది. సూ. 80-81-83 క్లోకము. "మద్యపానము చేయవలయును, హస్త్యభ్యుద్యోగము లినిగోచరము, బ్రతి కూలురాలను, వ్యాధిగ్రస్తము, భృత్యాదిపాంసారకారణములవలన, ఎప్పుడును అతి వ్యయము చేయవలయును, నగు భార్యనున్నప్పుడును పుస్త్యి రాక ము చేసికొనవచ్చును. గోద్రాలు, ఎనిమిదవ సంవత్సరమునందును మృత్యువ్రత కలిగినది వదల సంవత్సరము నందును స్త్రీలనే క్రమమున స్త్రీ దుడుగొకటివనంతవ్యయమునందును అనిష్టమును కల్పనది. తత్తదిమందును అధిశేషమునకు (ఆస్త్రీలున్నచు భర్త పుస్త్యివాహము చేసుకొనుట) అర్హులు. అధిశేషమునకు గోచ్యునిస్త్రీ దోషములును, గృహమునందు వెదలిగవు పక్షమున వెంటనే ఆడగించవలయును, లేదా తల్లిదండ్రుల ఇంట వదలిబెట్టవలయును" అదివరణము, వాగ్దానము, ప్రదానము, పాణిగ్రహణము సత్సమయము నైదు అంగములతో గూడియుండుటయను స్పృహితరలచే చెప్పబడిన వివాహవిధులను నను మిక్కిలి విరద్ధమైనది. మరియు "వాగ్దానము-ప్రదానము-పాణిగ్రహణము-సత్సమయము అను నైదు అంగములతో గూడినది వివాహమని చెప్పబడుచున్నది.

2-వ పేరా. యక్షు అన్యోన్యస్యాభిచారో భవేదామరణానికః. ఏష ధర్మ సుమానేన క్షేయస్త్రీపుంసయోః పః. కథా నిత్యం యతేయాతాం స్త్రీపుంసౌ తు కృత క్రియా. యథానాభిచరేయాతాం వియక్తావికరేతరమితి మనువచనే కృతవివాహ యోగ్యంపుత్యోరన్యోన్యాభిచారవివ వరుషధర్మశిశ్యుక్తత్వాద్వివాహస్య తాదృశా వ్యభిచారప్రతిక్షాత్వం జ్ఞాయతఇత్యుక్తం కదనల్ వివాహేఽభియోగాభిహితప్రతి జ్ఞాయః ప్రసక్తేరేవాభావత్ కథాచ స్మృతిచన్ద్రికాయాం జ్యేష్ఠవారభేదవిరుదణే నారదః. చతుష్పదశ్చతుస్థానకృతుస్సాధనవివచేతి కాత్యాయనః పూర్వపక్షోఽప్రతిక్షా ప్రత్యాకలితమేవచ. క్రియాపదశ్చ లేనాయం చతుష్పదశ్చరితకఇతిబ్రహ్మసూత్రః. ప్రతిజ్ఞాచోక్తరక్షేపవ ప్రత్యాకలితమేవచ. క్రియాశేత్యభియోగస్య పాదభేదాః ప్రకీర్తితాః ఇతి ధర్మశాస్త్రసమయాచారవిరద్ధేన మార్గేణ వరేణాధర్మితోఽర్థిరాక్షే ప్రాప్యివాకాయ వా నివేద్య తాభ్యామన్యతరేణ ముద్రాలేఖ్యపురుషాణామన్యతమేనా నీలేప్రత్యర్థిని తస్య పురతో రాజసభాయాం వర్తమానతాపాదిచిహ్నా తస్థియల్లభయతి తస్మైవ ప్రతిజ్ఞాత్వమితి ధర్మశాస్త్రసిద్ధిత ప్రతిజ్ఞాలక్షణానాశ్రావత్వాచ్చ కథాహః జ్ఞా నశ్శరీయే న్యవహరకాణే న్యవహరమాత్మకాయాం పక్షలక్షణనిరుదణే అర్థవద్ధర్మ సంయోగం పరిపూర్ణమనామః. సాధ్యవద్వాచకవదం ప్రకృతార్థానుబంధి చ. ప్రసిద్ధ మనిరద్ధం చ నిశ్చితం సాధ్యతమమ్. సంక్షిప్తసకలార్థం చ దేశకాలావిరోధి చ. వర్తన్తు

మానవజాతిలో పోషక ప్రదేశవల్. స్థానావసరసాధ్యాఖ్యజాత్యాకారవయోయోకమ్, సాధ్య ప్రమాణనభ్యావదర్శితవత్సర్గిచామవల్. పరాత్పూర్వజానేకరాజనానుభవజ్ఞితమ్. ఉమావిజ్ఞాత్తపీడావక్కథితావత్ప్రదాయకమ్. యదా వేదయతే రాజ్యే తస్మావే త్యభిధీయతఇతి భాషాప్రతిజ్ఞేశ్వర్యః భాషాప్రతిజ్ఞా వక్ష్యతి సార్థాంతరమితి న వివక్షానేత్యరః.

2-వ పేరా. ఉపనాగలమువరకు ఒండొరులను వ్యభిచరించునకముందు లయ స్త్రీపురుషులకు యాఖ్యమైనధర్మమని సంగ్రహముగ తెలిసికొనవలయును. వివాహ మాడిన స్త్రీపురుషులు ఇరువురును యొక్కొక్కడును ఒకరి నొకరు ఏదే వ్యభిచరింపకట్లు ప్రయత్నించవలయును అని మది వచనమునందు వివాహమాడిన దంపతులకు వరస్పర వ్యభిచారము లేకయుండుటయే పరమధర్మమని చెప్పబడియున్నదిగాని అట్టి వ్యభిచారము చేయుచు నెడి ప్రజ్ఞయే వామామ? తెలియుచున్నట్లు చెప్పబడినది. అది సరికాదు. వివాహము నందు అభియోగముచే చెప్పబడిన ప్రతిజ్ఞ నే ప్రవర్తించు. స్వప్రచంద్రిక యందు వ్యవహారభేదనిరూపణాధ్యాయగునందు శారదులు “సాల్లపాదము సాల్ల పానములు సాల్లపాదనములు కలిగినది అభియోగము” కాత్యాయనుడు. పూర్వవక్షము’ ఉత్తరవక్షము, ప్రత్యాగమము, క్రియపాదము అని సాల్లపాదములు కలిగినది అభియోగము. బృహస్పతి ప్రతిజ్ఞ, ఉత్తరవక్షము, ప్రత్యాగమము, క్రియ అని సాల్లపాదములు అభియోగమునకు చెప్పబడియున్నది. ధర్మశాస్త్రము ప్రభాసుమార్గములకు విరుద్ధమార్గముతో పరునిచే తిరస్కరింపబడిన నాది రాజానకు నాని న్యాయాధికారికిగాని లేట్టుకొని చాలిని శోధించే ముద్రాలేఖ్యపురుషులలో నొకరిమూలమున ప్రతివాది కొనిరాబడినపదవ వానియెడల రాజనభయందు వర్ష, మాన, వక్ష, దివాది, చిహ్నము కలిగినట్లు వాని వ్రాయుయరంగతి ప్రతిజ్ఞ. మరియు ధర్మశాస్త్రముచే నిర్ణయించబడిన ప్రతిజ్ఞాలక్షణము వివాహమునకులేదు. ఎట్లన—విజ్ఞానేశ్వరీయము-వ్యవహారకాండము-వ్యవహారమాతృకలయందు-చక్షులక్షణ నిరూపణమునందు “అర్థయంత్రధర్మములతో మాడి నదియు, పరిభ్రూర్ణమైనదియు, ఆకులము కానిదియు, హేతు వాచకవదములతో మాడి నదియు, ప్రకృతార్థమునకు సంబంధించినదియు, ప్రసిద్ధమైనదియు, విరుద్ధము కానిదియు, నిశ్చయించబడినదియు, సాధనములకు యోగ్యమైనదియు, నకలార్థరంజేనక మైనదియు, చేకరాలములతో విరోధము లేనిదియు వర్షము, ఋతువు, మానము, వక్షము, దినము అను కాలమును చేకర ప్రదేశము కలిగినదియు స్థానము, గృహము, సాధ్యమును, జాలి, ఆకారము, వయస్సులతో కూడినదియు, సాధ్యముయొక్క ప్రమాణముయొక్క సంఖ్యతో కూడినదియు (అర్థిప్రత్యర్థులయొక్క) వాని ప్రతివాదుల సామములతో కూడినదియు పరులను, తానును లేనకంటె పూర్వమునునైన రాజులయొక్క పేర్లతో గుర్తించబడినదియు, పీర్పుతోను తనకేర్పడిన బాధతోను కూడినదియు, చెప్పబడినట్లు వంటి పస్తువును, విషయమును సంపాదించువారితో కూడినదియు, రాజానకు నివేదించ

బడినదియునైనది" భావ యని చెప్పబడును. భావయన ప్రతిజ్ఞ—భావ, ప్రతిజ్ఞ, పక్షము అనునవి వికారము.

3-వ పేరా. యత్తు నస్త్రాగ్నిసంబంధాదిద్వివ్యవీశేషత్వముక్తం తదవ్యవస్థ. మహాభియోగేషు సప్తేహనివర్తకత్వైర కగణియానాం దివ్యానామభియోగనివాహ విషయేనైవ ప్రసక్తత్వాత్. తథాచ యాజ్ఞపల్క్యః-దివ్యప్రకరణే—తురాగ్నిసంబంధాదివిషయో దివ్యానివా విశుద్ధయే, మహాభియోగేష్వేతాని కిద్ద సప్తేభియోక్తరీతి

3-వ పేరా. మంత్ర సంబంధమును, అగ్ని సంబంధమును మున్నగువానిని దివ్య విశేషము (ప్రమాణము) అట్లుటయు యుక్తముకాదు. గొప్పనేల సంబంధమును, సందేహమును తొలగించుకొనుటకు చేయదగిన దివ్యప్రమాణములను, నేరమునకు విషయములుగాని వివాహములయందు ప్రసక్తిలేదు. యాజ్ఞపల్క్యము దివ్యప్రకరణమునందు— "తుల, అగ్ని, ఉదకములు, విషము, శోశము అనునవి పశుపక్షిని తేల్చుటకు దివ్యప్రమాణములు. ఇవి గొప్ప నేరములయందు సేవయోగింపబడుచు" ఇవి నేరము సారోపింబిన వాడు దివ్యదులచే తనకేర్పడు పరాజయమునకు నిమిత్తమైన దండమును ఇయ్యగలను అని ప్రతిజ్ఞ చేసినప్పుడు నేరమును చేసినవానియందు వీనిని ద్రయోగింపవలయును. అనగా నేర సారోపింబినవాడు తాను ఎవరిపై నేరము సారోపించుచున్నాడో వాడు తులాది దివ్యప్రమాణములను చేయుపక్షమున అదివ్యప్రమాణములయందు ప్రతివాది జయించి తాను పరాజయమును పొందుచో వానిని తగినదండమును తాను పొందగలనని ప్రతిజ్ఞ చేసినప్పుడే దివ్యప్రమాణములను చేయించవలయును.

4-వ పేరా. యత్తు నస్త్రాగ్నిసంబంధాదిద్వివ్యవీశేషత్వేన కషణద్వార్థ్యం కరోతీ త్యుక్తం తదవ్యయ్యుక్తం కషణపదస్యైవ లక్షణేనైవ ప్రత్యాత్.

4-వ పేరా. మంత్రాగ్నిసంబంధాదికము దివ్యవిశేషముగా కషణమును దృఢపరచుచున్నదనిచెప్పట యుక్తముకాదు. లక్షణమునందు కషణపదమునకు ప్రయోగమేలేదు.

5-వ పేరా. న చ పూర్వోక్తప్రతిజ్ఞాపర్యాయమేవ తపభవనమితి వాచ్యమ్. తస్మాపి దివ్యవిశేషత్వాత్. తథాపి అల్పాభియోగేషు సద్విగార్థసప్తేహనివర్తకశ్చపథాః తథాచ మనుః దేవబ్రాహ్మణపాదాంశ్చ పుత్రదారశిరాంశి చ. ఏకేచ కపథాః ప్రాస్తస్వత్పేక్షేనకరాస్తధేతి.

5-వ పేరా. ముందు చెప్పబడిన ప్రతిజ్ఞకు పర్యాయపదమే కపథ మని శంకింపరాదు. అదియును దివ్యవిశేషరూపము. ఎట్లన—అల్పములైన అభియోగములయందు సందేహానివర్తకములు కషణములు. మనువు "దేవబ్రాహ్మణపాదములను పుత్రకళత్రముల శిరములు కషణములని చెప్పబడుచున్నవి" అర్థము స్పష్టమైనప్పుడు ఇవి నేరములు.

6-వ పేరా. నచాత్తు నామాన్యస్వల్పాభియోగసందేహానివర్తకత్వమ్. కథమేలేహం దివ్యవిశేషత్వనితి వాచ్యమ్. విజ్ఞానేశ్వరేణైలేహం దివ్యప్రకరణే పతితత్వాత్. ఏలేహానభియోగసద్విగార్థసప్తేహనివర్తకత్వరూపదివ్యసామాన్యలక్షణలక్షితత్వాచ్చ.

6-వ పేరా. అల్పములయిన అభియోగములయందు ఇది సంజేహానివర్తకమైనచో కానిండు. కాని దీనికి దివ్యవిశేషత్వము యెట్లు సరిపడు నని శంకింపరాదు. విజ్ఞానేశ్వరుడు దివ్యప్రకరణమున దీనిని పరిచియున్నాడు. “అభియోగమునందు నందిగ్ధమైన అర్థములలో సంజేహమును నివర్తింపజేయుట” యను దివ్యభామాన్యలక్షణము వీని కున్నది.

7-వ పేరా. నవైతాద్యకాస్త్రీయప్రతిజ్ఞాత్వదివ్యత్వాదికమభిప్రేక్ష్య నాస్తాభిరుక్తమితి వాచ్యమి. అన్యకాస్త్రీయత్వాభావే వధూవరయోః పరస్పరవ్యభిచారే వివాహప్రతిజ్ఞామాప్యపైత్రప్రతిజ్ఞాత్వమితి భార్యత్వాగినః పత్యుః పతిత్వాగిన్యాభార్యాయా దోషోపదేశకాస్త్రీయక్రియత ఇతి దోషోద్ఘాటనస్య ప్రసక్తేరేవాభావాత్.

7-వ పేరా. ఇటువంటి కాస్త్రీయములయిన ప్రతిజ్ఞాత్వమును దివ్యత్వాదికమును అభిప్రాయమునం దుంచుకొని మేము చెప్పలేదు అని శంకింపరాదు. ఇది కాస్త్రీయము కానిచో వధూవరులకు పరస్పరవ్యభిచార మేర్పడినపుడు వివాహప్రతిజ్ఞ అనస్య ప్రతిజ్ఞయగును. కాన భార్యకు పరిత్యజించిన భర్తకు భర్తను పరిత్యజించిన భార్యకు కాస్త్రీయములందు దోషములను చెప్పటకు ప్రసక్తియే యుండును.

8-వ పేరా. యత్తు ఆజ్ఞానేకాన్యబలాత్కారేణ వా కృతస్యాకృతత్వమేవేతి కునుతోక్తమిక్యం క్తమ్ అదవ్యుహార్థగర్హిత్వం. గురువురోహితబద్ధుజనైర్గుహా సిద్ధితార్థాదికార్యకర్త్రా కన్యాదాత్రా కృతస్యాన్య వివాహస్యాజ్ఞానాన్యబలాత్కారకృతత్వస్య వా తత్త్వముక్తాకృతత్వస్య వా సత్త్వమశక్యత్వాత్.

8-వ పేరా. “ఆజ్ఞానముచేతను ఇతరు బలాత్కారముచేతనుగాని చేయబడినది చేయుటజరిగె” యని మనువుచే చెప్పబడినదనట అపార్థముచే నిందితము. గురు, పురోహిత, బంధుజనములతోగూడ సిద్ధితార్థాదికార్యములను చేసిన కన్యాదాతచే చేయబడిన వివాహమునకు ఆజ్ఞానకృతత్వమును ఇతర బలాత్కారకృతత్వమునుగాని అందుచేత నిందించిన అకృతత్వమును చెప్పటగాని శక్యముగాదు.

9-వ పేరా. నచాజ్ఞానాన్యబలాత్కారయోః కన్యాయానిద్యమానత్వాద్వివాహస్యాకృతత్వమస్తితివాచ్యమి. ఉనూక్తేర్ద్రావృహత్ర విషయత్వాత్. తథాచ మనుః 8 అధ్యాయే 163-168 శ్లో. మత్తోన్మత్తారాద్యధీక్షైర్భూతేన స్థవిరేణ వా, అసంబధకృతత్రైవిపవ్యవహారో న నిర్ధగతి. బలాద్ధత్తం బలాద్భుక్తం బలాద్యచ్ఛాపి లేఖితమ్, సర్వాన్ బలకృతానధానకృతాన్ మనురబ్రవీదితి.

9-వ పేరా. కన్యకు ఆజ్ఞానము (నరుల బలాత్కారము) నున్నదిగాన వివాహము చేయబడినదియే యని యాశంకింపరాదు. మనువుయొక్క వచనము దాతకు మాత్రమే విషయాకరించుచున్నది. మ. 8 అ. 163-168 శ్లో. (మద్యపానముచే) “మత్తునిచేతను, ఉన్మత్తునిచేతను, వ్యాధిపీడితునిచేతను, బాలునిచేతను, వృద్ధునిచేతను చేయబడినదియు, సంబంధములేనివానిచే చేయబడినదియు, అనగా (తండ్రి సోదరుడు

మున్నగువాఁచే నీయొగింపబడక) చేయబడినదియు నై న ఋణగ్రహణాదివ్యాపారము జెల్లదు. బలముచే ఈయబడినదియు, లిసబడినదియు, వ్రాయించబడినదియు, బలాత్కృతములని" మనువుచే చెప్పబడినది గాన ఇది యేనియుజెల్లదు.

10-వ పేరా. సచ జాత్ర జ్ఞానాస్యబలాత్కారకృతస్యాకృతత్వం చేయస్యాప్యస్త్యిలివాచ్యమ్. చిరవరిచితగోష్ఠాదివియోగానకాష్టానాం నాదీశాంకాశాద్యసిద్ధిర్దుర్వారత్వాత్. స్త్రీజాతుజ్ఞానదశాయామేవ వివాహః కార్యఇతిమన్వాదిర్నైతికర్తృభిః. విధియనానత్వాచ్చ తస్యైభ్యాస్తుత్పతీయపరిహాసే ద్రవ్యత్వః.

10-వ పేరా. తాతయొక్క అజ్ఞానము చేతను, బలాత్కారము చేతను చేయబడినది. చేయబడినదే యగుచో యిది దానముచేయదగిన వస్తువునియందును నందనునది శంకింపరాదు. చిరకాలమునుండి వరియముకలిగిన కొట్టములను విడిచి పోవుటకు ఇష్టపడని పోవులను దానముచేయుచునున్న ఈవిషయము వర్తించి నానికి చేయవలసిన తేదీవలదు చేయును స్త్రీలకు అజ్ఞానదశయందే వివాహముచేయదగినదని మన్వాదిర్నైతికర్తృచేత చెప్పబడియున్నది. దానివివరణయు తృతీయపరిహాసమున చూడదగినది.

11-వ పేరా. యల్లజ్ఞానదశాయాం కన్యాయా బలాత్కృతవివాహోఽనర్థో భవేదిత్యుక్తమ్. తదప్యవిచారణీయమ్. వీతక్షణజన్మన్తం సర్వైరకస్మిన్ సమానకన్యా వివాహేషుకర్తవ్యమితిచాత్.

11-వ పేరా. అజ్ఞానదశయందు కన్యకు బలాత్కారముగ వివాహముచేయుట అనర్థకమునటయు తగదు. ఈవిషయవరస అందుచే చేయబడిన కన్యావివాహముల యందు అనర్థకములు వాటిల్లునట్లు కనబడలేదు.

12-వ పేరా. సచానర్థక్యం తత్ర తత్ర దృశ్యతఇతి వాచ్యమ్. తస్య సీచ జాతిషు క్రియమాణాన్యన్యస్థితికమునతీనిహేవస్వసీతోవ్యధికత ఈ దృశ్యమానత్వాత్ తాదృశానర్థక్యస్య ప్రాక్షసంస్కారైకకరణత్వేన మన్తస్యత్వాత్.

12-వ పేరా. అచ్చటచ్చట అనర్థములు కన్పట్టుచున్నవి యనుటయు తగదు. అది సీచజాతులయందు చేయబడు స్వేచ్ఛాయొనలేనివాహములయందు నైత మింత కంటె నెక్కువగనే కన్పట్టుచున్నవి. అట్టి అనర్థములు జన్మాంతరసంస్కారములచే నేర్పడు ననియది తలంపబడియున్నది.

13-వ పేరా. యత్తు వివాహకార్యణం సమాధర్తచర్యాదీహనుభావే కాస్త్రేణ దూషయితుమశక్యత్వాదిత్యుక్తమ్. తదప్యసత్. దోషోపదేశస్య స్త్రీపుంధర్మలిక్రమమాల కత్వేనేతి మనఃసైబోధవ్యత్వాత్. తథా చ మనః 8 అధ్యాయే 299 శ్లో. భార్యా పుత్రశ్చ దానశ్చ శిష్యో భ్రాతృ సహోదరః. ప్రాప్తావరాధాస్తాద్యామ్యురజ్జావేణ దశేన వా ఇతి. అపరాధః ఉత్తధర్మలిక్రమఇతి చణ్డికవ్యః స క్వాపి ధర్మకాస్త్రే వివాహకార్యసమాధర్తచర్యాద్యభివప్రయ్యుక్తదోషోపదేశస్య వివాహకర్తృభిః క్రియాల కత్వేనేత్యుక్తమితివాచ్యమ్.

13-వ పేరా. వివాహకార్యములగు సమాధర్మచక్రము మున్నగునవి లేవును కాస్తముచే దూషించు కన్యము దాడుటయు ఏయ. స్త్రీపురుషధర్మములకు అనిక మించుటయే దోషము చెప్పబడు మూలముని బాధపుచే చెప్పబడినది. మ. 8 అ. 299 వ్లో “భార్యయు పుత్రుడు సేవకుడు, శిష్యుడు, సోదరుడు. అపరాధముచేసికదా త్రాటి చేకడుగాని, వెదురుపేడు చేకడుగాని దండివడుగి. -చు అని” అపరాధమునగా శాస్త్రోక్త ధర్మముల సతిశ్రమించుటయే యని చట్టిక్యమును ధర్మశాస్త్రము చెప్పట వివాహకార్య ములగు సమాధర్మచక్రము మున్నగునవి లేవునుచే చెప్పబడినదోషము. వివాహపురిష్కా భంగమునకు మూలముని చెప్పబడలేదు.

14-వ పేరా. యత్తు పురుషుని చిత్రాగామేన స్త్రీనాం పుంసాం కవిచ్ఛాన గుణ్యేనైవ వివాహః కార్య ఇతి సునోర్తకవిచ్ఛానక ఇత్యుక్తమ్. తదర్యునాగ్ని జాప్తమ్. తృతీయ తురీయ పరిహాసాభ్యామేవ దత్తోత్తరత్వాత్.

14-వ పేరా. వివేకవంతులగు స్త్రీలకును పురుషులకును వారియిద్దఱునరిం చియే వివాహము గావించవలయునని మనవుయొక్క అభిప్రాయమును తెగదు అని అసార్యులచే నేవించబడినది. మూడు నాలుగు వచనములచే దానిని ఉత్తరమియ్య బడినది.

15-వ పేరా. యత్తు ము. 9 అ. 88 వ్లో. ఉత్పూజ్యమాభిరూపాయ వరాయ నమశ్చకాయ చ. అప్రాప్తానుపి తాం తస్మై కన్యాం దద్యాదగ్నావిధీకృత్య నమ వచనస్య పరివిశేషణమహిమ్నా యత్ర న కదాపి కన్యాయా అదచిర్యపేదిని నిశ్చయః తస్మై అప్రాప్తా అప్రాప్తకాలాపి దాకన్యేక్యర్థ ఇత్యభిప్రాయవర్ణనం కృతం తత్కేవల మసాఘాతమనున్మృతిసవమాధ్యాయమూలః. స్త్రీయనువాదవాఙ్మూలదిగుర్ణణభూ యిష్టాః రక్షణమత్రాధీనసాధుశీలా ఇతి చ మననైవోక్తత్వాత్. తథాచ ము. 9 అ. 14 వ్లో. నైతా రూపం ప్రతీక్షంతే నాసాం వయసి సంక్లిరిః. మరూపం వా మరూపం వా పుమానిత్యేవ భుజంతే మ. 9 అ. 15 వ్లో. పౌశ్చ్య్యాచులచిత్రాచ్చ నైన్న హచ్చ స్వభావకః. రక్షితా యత్కుతోపినా భర్తృష్వేతా వివర్జితే. మ. 9 అ. 17 వ్లో. శయ్యాసనదులంకారం కామంశ్రోధమనార్జకమ్. శ్రోధభావం మదర్పాం చ స్త్రీభ్యో మనరకల్పయత్. మ. 9 అ. 19 వ్లో. తథాచ శ్రుతయో లహర్యో సిగీతా నిగమేష్యసి, స్వావక్షణ్యుపరీక్షార్థం తాసాం శ్రుజిత సిద్ధురీః. మ. 9 అ. 20 వ్లో. యస్తే మాతా వ్రలబభే విచరన్తపతివ్రతా. తస్తే రేకః పితా పృజ్ఞామిత్యన్యైకస్మి దర్శనమితి. మ. 9 అ. 2 వ్లోకః. అస్వకస్త్రాస్త్రీయః కార్యాః పురుషైస్త్యైవని శమ్. వివయేషు చ నజన్తస్యస్థాప్యాహ్యత్సనో వశే. మ. 9 అ. 5 వ్లోకః. మాత్తే భ్యోఽపి ప్రసక్తేభ్యస్త్రీయో రక్ష్యా విశేషకః. ద్వయోహి వలయోన్మోకమావహేయర రక్షితాః. మ. 9 అ. 6 వ్లో. ఇమం హి నర్వపర్ణానాం పశ్యన్తో ధర్మముత్తమం. యతస్తే రక్షితం భార్యాం భర్తారో దుష్టా అపి. మ. 9 అ. 7 వ్లో. స్వాం ప్రమాణిం చరిత్రం చ మలమాత్మానమేవ చ. స్వం చ ధర్మం చ యత్సేవ జాయాం

రక్షా హి రక్షితి. ఇచ్చాది తదైవ భారతసంఘే ఇహిమే భతయస్య నివహ్తామి మహ
రోజలే ఇత్యాది.

15-వ పేరా. మ. 9 అ. 88 వ్లో. “శ్రేష్ఠదుశ, మందరుదుశ, నశాలీ ముదు
నైన వరునకు యావనము రాకపోయినను శాస్త్రప్రకారము కన్యసీయవలయు”నను
వచనముతో వరునకీయబడిన విశేషములనుబట్టి కన్యకు యెప్పుడైనను యొక్కడైనను
ఇష్టములేనిచో సీయరాదు. అటు ఆభిప్రాయమునుగ్రహించి ఆనె కిన్నవడిన వానికే
కన్య నొనంగవలయునని యర్థమును వర్ణించుట యుక్తముగాదు. అది మనుస్మృతి
యొక్క తొమ్మిదవ అధ్యాయమున చూడఁగలవలసిన శిష్టాచారకంఠ. స్త్రీలు సహజమున
చాంచల్యదుద్భవములతో కూడియుండును. గాఢికి నుంచి నడవడిక రక్షణముచేతనే
సాధ్యము అనియు మనువుచేతనే చెప్పబడియున్నది. మ. 9 అ. 14 వ్లో. “స్త్రీలు
రూపమును చూడరు కలహస్పృహలై నీటిలేడు. మందిరమున కలిగిన వానినిగాని,
వికృతరూపము కలిగినవానినిగాని పురుషులగునట్లు ఆదర్శించుదురు. మ. 9 అ. 15 వ్లో.
“స్వగౌరవక్షిణ్యులగు వ్యభిచారిణిమణివల్లన చంచలచిత్తమువల్లను స్నేహముయొక్కలేమి
వల్లను భర్తలవలన ప్రయత్నముతో రక్షించబడినప్పటికిన్ని వీరు వారి విషయమున
వికృతముగ వర్తించుచునేయుండుదురు. మ. 9 అ. 17 వ్లో. “శయ్య, ఆననము, అలం
కారము, కామము, శ్రోధము, వక్రతలము, ద్వేషము, కుర్మితమగుచర్య, స్త్రీలకు నుత
త్రుచే కల్పించబడినది. మ. 9 అ. 19 వ్లో. “మాయు స్త్రీలయొక్క వ్యభిచారిణిత్వ
ముచూర్చి వేషములయందు పెట్టి వాక్యములు కఠింపబడిచూపును. వారి వ్యభిచార
మునకు ప్రాయశ్చిత్తముగనుండు శ్రుతులను చూడు. మ. 9 అ. 20 వ్లో. “యందువలన
నాకల్పి అవధివ్రతయై వరులకృపాముఖపొపుదు వరపురుషులైనచో, ఆవరపురుష
సంకల్పముచే దోషమునుపొందిన కాకల్పి రజోరూపముగ లేకన్నును నాతండ్రి కుద్ధి
చేయుగాక”యనునది దీని దృష్టాంతము. మ. 9 అ. 2 వ్లో. “తమ పురుషులచే రాత్రిం
కగళ్లు స్త్రీలు అన్యతంత్రులుగా చేయబడవలయును విషయానకులగు వీరు తమవశము
నందే ఉంచుకొనకలినవారు. మ. 9 అ. 5 వ్లో. సూక్ష్మములయినటువంటి దుస్సంగముల
నుండియు స్త్రీలు రక్షింపబడినవారు. వారు రక్షింపబడినచో రెండు కులములకును దుఃఖ
మునులేవురు. మ. 9 అ. 6 వ్లో. “ఈ స్త్రీరక్షణమును నమ ప్రవర్తములకు ఉత్తమధర్మ
ముగా చూచుచూ దుర్బలులైన భర్తలమూడా తమభార్యలను రక్షించుకొనవలయును.
మ. 9 అ. 7 వ్లో. “భార్యను రక్షించుకొనువాడే తన సంకలిని శిష్టాచారమును, కుల
మును, తన్ను తనధర్మమును రక్షించుకొనుచున్నాడు. ఇవి మున్నగునవి కలవు. అట్లే
భారతసారమునందు అందుగుడుభర్తలు నాకుగలరు. ఆరవధర్త నాకు ఇష్టమే ఇదియు
మున్నగునవి కలవు.

16-వ పేరా. యత్స్విశబ్దబలాదప్రాప్తకాలాయా వివాహో జేష్ఠ ఇతి
గమ్యతే కాలప్రాప్తి చ కన్యాలక్షణపరీక్షా కార్యా వ్రథము వివాహాది పదక
నుమర్యావనప్రాప్తిమేవ ఆభివ్రైతీత్యత్ర న శాసన విశయావకాశ ఇత్యుక్తమ్. తదనా

మనాదీచ్ఛార్థదేవోఽపి సక్షీకరత్వాకరే ప్రథమాధ్యాయే క్షిప్రోద్వైత్తిప్రకరణే. వశ్యేసి
స్వాయంబభిరాకేళితోమవినిక్షతా. అలక్షణా చోపదేశో నవ్రమే క్షుక్లశ్రూర్థ లేలి.

19-వ పేరా. అవశంసహజన్మయం, పరిపూర్ణముగ నేర్పడనంతవరకు, అవిక
లాంగీకర్యమును తెలిసికొన శక్యము కానందుచేతను, సర్వావయవపూర్తి యవస్థనమునందే
కనబడుచుండుటచేతను, వ్యంగ్యవ్యవజమున నుబంధము యెట్లు లేదని శంకింపరాదు.
గర్భసంభవస్థ శిశువుకను, యేకనమానము అదే సర్వాంగపరిపూర్తి అగునట్లు అందరి
చేతను ఘోషించబడియున్నది. కారీరమునందు గర్భవక్త్రాంతియమునందు “యేదవ
మానమునకు ననువ్రత అవస్థవిములతోనూడి నదుస్తభావనలతో శిశువు పెంపొందు
చున్నాడు; గర్భం చేత నేర్పడిన దోషములు హృదయమున బొందుచున్నవి.”
ఈ అర్థమునే సగీకరత్వాకరణమున ప్రథమాధ్యాయమున విండుోద్వైత్తి ప్రకరణము
నందు కార్ణదేవుడుకూడా చెప్పియున్నాడు. ‘అరణ్యసమునందు అంధులు, స్వాయంబు
గోరాలు పెంట్లుకలు వ్యక్తము అగుచున్నవి. బిఱముడు, పద్మమున పృథ్విపెండుచున్నవి.
విజయమానమునందు అవయవములు, పరిపూర్ణముగనుచున్నవి.

20-వ పేరా. సచాక్షాన్తర్గతప్రచీతాక్షరైర్వావనవిపద్యప్రత్యాదితి వాచ్యమ్.
క్వచిదపి స్తనయోరక్షరణణాగృహీతత్వేన ప్రత్యక్షపరిగణనపరిత్యేజానకృప
ప్రకక్షాపితే. కథావ కారీరే అక్షరవిభాగాధ్యాయే శిరోస్తరాధిర్వా బాహూ నక్షిణీ చ
నమానకే. వక్షోక్షుక్లం ప్రత్యక్షం తస్మాత్ప్రకృతయావికవితి కార్ణదేవోఽపి తస్మిన్నేవ
ప్రకరణే భక్తిస్థానావక్షోక్షాని శిరోపాదౌ కరా లభా. మధ్యం చేతి తదస్యాని ప్రత్యక్షా
న్యభానన్యసిలి.

21-వ పేరా. అవయవములయందు చేసిన ప్రసములయొక్క పరిపూర్తి
యావనమునందే కన్పట్టుచున్నదని శంకింపరాదు. ఎప్పుడును అంగపరిగణనయందు
ప్రసములు గ్రహించబడకపోవుటచేతను ప్రత్యంగపరిగణనయందే కలింపబడటచేతను
అసంభవము యున్నదును. కారీర ప్రకరణమునందు అంగవిభాగాధ్యాయమునందు “శిరస్సు
నడుము రెండుబాహువులు పాదములు సంగ్రహముగ ఆరు అంగములు. కన్ను, హృద
యము మున్నగువి జేహమునకు ప్రత్యంగములు” కార్ణదేవుడుకూడా అదేప్రకరణమున
“శిరస్సు, పాదములు, చేతులు, నడుము నను ఆరును అంగములు తక్కినవి అన్నియు
ప్రత్యంగములని చెప్పియున్నాడు.”

21-వ పేరా. న చ స్వాయ్యాం నవకలికభృతంసం పేళితాని కు. అధికా
విశతిస్త్రీణాం యోసి ప్రసవమాశ్రయా ఇత్యత్ర పేశ్యాశ్రయత్వేనస్త్రీణామసాధార
ణాక్షరైర్వివచరిగణనాల్. స్తనయోరక్షత్వమితి వాచ్యమ్. పురుషశరీరాపేక్షయా స్త్రీ
శరీరస్య యోని ప్రసమాశ్రయత్వేనాధికవచయా విశతిపేశ్యాశ్రయత్వప్రతిపాదకేనా

వ్యక్తము కావనివచ్చును. ప్రకాశములు అంగములుగా పరిగణించుటవలన అంగములైన అవయవములు గలదని గ్రహించుట జాని పరిభ్రూరియు అవసరముగాన స్త్రీ అట ప్రకాశములు లేవనను నల్లగ మిక్కిలి గుండ్రముగను యందుట శ్రేష్ఠమగు బాని అట్లెందు ననుకరించియే నల్లరసము వర్ణలర్యము మున్నగునది గచ్చమును బాల్చిన స్త్రీ ప్రకాశములయందు లేవననువలన గర్భిణియగు స్త్రీ కే విశాహము చేయవలసివచ్చును. ఇట్టి, శాస్త్రమునకూడా అంగసమాహముగందు లింగమటవలన అవియం అంగములు కావనివచ్చును.

23-వ పేరా. నర నితతుల హక్కులపై ౧ - బేధముగడిచిన హక్కుల పుష్కల జ్ఞానముకల శ్రేష్ఠన కర్మకర్తగా చేర్చు జ. బ్యాగువచన-కేలేలి వాక్కులు అబద్ధమితియై కలయితిని గాకయు అత. బానిసయ్యాయా. న. నల్లరేయి భావాలే చక్క స్థా. జ్ఞా యా. ప్రయాణేయోస్త్రిత్యుతిరా నాచారాకాక్ష్యమాపాద్య నాభితినిపట్టుచుతిజ్ఞానుకల్యం వచ్చు.

23-వ పేరా. నవ్యము. కుము. అ. బాగు లేకట గౌరవముగాని ప్రధానముగకాదు. గ. పరి కరిణిని-గు అ. బాగు గావ్వచ్చిని. తె. బ. కల్యము లాక పోవుటచే నది యా గుంపయం న. కేళిచేడ. ను వెల్లడి చేయించునది మి శంకింపకాదు. అనక్కరగా చెప్పి కుము. క్రి. కల్పించును క్షాయప్రకార మిచ్చుట వాడి లి. కేళు ప్రసక్తియేలేదు. అయినచుచు క. కేళుగా వల్లడి యు స్త్రీయూచేడుతులన నవ్యులను, కుములను, గౌరమున నంగవ్వం నాచారాది లు సాధించుటవలనగాదా తెలియ కల్యము కాదు.

24-వ పేరా. యత్తు యావరము ప్రవహిస్తోరిత్యుక్తమ్ తదభ్యయుక్తమ్ ప్రసవా-భిః పురుషకర్మశ్చక్ష్మ సిరాటకం ప్రతిస ప్రవహనయోస్త్యుయోః పరిభ్రూరిత్యాన వివేచి వత్తుకల్యత్వాల్ నివృత్తరసా-యా వివకల్యవృత్త్యాచు యదివివహార్థం పరిక్షణియా యస్త్రీయః ప్రవహిస్తోరిత్యావశ్యకీర్తుచ్యతే తనా నివృత్తరసా-యా వివ నివహర్త్యావత్తిరివి న. చాలైన అతో-2గే ప్రక్కజోపాజ్ఞక్రియానిశేషిదిభాగమునరా సామాన్యత స్త్రీలక్షణ. క్షయశ్వన సుష్టప్రితిపాది తానాం పాదకలలేఖాదికాం వట్టప్రకట్టాకానా వట్టకర్మభనమత్తరహస్యమేవ.

వత్తుకన్తు రాజదూదామణిక్షిత కృతసామద్రమాత్రభాష్యే ఆజ్ఞాభాగా ధ్యాయే ఆజ్ఞకర్మజ్ఞోపాజ్ఞానీత్యేకత్వాత్కర్మచారావసరే ఆజ్ఞానికు స్త్రీ పురుష సాధారణానితాని వదాశ్రయగాచ్చరిమితి పుష్కల్య పృథివ్యపైకోవాయ్యాకా త్తనాం. వజ్ఞామాశ్రయదాదన్య శరీరకృ శరీరత్వమ్. తద్దగానాం గర్భ-రగ-హ-వృర్మ-శబ్దాహంకారాణాం గ్రాహకాణిన్వియావరనామకానియాని ఘోష-జిహ్వ-నేత్ర-కర-చరణ-శ్రోత్ర - మధ్యాఖ్యానితాన్యవాజ్ఞాని స్త్రీపురుషసాధారణాజ్ఞే - యోనిలక్షణే - ఆజ్ఞ సహాయభూతాని-మాళి-ఫాల-వత్స-కుచ - చూచుకాదీనివ్రతజ్ఞా-ఆజ్ఞసాధ్యర్యమేతు కాని-కేక, రోమ, శక్తు-ఘో-రోమాళి - నభ-దస్త్రాదీన్యవాజ్ఞాని-స్తిత్యుత్త-గమన

భావనాః త్రియా ఇష్టైః సూక్తిగానీమేనాత్మకృతకాత్ - వికలాక్ష్యతి సూక్తి
విచారావశే. త్రియాః స్యగ్రయానాత్మవిరాః సుజీర్ణులవాప్తా. కాణః కింశ్చ
పూణీచమై సేవికాక్షిగా ఇత్తత్రసూక్తిగా విహిగానేవ వికలాక్ష్యత్యే గృహీతత్వాత్
(కాణః-వికాక్షః) (కేసః-వికాక్షః) (పూణీ-వికాక్షః) అధ్యాయాక్షిగా ఇతి లోక
వ్యవహరసిద్ధత్యేన రాజయాదాచిజీవీషీకక్రూరం కల్ప పృక్త్యత్వాత్ స్య మన కతాన
సాంధ్యైశ్చ కథాచరణః. మనుః 1 అధ్యాయే 15 లో మహాస్తమేచిత్రానం
కర్మాణి త్రిగుణానిత, విషయాణాం గృహీతానికన్తైః (ఖేచ్ఛి)యానిత. మ. 1 అ.
16 లో. లేహస్వయవా సూక్తిగా వజ్రామర్యునితౌజానా. సుసేక్యాత్
మాత్రాన న్యభూతానిత. మ. అ. 17 లో యజ్ఞాత్వవచనాన్ముత్తైస్త్యై
మాన్యాత్తయనిత. అష్టాశ్చరీమిత్యాహుప్రసూమాక్షిం శశీషిం ఇతి సూక్తిగా,
జిహ్వ, నేత్రలోత్రకరహణ-బుద్ధిగా సేవాత్మక కర్మహిగా వికలాక్ష్యాః తాదృశ
వికలాక్షి వ్యావర్తకమే గాన్త్యాత్మీ గత్యేచ్ఛనాచర వితి శ్లోకాదుః.

[illegible]

వాస్తవస్థితియందు రాజకీయదామణినిక్షేపముచే చేయుటచే నాముద్రనుత్ర
భావ్యమనందు, అంగభాగాధ్యాయమునందు "అంగప్రకృతిలోని క్లాప్" అను సూత్రార్థ
విచారవనరమునందు అంగములు స్త్రీ పురుషసాధారణములు. అవి ఆ రెంటికి ఆశ్రయ
మగుటచేత, శరీరమనెడి వ్యుత్పత్తిని "పురుష్యైవో వాయురౌ శాశ్వత" అను ఆరెంటికి
ఆశ్రయమగుటచేత దీనికి శరీరత్వము వానిగుణములగు గంధ, రస, రూప, స్పర్శ, శబ్ద,
అహంకారములను గ్రహించు ఖింద్రియము అనబడు ముక్కు, నాలుక, కన్నులు, చెవులు,
బుద్ధి మున్నగునవియు కర, చరణములున్నా, ఖింద్రియములు స్త్రీ పురుష సాధారణము
లైనవి. శిరస్సు, నోసలు, కెప్పులు, నసములు, ప్రశాగములు, మున్నగు ప్రత్యంగములు
శరీరమునకు సొందర్శనహేతువులు. వెంట్రుకలు, రోమములు, మీసములు, కనుబొమ్మలు,
నూగారు, గోడ్లు, దంతములు, ఉపాంగములు. నగవు, తుమ్ము, నడక, జలుకు, క్రియలు,
అనునెడ నానికాదులకీ అంగత్వము చెప్పబడియున్నది. "వికలాంగాః" అను సూత్ర
విచారమునందు అభిరాంగుడును, మూగయు, గ్రుడ్డియు, చెవిటియు, కుంఠియు, పంగు,
జడడు, వికాత్తుడు, వికహస్తుడు, వికపాదులు మున్నగు పదిమందిని వికలాంగు" అని

శివశక్తిని సాసికాదీంద్రియములు లేనివానిచే వికలాంగకల్పనాచేత గ్రహించబడినది. అంభాదులు అంగహీనులని అశక్త్యవహా అచేంద్రియవనిగాన నాచూడామణి నీక్షింపచేయబడిన శరీరకల్పవృత్తి ముగ్ధునినది అనునది మఱియు, అంగహీనులు అంగహీనులు యున్నది. మ. 1 అ. 15 వ్లో. “మహాత్మ్యమున సర్వోచత్తమగుబిములతోఁ గూడిన శబ్దస్పర్శరూపగంధరసలకు గ్రాహకమైన గ్రాహిని వలెఁజూచేంద్రియములును, వాగాది పంచకరేంద్రియములును, శబ్దాది పంచకస్తాత్రలను, స్వచ్ఛమైన” మ. 1 అ. 16 వ్లో. “మఱియు శివబడిన అహంకారమును శబ్దాది పంచకస్తాత్రలను అనునీ యారించియొక్క నూత్నవయవములను తమ వికారముల నుండుచేర్చి మనుష్యు. తిర్యక్. స్థావరములు మున్నగు ననునభూతములను పరమాత్మ నిర్మించెను” మ. 1 అ. 17 వ్లో. “శరీరోత్పాదకములగు నూత్నములయిన శబ్దాది తస్తాత్రలను, అహంకారమున్నూ, అనునీ యారదుల ప్రకృతితోఁగూడిన జరలప్రమునకు కార్యము లగుచున్నవి. గాన ఆ జరలప్రముయొక్క స్వభావమునే పరిణామము జేసిన ఇంద్రియసహితమైన శరీరముగ జనులు శివ్యులున్నారు. కాన సాసిక, జీవ్య, నేత్రములు, కర్ణములు, కర, చరణములు, ఋద్ధి అను ఇవియే అంగములు. ఇవి లేనివాచే వికలాంగులు. అట్టి వికలాంగులను నివృత్తి చేయుటయే “అవ్యంగంగీ” అను నవసాధిప్రాయము.

25-వ పేరా. యత్తు కం పరీక్షణీయ లక్షణాశ్రయభూమికాష్టకే గన్ధ స్వర యోర్బాల్బబృథయోర్మౌవసేపరావృతి ర్దృశ్యతే పరీక్షణీయతా యావనాగతయో రితి న్యాయ్యుమితి తన్ని ప్రమాణాభావాదనుభవవిరోధాచ్చ.

25-వ పేరా. పరీక్షించవలసిన లక్షణములకు ఆశ్రయమగు ఎనిమిది భూమికల యందు “బాల్బునందున్నటువంటి వానరకును, స్వరమునకును, యవ్వనమునందు నూర్పు విప్పుచున్నది. కాన యవ్వనమునందలి గంధస్వరములనే పరీక్షించుట న్యాయ్యుమని చెప్పట యుక్తము కాదు. ప్రమాణము లేదు. అనుభవమునకు విరుద్ధము. పద్మముల, యొక్కగంధము గలది పద్మని అను మున్నగు లక్షణములతోను విరోధమేర్పడుచున్నది.

26-వ పేరా. యత్తు న్యతస్సిద్ధ పృష్ఠమాత్రఫలకా నానువృత్తాజ్ఞీమిత్యా దీనాం దృష్టార్థకత్వరాపరార్థం కేవల మదృష్టమాత్రైకఫలస్య మ. అ. 5 వ్లో. అనన్దితా చమామాతురస గోత్రా చ యాకితుః సా ప్రకస్తాద్వికాతీరాం దారకర్తణి మైథున ఇత్యర్థాః ప్రసక్త జేత్రబీజస్యాయోపస్యాసేన దృష్టార్థకత్వము కం తన్న తస్యవదనస్య దృష్టార్థకత్వే ద్వికాతీసా మిత్యస్య వైయర్థ్యావచ్చేః న పిద్వాది వివాహస్య ప్రాయో శ్చిత్తోపన్యస్తత్వాచ్చ తథా చ మనుః. 11 అధ్యాయే 171-172 వ్లో. “వైకృవ్య సేయాం భగినిం స్వస్తీయాం మాతురేవ చ. మాతుశ్చ భ్రాతు ప్రసయాం గత్వా చాస్థాయణం చరేత్. ఏతాస్తీస్త్రస్తు భార్యార్థే నోపయోజ్యేతు ఋద్ధిమాణ. క్షాంతిర్వేసాన సేయాస్తాః పతలి హ్యుపయోగ్యం ఇతి.

26-వ పేరా. నహణముగ దృష్టఫలములమాత్ర మేగలిగిన “అవ్యంగంగీ” మున్నగు లక్షణములకు దృష్టఫలమును సాధించుటకొరకు కేవలము అదృష్టఫలము కలిగిన

మ. 3 అ. 5 శ్లో. 'తల్లికి నసింజుకాలు కానిదియు తండ్రికి నగోత్రురాలు కానిదియు
 నైన స్త్రీ ద్విజాతుఁడు వివాహమునకును ఆర్జునానాది కర్మలకును ప్రశస్తమైనది"
 అను నివచనమునకు ప్రసక్తముకాని షేత్రబీజశ్శాస్త్రమును ఉపన్యసిండుటచే దృష్ట
 ఫలమును కల్పించుట యుక్తముకాదు. ఆవచనమునకు దృష్టఫలమును కల్పించినచో
 ద్విజాతీనామనునది వ్యర్థము భావలసినదగును. ససిండామలయొక్క వివాహమునకు
 ప్రాయశ్చిత్తము చెప్పబడియున్నది. మ. 11 అ. 171 శ్లో. సోదరిస్థానీయులైన తండ్రి
 సోదరి కొమార్తెయున్నా, కల్లి సోదరి కొమార్తెయున్నా తల్లి సోదరుడియొక్క కుమార్తె
 యున్నా పొంది కన్యోపనిషత్తికి చాంద్రాయణ ప్రత మాచరింపవలయును. మ. 11
 అ. 172 శ్లో. 'ఈ చెప్పబడిన మువ్వరిని బుద్ధిచంతుకు వివాహమాడరాదు. వారు
 బుద్ధువులగాన వివాహమున కనర్హులు, వారిని వివాహమాడినవారు నరకముకు పొందు
 చున్నారు.

27-వ పేరా. నచ షేత్రబీజశ్శాస్త్రమువల్ల ప్రజోత్పత్తివిషయే పిసక్తక
 స్వమాత్మరక్షాంకతుల్యభావతో రక్షేత్సరే తనకృత్తిః ఇంద్రియాచార్యక ఇతి వక్తం
 నుగమత్వాత్కథమన్య దృష్టార్థకత్వానావ ఇతి వాచ్యమ్ స్వమాత్మసామిధునశ్శాస్త్రవిషయే
 సమావీన ప్రజోత్పత్తేర్ద్విత్యభావభావో. (34శబ)

27-వ పేరా. షేత్రబీజశ్శాస్త్రమువలె సంతానోత్పత్తి విషయమునందును
 తనకు సంబంధించిన తన తల్లియొక్క రక్తముయొక్క అంశముతోని సమానమైన
 స్వభావమును కలిగిన రక్తమునందు తన రేతస్సుయొక్క శక్తి కొంతయు నిహితమగు
 చున్ననది చెప్పబడు చర్యముగాన దీని దృష్టఫలము యెట్లు లేదని శంకించరాదు. తన
 తల్లితో సంబంధించు చక్రాదులయందును శ్రేష్ఠమగునంతటి యేర్పగుట చూడబడు
 చున్నది. (34శబ)

28-వ పేరా. నచ జ్యోతిర్మాతా మనస్సానాం కథం నుగచ్ఛతఇతి
 వాచ్యమ్. ఎకాయజాతాం మనస్సానాం తత్కౌంభజ్జతేత్రబీజశ్శాస్త్రపేక్షయా
 జరాయుజ్యోదిసామ్యకథనే బాధాగా. త్.

28-వ పేరా. జ్యోతిర్మాతాయమును మనస్సుల కెట్లు కలసియున్నది శంకించరాదు.
 జరాయువువలన పుట్టు మనుష్యులకు నీ చెప్పబడిన తలచుచున్న షేత్రబీజశ్శాస్త్రమున
 కంటే జరాయు జ్యోదిసామ్యమునందు బాధకము లేదు.

29-వ పేరా. నచ మ. 9 అధ్యాయే షేత్రభూతా స్తృతా నాగీ బీజ
 భూతాస్తృతాః పునాః షేత్రబీజసమామోగాన్సృజన్సర్వసేహినామితి. షేత్రబీజ
 శాస్త్రాన్య మనువైవోక్తత్వాదితి వాచ్యమ్. బీజయోగోఽన్యో క్వచిద్విజగత్. క్వచిద్వోగోఽన్యో
 ప్రధానత్వేన. న్యుచేత్రే యదీహితృత్వేన. మచేత్రే, స్వోజోత్పన్నేన వా. పుత్రేణ
 వరస్య స్వస్య చ లజ్జ్యబిరుదుః మోచసాదీరూపభూభావత్వాత్స్వవరశేత్రరక్షణవిని
 ర్జిత విష పుంసః పద్యుర్ని ఇన్ద్రేంద్రియైశ్చ మనుజా షేత్రబీజశ్శాస్త్రాన్యోక్తత్వాత్.
 తథాచ మను. 9 అ. 21-22 శ్లో. బీజగ్య చైవ యోగ్యాశ్చ బీజమత్యుష్ణమచ్యుతే.

సర్వభూతప్రమాదిర్నివీజబహులక్షితా. ఫలం త్వనభిసంధాయ త్షేలితాం బీజానాం తథా, ప్రత్యక్షం త్షేలితామార్థో బీజాద్యోనిర్గరియసీ. మ. 9 అ. 36-49 ఖ్లో. యాద్యశం తూన్యలేబీజం త్షేలే కాలావపాదిలే, తాద్యగ్రోహావితత్తస్మిన్బీజం నైస్వర్య ఖ్లోకం గుణైః. తదైవాత్షేలితా బీజం వరక్షేత్రప్రవాహిణిః కుర్వన్నిత్యేలితామర్థం న బీజే లభలే ఫలమ్. మ. 9 అ. 9 ఖ్లో. 41 ఖ్లో. యాద్యశం భజలే హి స్త్రీ మతం నూలే కథానిధమ్. తస్మాత్ప్రజానికుర్వర్థం స్త్రీయం రక్షేత్ప్రయత్నకః. తత్ప్రాక్షేర విసీలేన జ్ఞానదిజ్ఞానవేదినా. ఆయుష్కామేన వస్తవ్యం న జాతు వరయోషీరీలి—కించ-కృత్రీ యాధ్యాయ కన్యాబహునిరూపణస్థానికాంతా చ యా మాతురీయేతద్వచనస్య నవమా ధ్యాయస్త్రీపుంధర్మాంతర్గతస్య మాతాపితృస్సమస్యాన్యరూపిపాదసంధానస్యేనోహితస్య త్షేత్రబీజన్యాయప్రతిపాదకస్య త్షేత్రభూతా స్తృతా నారీలేకద్వచనస్య చాత్ర నర్తలేలేవాభాత్.

29-వ పేరా. మ. 9 అ. “స్త్రీ త్షేత్రముగన, పురుషుడు బీజముగన, చెప్ప బడెను. త్షేత్రబీజములయొక్క సంబాధముచే నమ ప్రసాణులకు జన్మమేర్పడుచున్నది అని” త్షేత్రబీజన్యాయము చూపుచేతనే చెప్పబడియున్నది. బీజక్షేత్రములలో నొక యెడ బీజము, మరియొకయెడ యోనియు ప్రధానమగుచుండుటచే తనక్షేత్రమునందు వరునిబీజముచే జన్మించినటువంటిన్ని, వరునిక్షేత్రమునందు తనబీజముచే జన్మించినట్టి పుత్రునిచే వరునికి తనకును వానిచేనేర్పడు ఋణవిమోచనాది రూపఫలము లేనందువలన న్నక్షేత్రమును రక్షించుకొనటయందు, వరక్షేత్రమును విరజించుకొనటయందే పురుషు నకు వరమధర్మము. అను రీయంకముకొరకే మనవుచే త్షేత్రబీజన్యాయము చెప్పబడి యున్నది. మ. 9 అ. 35 ఖ్లో. బీజకునకుడు, యోనికిని మధ్య బీజము ఉత్పన్నమై నది ఎంకకనగా ననుభవంతువులైనట్టి బీజముయొక్క స్వభావముతోనే కూడి యున్నది. మ. 9 అ. 52 ఖ్లో. ‘త్షేత్రస్వామియు, బీజము నొడవబడిక యేర్పరచు కొనక త్షేత్రమునందు జన్మించియుండినవస్త్రువు త్షేత్రస్వామికే చెందును’ ఎందు కనగా బీజమునకన్న త్షేత్రము ప్రధానమైనది. మ. 9 అ. 36 ఖ్లో. అనుకూలమగు కాలమునందు త్షేత్రమునందు యెటువంటిబీజము నాటబడుచున్నదో అటువంటి బీజము లతోకూడిన ఆంకురము ఉత్పత్తియగుచున్నది.” మ. 9 అ. 49 ఖ్లో. “అవిధముగనే వరక్షేత్రమునందు నాటబడు త్షేత్రస్వామి కానివానియొక్క బీజము త్షేత్రస్వామి లకే ప్రయోజనమును కల్పించుచున్నది.” గాని బీజే ఫలమును పొందుటలేదు. మ. 9 అ. 9 ఖ్లో. ‘స్త్రీ యెటువంటి పురుషుని పొందుచున్నదో అటువంటి పుత్రునే కనుచున్నదికాన నంతటి కుడ్డికి స్త్రీని ప్రయత్నముతో రక్షింపవలయును.” మ. 9 అ. 41 ఖ్లో. “నవబిజమైన ప్రతిజ్ఞకలిగి పితాదులచే అనుభిషింపడైన వేదవేదాంగ ములకు నేర్పినటువంటి ఆయుష్కామునిచే వరక్షేత్రమునందు బీజావాహము చేయ గలదు.” మరియు మ. 3 ఆధ్యాయమునందు కన్యాబహు నిరూపణ సందర్భమున చెప్ప బడిన (అనఃకాంతరూపాతుః) అనువచనమునకు 9 వ ఆధ్యాయమునందు స్త్రీ పురుష

ధర్మములయం దంతర్గతమైనటువంటిన్ని కల్పిదండులకు నను స్వామ్యమును ప్రతిపాదించుటకు సాధనముగ చెప్పబడిన శ్లోత్ర బీజస్వాయమును ప్రతిపాదించు 'శ్లోత్ర భూతా స్సృతానాః' మున్నగు వచనములకు సంబంధము లేకపోవును.

30-వ పేరా. యత్తుక్తం శ్లోత్రాన్వయమపేక్ష్య బీజాన్వయస్య ప్రాబల్య దుక్తమనగోత్రా చ యా పితురితి. పితురనగోత్ర సవిజ్ఞాపి న వాధవైవిధ ఉక్తస్వాయ స్వాత్రాన పాయాదితి చ కదవ్యసత్ సాక్షాత్పితృవ్యనుతాపరిణేతృష్టేచ్ఛాపిషు సమీచీన ప్రజోత్ప లేరస పాయాత్ (మృత్యుజ్ఞయ.)

30-వ పేరా. శ్లోత్రాన్వయమునకంటే బీజాన్వయమునకు ప్రాబల్యము దాన వివాహ ప్రకరణమునందు వివాహస్వామ్యగు కన్యక (ఆనగోత్రా చయాపితుః ఆని) అన గోత్రురాలంగను, అనసిండురాలంగను నుండవలయునని చెప్పబడిన స్వామ్యముగూడ గిటు ప్రవర్తించుచున్నదని చెప్పబడతగదు. తండ్రి సోదరుడిమూలైలను వివాహము ఆమ మేడ్చులు మున్నగువారియందును ఉక్తమైననంతటి యేర్పడుచున్నది. (మృత్యుంజయ)

31-వ పేరా. యత్తుక్తం అతోఽనసింజ్ఞా వేత్త్యాదిసా మాకృసఃస్థాపివివాహ నిషేధస్య దృష్టములకతైవేతి-కదవ్యసత్ - ప్రాయశ్చిత్తోపసృష్టత్వాత్ - మాతులకన్యా పరిణేతృష్టాస్థా)దిషు సమీచీ ప్రజోత్పలేస్తృళ్యమానత్వాత్-దత్తోక్తరైర్నిరస్తత్వాచ్చ. (శివ పాహి.)

31-వ పేరా. అనసింజాచ ఇత్యాది వచనములతో కల్పియొక్క నసిండాదు లతో వివాహనిషేధమునకు మూలము దృష్టమని చెప్పబడుచు కగదు. ప్రాయశ్చిత్తముతో నది కూడినది. మామకుమారితను పరిణయమాడు అంధా)దులయందును, మంజినంతటి యేర్పడుట చూడబడియుండుటవలనను వెనుక ఇయ్యబడిన పమాధానములచేతను నది నిరసింపబడియున్నది. (శివ పాహి.)

32-వ పేరా. యత్తుక్తం అతఏవ యాజ్ఞవల్క్యస్తృతావచారకాక్షే వివాహ ప్రకరణే అవిప్లుక బ్రహ్మచర్యో లక్షణ్యాం స్త్రీయముద్వహేత్ ఆనన్యభూర్వికాం కా న్తా మనసింజ్ఞాం యవీయసీమితి జ్ఞోకవ్యాఖ్యానాం వివాహ్యకాన్తానిషేధణభేదప్రతియోగి తావచ్చేనకం సాంజ్ఞ్యం రక్తాన్వయరూపమేవ న నిర్వాప్యజ్ఞాన్వయరూపమితి వ్యాచఖ్యో విజ్ఞానేశ్వరయోగీతి కదవ్యసత్ విజ్ఞానేశ్వరయోగీసా న్యసక్తకన్యమాత్మ రక్తాంశతుల్యస్వభావకే న్యరేతనః శక్తివ్యాఘాతరూపదృష్టఫలత్వస్యానుక్రత్వాత్ రక్తా న్వయరూపమిత్యనేనా ప్రతీయమానత్వాచ్చ సాంజ్ఞ్యం రక్తాన్వయరూపమేవ, న నిర్వాప్య విజ్ఞాన్వయరూపమితి. సాంజ్ఞ్యమిత్యక్త విజ్ఞానయోగీకృతవ్యాఖ్యానా మాతులపితృ వ్యాదినస్తానసాంజ్ఞి సాంజ్ఞ్యసమ్మదనమా త్రఫలకత్వాచ్చ.

32-వ పేరా. యాజ్ఞవల్క్యస్తృతియం తావచారకాండమును వివాహప్రక రణమున 'అస్థలిత బ్రహ్మచర్యము కలిగినటువంటి పురుషుడు ఇతరుడు వాక్కుచేత గూడా దానముచేయబడిన అనసిండురాలై తనకు నస్త్రీయమైన తనకన్న వయస్సునందు

చిన్నదియగు లక్షణవలెయైన స్త్రీని వివాహమాడవలయును." అచ యోగ వ్యాఖ్యయందు వివాహము చేయదగిన కాంతకు విశేషణమైన భేదములతో ప్రతియోగితావచ్చేనకమైన నసింహత్వము రక్తముతో నన్వయించు భర్తము కలిగిందేగాని నిర్వాచము చేయతగిన పిండముతో నన్వయించుభర్తము కలిగినదికాదని నిజ్ఞానేశ్వరయోగి వివరణముచేసినని తెల్పుటయు తగదు. నిజ్ఞానేశ్వరయోగిచే తనకు సంబంధించిన కనకతల్లియొక్క రక్తముతో తుల్యతయిన న్యభావముకలిగిన రక్తముందు తన రేతస్సుయొక్క శక్తికి ప్రతిఘాత రూపమైన దృష్టఫలము వీడ్పడునని చెప్పబడలేదు. కాన ఈ అనిపిండ్వ్యాధి రక్తాన్వయ రూప ప్రతియోగితావచ్చేనక రక్తమును కలిగినదియు దీనిచే తెలియుటలేదు. పసింహత్వము రక్తాన్వయరూపమేగాని నిర్వాచము చేయతగిన పిండాన్వయరూపముకాదని సాసిండ్వ్య ముననెడ నిజ్ఞానేశ్వరయోగిచే చేయబడినవ్యాఖ్య మామయొక్క సంతానమునకును, తండ్రి సోదరుల సంతానమునకును నసింహత్వమును కల్పించుటయే ప్రయోజనముగా గలిగియున్నది.

లి3-వ పేరా. యత్నాత్మకమనగోత్రదత్తస్య జనగోత్రవివృతావశి - జనశిశ్వునగోత్రజనకమాతృనగోత్ర, జనమాతృనసిద్ధాదిదోషభట్టాత్మవివాహాపేక్షస్యాపి దృష్టఫలములకత్వమితి తదవ్యవక్తతః - నగోత్రాయ యో దత్తస్యేవ జనకస్య తు. గోత్రేన వివాహాత్కన్యాం తత్కుత్రాదేర్నదోషకృత్వాదివచనైః సగోత్రదత్తజన్మ న్యశిశ్వు జనశిశ్వునగోత్రనసిద్ధాదు న్యశిశ్వురక్తాన్వయస్య నిద్యమానత్వేనైవ తాదృశనసింహాది కన్యావివాహా దోషభావస్య నిధియమానత్వాత్.

లి3-వ పేరా. మరియుకగోత్రమునకు సంబంధించిన దత్తపుత్రునకు తన గోత్రము తోలగిపోయినను తనకు జనకుడైన తండ్రికి నగోత్రరాండ్రగు స్త్రీలతోను, జనకురాలగు కత్తితో నసింహాదులగు స్త్రీలతోను దేవనభట్టుచే చెప్పబడిన వివాహానిపేధమునకు మూలము దృష్టఫలమే యనుటయు తగదు. అగ్నిగోత్రమునకు దత్తుడైనవాడే తన జనకుని గోత్రమునందలి కన్యను వివాహమాడరాదు, అతని పుత్రాదులకు అది దోషమును కలిగించదు. ఇవి మున్నగువచనములతో అగ్నిగోత్రమునకు సంబంధించిన దత్తపుత్రునియొక్క పుత్రులవిషయమున తమతండ్రికి జనక జనకుడగు తండ్రియొక్క నగోత్ర నసింహాదులవిషయమున పితృరక్తాన్వయ మున్నప్పటికిన్ని అట్టి నసింహాది కన్యావివాహమునందు దోషములేదనియే చెప్పబడియున్నది.

లి4-వ పేరా. యత్న మాతృనసిద్ధాదివివాహానుపేక్ష్య దమ్మతోఽగ్నిః పరస్పర మనోఽగ్నయస్య బుద్ధిదైర్ఘ్యలబ్ధ్యుపాతప్రజోత్పత్తౌ ప్రబలనిరోధిత్యాత్తయోః పరస్పరానుగుణ్యేనైవ వివాహా కార్యః ఉత్యుక్తం తదవ్యయ్యుక్తం. పరస్పరానుగుణ్యతయోన్మదా వివదమానయోరవ్యవస్థాన క్తయోర్దమ్మత్యోగ్యమిహిన ప్రజోత్పత్తేర్దృఢ్య మానత్వాత్.

లి4-వ పేరా. మాతృనసింహాది వివాహములకంటెను దంపతులకు పరస్పరము ముగియుట కలియకపోవుట బుద్ధిదైర్ఘ్యములతో కూడిన సంతానోత్పత్తికి ప్రబలమైన ప్రతి

బింధకము గారు వర్ధానరులకు పిండోరల యాశుకూట్యము ననుసరించియే వినాహము చేయదగినదని చెట్టపాయం తగదు. ఖరన్ను మరురాగము తేకవీయనను ఎట్టవ్వకు వినా దము చేయరున్నదు అన్నానైతిని దండులులకు ఉత్తమసుకెతియేర్పడుట యాశుకవీదము.

పిల్ల-వ పేరా, యత్తు కథాహిత్యాదిగా తన ప్రస్ఫుషకృత్యైః పూర్వాక్షః న్నాశమతి
పూర్వకదాన్యం బునోర్ధి సప్సం సంభట తన ద్భజన మురియదును సేన ప్రొత్తరత్నాత్.

ఇట్లు చ ఆత్మజ్ఞానీశ్వరస్వామిగారిద్వారా యోగశక్తు వ్యవస్థితావలె
గ్రహే ప్రచారమాహరిత్యుద్ధిష్టానానాదు ప్రచారవలె పరి ఆత్మజ్ఞానోక్తమ
మానా ఆత్మనంతరానుకృతి ప్రతాపవల్లవలెనూకాః కతార్యా కరణముచేత
యవలివివాహం సాధయమెలనమొంధస్తాపింపింపితిత్యా ననప్పించు కేశాన
లప్పుతప్పించిలేన నాలామికామిత్యుక్తి. చురుచునూ సార్థక సూయ యావన
ప్రాప్తిలేవ విగాహకాప్రాప్తిత్యక్త భూయోఽపి విచార్యత్యత్యారభ్యాం వివరణే
త్యవేర త్వనన్య నాగదంబరన్య నిర్ముక్తికర్త్యావీమవి సంతత్యాప్తిప్రతాపన
యంతత్యాక్తజలీపలనానలతితినిరూప్త ప్రదర్శనవత్ప్రదేవ ప్రకారణకంఠకత్యా
చ్చ తత్త్వజ్ఞానస్తాకమికానత్యకమేవ కథాపి తాదృశనాగార్పరన్య మున్యములచ్చనకేన
నయంత్రకప్రమాణోపర్యాపేనానవద్వ నిర్వానిరాజింపింపితితోపి రణాచ్యవత్ప్రకారేన
తత్త్వప్రతాపనానీయూహార్థరంజనగాయా నిజాత్ర ప్రదర్శనాం కిచ్చిదుత్సవనూహే.

31వ పేరా. తథాపి యని యార్జునిని అపహరించి, అనుసంవరకు కన్య యొక్క అడవినితోనే దానము చేయవలెనని యాశంసునకు మళ్ళియొక్క యంగీ కారమును సాధించుటకగు, నాల్గవ హాసముచేత దానికి ఉత్తరమియ్యబడినది.

ఇట్లు ఆవ్యంబాగీమడు శ్లోకములకు అపూర్వార్థముచే కల్పించుటకు ప్రారంభించి రచించబడిన ఈ గ్రంథముతో స్వయంబుకు పూర్వ మెన్నడులేని అంశరక్షము నారోపించి స్వనములను ఆధారముగ చేసిని ప్రేలాడుట కువక్రమించుచున్నను అవంకరానుకాన్తము దానియందు పట్టుచునంపించుచున్నై వెంట్రుకలనై నా కరణముపొంది యుపతీవివాహమును సాధించగలమని స్వములకు దిగువభాగమునకు కొంచెముజారి తొట్టుపాటుతో వెంట్రుకలనుకట్టుకొని దానియందలి కమ్మకముతో నాలోమికామను చుడవచనమునకు అపార్థమును కల్పించుటకు యోవనప్రాప్తియే నివాహకాలప్రాప్తి యనునెడ (మరల విచారింపబడునుది.) భూయోఽసి విచార్యతే యసి ఆరంభించి ఆలంబిస్తరేణ ఆను సంకవరకు చేసిన వాగాడంబరము నిర్భృక్తికము, నిష్ప్రమాణము, ప్రకృతానుభయం క్రము. అరటివండు తెలియనివాని కిఖింహ ప్రభదర్శనమువలె తన్ను ప్రేరేపించిన వారిని మోసగించుటయే దీనికి ఫలము. దానిని ఖండించుట మన కనవసరము. కాని ఆ వాగాడంబరమునకు ముఖ్యమూలమును చేించు నయుక్తికములగు ప్రమాణములను చెప్పుటచే నిర్దుష్టమగు విద్యచే ప్రకరించు నిద్వాంతులకు హర్షింపజేయు టావశ్యకము గాన అతినిచే కల్పించబడిన ఆవహసించదగిన అపార్థవంపరను నిష్కృత్తము ప్రదర్శించుటకు కొంచెమువృద్ధిపొందుచున్నాడు.

36-వ పేరా. తాదృశవాగాదమ్బరస్య మూలభూతం శిరసి భీమరసహాయం
 రేకసోఽవస్థాకల్పనవతీవానజ్జకమ్. తస్య శిరోఽవస్థావస్య న క్వాపి శరీరకత్వప్రతి
 పాదకేషు గ్రంథేవ్యుత్తత్వాత్. స్త్రీపుంసయోర్గర్భాశయా వ్యరకకణ్డకాయాణ్డకాకా
 వేషశోణితశుక్లస్థానే ఇక్యుత్తత్వాచ్చ కథాచార్యేదపారే స్త్రీపుంసయోశ్శోణితశుక్ల
 యోశ్చ. స్థానే హి గర్భాశయముష్కలోకానితి శీర్షస్థిస్య ప్రాణాఖ్యస్య వాయో
 శుక్లాదివిష్కృతుణ్క్రియావత్ప్రకాశితత్వాత్ అపానస్థస్త్రివ వాయోశుక్లాది
 విష్కృతుణ్క్రియావత్ప్రకాశితత్వాచ్చ కథాచ జీవత్యమృతే ప్రధమాధ్యాయే
 ప్రాణాదిభేదాత్పశ్యాత్తా వాయో ప్రాణోఽత్ర మూర్ధః. ఉద్యోగంహరి ముద్ధిహృద
 యేన్నియచిత్రద్భక్. స్త్రీవక్షోదధూత్కారనిక్వాసాన్నప్రవేశకృత్తితి అపానోఽపానగ
 శ్శోణివస్థివేధోరుగోదరః. శుక్తార్తవశకృస్తూత్రగర్భవేష్కృతుణ్క్రియఇతి కించ
 ముష్టాని గోపాయతి రేక ఇతి ముష్కం—వర్తతి రేకఇతి పృథగివృథా ధర్మోదకపుం
 భేదే రేకకృక్రమౌపాదేష్వీతి నానార్థరత్నమాలాయాం పృథకబ్ధస్య రేతోవాచకకేవల
 ప్రతిపాదనాద్వైపరీత్యం శుక్లం నయతి మేధాద్వారానితి చ పృథగివృథా ముష్కవృథా
 కబ్ధవృత్త్యైవ రేకస్తత్రైవ రిష్టతీతి జ్ఞాతం సుగమత్వాత్ బాల్యవివక్షిణిరణేన
 పుంసామక్వాదిశాం చ వష్టత్వస్య కణ్డకాశయోశ్శేషేన సాధనీభూతోవధవికేషై
 స్త్రీణాం జడబాదీశాం చ వస్థాకల్పస్య చ వర్తనం ప్రతిపన్నత్వాచ్చ.

36-వ పేరా. అట్టివాగాదంబరమునకు మూలమైనది శిరస్సు. భీమరసహాయం
 యందు రేకస్సనకు స్థితినికల్పించుట ఇది చాల అసంగతమైనది. అది శిరస్సునందున్నట్లు
 శరీరకత్వమును ప్రతిపాదించు గ్రంథములయందు చెప్పట ప్రతిపాదించలేదు. స్త్రీపురుషుల
 యొక్క గర్భాశయమునందుండు కంటకాశయాండశోకములే శోణితములను శుక్లము
 నకు స్థానములు చెప్పబడియున్నవి. అయ్యేదపారమునందు స్త్రీపురుషులకు శోణితశుక్ల
 ములకు గర్భాశయ అండశోకములు స్థానములు అని శిరస్సునందున్న ప్రాణవాయువు
 శుక్లాదులను వెలువలికి ప్రవహించుజేయు క్రియను కలిగియున్నట్లును చెప్పబడలేదు.
 అపానమునందున్న వాయువునకే శుక్లాదులను వెడలించు క్రియ చెప్పబడియున్నది. గను
 కనే జీవత్యమృతమందు మొదటి అధ్యాయమున ప్రాణాదిభేదమువలన వాయువు
 అందువిధములు. ఇందు ప్రాణము శిరస్సునందున్నది. పక్షస్థలమునందును, కంఠము
 నందును సంపరించుచున్నది. బుద్ధి, హృదయ, ఇంద్రియచిత్తములను ధరించుచున్నది.
 ఉష్ణివేయుట, తుష్టు, ధూత్కారము, నిట్టూర్పు అన్నప్రవేశములను చేయుచున్నది.
 అపానవాయువు అపానమునందుండి పిరుదులయందును, పస్త్రీయందును, మేధము
 నందును, తొడలయందును గోచరించుచున్నది శుక్లమును, ఋతురక్తమును, మల
 మును, మూత్రమును, గర్భమును వెడలించుజేయుచున్నది. మరియు రేకస్సను, ముష్టాని,
 అనగా (రక్షించుచున్నది) కాన ముష్కము. రేకస్సను వర్తించుచున్నది గాన పృథ
 గము. నానార్థరత్నమాలయందు పృథకబ్ధము రేతోవాచకముగ చెప్పబడినది గాన
 పృథము. శుక్లమును నయతి మేధాద్వారమును పొందించుచున్నది పృథగము అని

పుష్కలకల్పవృక్షాని ఇట్లు ముచ్చు, వృషణ, శబ్దవృక్షానిచేతనే శేతస్సండు ఉన్నదని నులభముగ తెలియ శక్యము. బాల్యమునందే అంశము, పిండిగ్రాసము (మద్దకట్టగ్రాసము) బాండుటచే పురుషులకు గుడ్డిము మున్నగువానికి పండత్వము (నపుంసకత్వము) కంటికాశయమును ఛేదించుటకు సాధనములగు జౌషధములేవములచే స్త్రీలకును, అద గుడ్డిమునకును, పంథ్యాత్వము (గొడ్డుసోతుకనము) విచ్ఛేదముచున్నదని అందరిచేత సంగీ రింపబడుచున్నది.

37-వ పేరా. యత్ప్రాకం శేతసో దశవర్షానస్తరం గుహ్యదేశస్రాప్తిః తదాసి మేవ తత్రలామోద్భవ ఇతి తన్న గుహ్యదేశస్థితస్త్రిన శేతసో దశవర్షానస్తరం గుహ్యదేశస్రాప్తిఃకేరున్నతప్రలసితత్వాత్ పవనమహసి గర్భస్థస్త్రిన శోష్ణోమా ద్యుత్పత్తేశ్చివగీతాదిసకలగ్రస్తేః ప్రతిపాదితత్వాచ్చ తథాచ శివగీతాప్తమాధ్యాయే వ్రుణధం పశ్చమే చిత్త మంశోజితప్రవృత్తా. పృష్ఠేస్థిస్సాయంనఖరకేలామవిక్త తేలి తదైవ శారీరే గర్భావక్రాంతిమే, పృష్ఠే స్సాయంశిరోరోమబలవర్ణనఖకత్వామ్. తదైవ శార్దూదేవోఽసి సంగీతరత్నాకరే ప్రథమాధ్యాయే పిండోత్పత్తిప్రకరణే, పృష్ఠే స్థిస్సాయంనఖరకేలామవిక్తతేలి.

37-వ పేరా. పదిరంపత్సములకుతర్వాత శేతస్సు గుహ్యదేశమును (మేధా స్థానమును) బాండుచున్నది. అప్పుడే అచ్చట రోమము లేర్పడుచున్నవి అనిచెప్పబ యుక్తముకాదు. గుహ్యదేశమునందున్న శేతస్సు పదిరంపత్సములకుపిదప గుహ్యదేశ మును బాండునడట ఉన్నతప్రలాపము. ఆరవమాసమునందే గర్భమునందలి శిశువునకు రోమములేర్పడుట శివగీత మొదలగు గ్రంథములచే చెప్పబడియున్నది గనుకనే శివ గీతాప్తమాధ్యాయమున “అంశవమా. మునందు చిత్తమునకు ప్రబోధము ముఖ్యోజిత ములకు ఫస్తియు ఆరవమాసమునందు అస్థులు, స్నాయువులు, నఖములు, కేశములు, రోమ ములు వృక్షములగుచున్నది.” అవ్విధముగనే శారీరమాన గర్భావక్రాంతియమునందు “ఆరవమాసమున స్నాయువులు, శిరోరోమములు, బలము, పర్ణము, గోర్లు, చర్మము విచ్ఛేదము.” అని అవ్విధముగనే శార్దూదేవుడు సంగీతరత్నాకర ప్రథమాధ్యాయము నందు పిండోత్పత్తిప్రకరణమునందు “ఆరవమాసమున అస్థులు, స్నాయువులు, నఖములు, కేశములు, రోమములు వృక్షములగుచున్నవని చెప్పబడినది.

38-వ పేరా. యత్తు భారతవచనప్రతిపాదితశిరోగతస్యాగ్నే శేతసంబంధేసార్థ వర్ణనం కృతం తన్న పిత్రస్త్రిన వైజగుణోదయాత్పాకాదిర్వజా చానులకల్పచన్య త్యమితి సకలశారీరగ్రస్తేపద్ధోషితత్వేన తస్య పిత్రపరత్వేనైవ వర్ణనీయత్వాత్ తథాచ శివరత్నామృతే ప్రథమాధ్యాయే, పశ్చిమాత్మాత్మకత్వేఽసి యత్రైజగుణోదయాత్. సత్సృక్వాతపాకాదిర్వజానులకల్పితమ్. పవత్యన్నం విభజితేసారోటాపృథక్తథేలి తథాచ వైద్యగ్రంథే అగ్నిః పిత్రం పిత్రమగ్నిరితి.

38-వ పేరా. భారతదశముచే ప్రతిపాదించబడిన శిరస్సునందున్న యగ్నిని రేతస్సుగఁజెప్పుట తగదు. లేజోగులు మేర్పడుటవలన పాకాదికర్త చేతను పిత్రమే అనల శబ్దముచే చెప్పబడుచున్నది సకల కారీకర్తగ్రంథములచేతను ప్రతిపాదించబడియున్నది. కాన దానిని పిత్రముగనే చెప్పవలయును. కాననే జీవరత్నామృతమునందు మొదటి యధ్యాయమున పంచభూతాత్మముగనున్నను ద్వైత పాకాదికర్త అనలశబ్దముచే చెప్పబడుచున్నది. అన్నమును వక్రముచేయునదియు, సారకీట్టమునందు అన్నమును విభజించునదియు అని వైశ్యగ్రంథమున అగ్నియే పిత్రము, పిత్రమే అగ్నియని చెప్పబడినది.

39-వ పేరా. నచ వక్వామాశయమధ్యస్థితశ్చ జాతరాగ్నిశబ్దవాచ్యస్య పాచక పిత్రస్య కథం శిరస్సానస్థితానలశబ్దవాచ్యతేతి వాచ్యమ్ తస్మానలశబ్దవాచ్యస్య పిత్రస్య పాచకలబ్ధకసాధకాలోచనభాజితభేదేన వక్వాశయమాశయమధ్య, ఆమాశయ, హృదయ, అక్షి, శిరఃప్రభృత్యనర్వశరీరవ్యాపిత్యగ్నిమాశ్రయభేదేన సర్వత్ర ప్రతిపాదితత్వాత్ జీవరత్నామృతే అగ్నిస్తేన ధ్యాయే పిత్రం వక్ష్యాత్మకం తత్ర వక్వా మాశయమధ్యగం. తత్రస్థమేవ పిత్రాకాం శేషాణామధ్యగ్రహమ్ శిరశి బలదానేన పాచకం నామ తత్ప్రసృతమ్ ఆమాశయాశ్రయ, పిత్రా లబ్ధకం రసజ్ఞానాత్, బుద్ధి మేదాభిమానాద్యై రభిప్రేతార్థసాధనాత్, సాధకం హృద్ధతం పిత్రం రూపాలోక నితప్రసృతమ్. దృక్పమాలోదకం పిత్రం త్వక్సాభిజమియ్యతేషితి.

39-వ పేరా. వక్వాశయముయొక్కయు, ఆమాశయముయొక్కయు మధ్య యున్నదియు, జాతరాగ్నిశబ్దముచే చెప్పబడు అన్నమును వక్రముచేయు పిత్రము శిరస్సు నందున్న అనలమునకు వాచకమగు శబ్దముచే నెట్లు చెప్పదగును అని శంకింపరాదు. అనలశబ్దముచే చెప్పబడు పిత్రము వక్వాశయమునందు పాచకమనియు, ఆమా శయ మధ్యమునందు రంజకమనియు, ఆమాశయమునందు సాధకమనియు, హృదయమునందు దాలోచనమనియు, అక్షియందు భాజకమనియు భేదముచే లెప్పు మొదలు నచ వైశ్యరీ మును వ్యాపించిన క్రిందియందును ఆశ్రయమిచ్చునట్లు అంతట చెప్పబడియున్నది. జీవరత్నామృతమునందు ఆ అధ్యాయమునందే పిత్రము అందుధముల. వక్వాశయము యొక్కయు, ఆమాశయముయొక్కయు మధ్యము వాచియున్నదియు అచ్చట నుండియే శేషములయిన పిత్రములకు బలమునొసఁపటచే సహకారమునుచేయునది పాచకమని చెప్పబడినది. ఆమాశయము నాశ్రయించు పిత్రము రసముచే రంగు వేయుటవలన రంజకమనియు, బుద్ధి, మేధా, అభిమానము మున్నగువానిచే తప్తమైన అర్థమును సాధించుటవలన సాధకమనియు, హృదయమందున్న పిత్రము శీత్రమునం దుండి రూపమునుచూచుటవలన ఆలోచనమనియు, క్రిందియందు దుండుటవలన భాజకమనియు చెప్పబడినది.

40-వ పేరా. యత్ప్రాకం రేతసోఽగ్నిత్వముష్ణస్పర్శాశ్రయత్వాదితి మస్తవ్య మితి తన్న యత్ప్రపురీషదీనాం ధాతుమకానాం సర్వేషామప్సుష్ణస్పర్శాశ్రయత్వశ్చ

ప్రత్యక్షసిద్ధిత్వేన తేషామన్యస్మి శబ్దవాచ్యత్వావత్తే. ఇథం చైతాదృశవాగాదన్యుర
మూలభూతస్య శిరిసి భృగురగుహాయాం శేతోఽవస్థానమిత్యన్య స్వకపోలకల్పితమన్య
యుక్తియుక్తస్య నిష్ప్రమాణవాదస్య సయం క్షిప్ర మాణోపన్యాసైరుత్సాహిత్యేన,
తదనుసారిణాం స్వాభాసయం క్షిప్రాత్రశరణానాం లోకకాస్త్రవిరుద్ధానాం చాదానాం
ఖిల్లసంస్థాపకత్వేన, అలం దుష్ఫలవీడనేనేతి న్యాయమవలంబ్య చ సంక్షేపయామః.

40-వ పేరా. ఉష్ణస్పర్శము నాశ్రయించుటవలన శేతస్సు అగ్నియగుచున్న
దని తలంపతగదు. ధాతుకులములయిన మూత్రపురీషాదులకును ఉష్ణస్పర్శము ప్రత్యక్ష
సిద్ధముగాన వానికిరూపా అగ్నిశబ్దవాచ్యత్వము విస్మయపరిచుచును. ఇటువంటి వాగా
దంబరమునకు మూలమున “శేతస్సునందు భృగురగుహలో శేతస్సుకు ఉనికిని
స్వకపోలకల్పితములయిన శుక్లయంత్రలతోకూడిన ప్రమాణరహితమైన వాదమును
సయం క్షిప్రములగు ప్రమాణముల నవస్థించుటచే నిరసించుటవలన ఆవాదము ననుస
రించు శ్రేష్ఠములగు వైదికవచము లందుత్పలయమాత్ర మే శరణుగాగల లోకకాస్త్రవిరుద్ధము
లయినవాదములను ఖండించ నవసరమగుచునే బలహీనులను వీడించ నవసరములేదు అను
న్యాయము ననుసరించియు సంగ్రహి చెదము.

41-వ పేరా. ఈత్ర ప్రకృతమగునరామఇత్వాదభ్య నానన్దజనకమిత్యేనం
అనిపుత్రప్రచ్ఛాపర్యో లక్షణ్యాం స్త్రియముద్వహేత్ అనన్యపూర్వికాం కాంతామన
సిద్ధాం యదీయసీమితి యాజ్ఞవల్క్యవచనస్య విజ్ఞానయోగివా స్త్రియమిత్యన్య స్త్రీత్వేన
పరిక్షితామనన్యపూర్వికామిత్యన్య దాసేనోపభోగేన వా పురుషానరాదగృహీతాం
కాస్తామిత్యన్య హిధర్మనోనయనానన్ద విజ్ఞానీ చ వ్యాఖ్యాతత్వేన, రజనస్తన
యోర్వా ఉద్వృధాభావే స్త్రియా స్త్రీత్వస్య జ్ఞాతుశతక్యత్వాత్ బాలయా ఉప
భోగానర్హతయా ఉపభోగేన వా పురుషానరాదగృహీతామితి నిషేధస్య కైయథ్యా
వత్తే అనుగృహ్యస్త్రీలక్షణాయా హిధర్మనానన్దకర్తృత్వాభావాచ్చ యాజ్ఞవల్క్యవచ
యంతివివాహవివాహిప్రతిషేధాత్తత తదన్యక్తమ్. అప్రయచ్ఛసమాప్నోతి భూతి
వాత్యామృతావృతాపరి, యంతివివాహనిషేధబోధకస్య తస్మిన్ యాజ్ఞవల్క్యవచ
నస్య హిక్షాన్ద్యుద్ధత్వాత్ నపునకత్వవ్యాప్తియే స్త్రీత్వేన పరిక్షితామిత్యేత్ర శేవల
స్త్రీత్వేన కిరీతామితి గ్రహణస్య పరప్రతారణైకమర్త్యాత్ నత్రంశకవ్యాప్తేనై
బాహుత్కథాతుపరిక్షయా వా జాతకభావైర్వా జ్ఞాతుం సురరత్వాత్ స్త్రియా
స్త్రీత్వం రజనస్తనయోర్వా అనుద్వృధే జ్ఞాతుమగ్యమితి చేత్ గర్భాప్తమనన్ద స్త్రీణాం
వివాహః కార్య ఇత్యుక్తవత్తాం మన్వాదీనాం/ స్త్రీణాం వివాహసౌఖ్యవయసస్థానీయత్వ
ముక్తవతో విజ్ఞానయోగినోఽపి మాధ్యమకక్షేర్ధర్మారాచైవ బాలయా ఉపభోగానర్హ
తాయాః అనుద్వృధస్త్రీలక్షణాయా హిధర్మయవానన్దకర్తృత్వాభావస్య చ ప్రథమపర
శేన దత్తేత్తరత్వాచ్చ.

41-వ పేరా. ప్రకృతమగునరామః యని ఆరంభించి నానందజనకం అను
సంతపరకు అష్టలితప్రచ్ఛాపర్యము గలవాడై అనన్యపూర్వికాయా, కాంతాయా, అను

పిండము, చిన్నదియు, అక్షణవలయు అయిన స్త్రీని వివాహమాడవలయును. అను యాజ్ఞవల్క్యుని వచనమునకు విజ్ఞానయోగి స్త్రీయ మనుశబ్దమునకు స్త్రీత్వధర్మముచే పరిక్షింపబడినదియు, అనన్యభౌతికానున శబ్దమునకు దానముచేతగాని, సంభోగము చేతగాని మరియొకపురుషునిచే పరిగ్రహింపబడనిదియు, కాంతామను శబ్దమునకు వివాహము చేసుకొనువాని మనస్సునకు నేత్రములకు ఆనందమును కలిగించునదియని వ్యాఖ్యానముచేయుటవలన రజస్సునకుగాని, స్రవములకుగాని ఉద్బోధములేవిచో స్త్రీయందలి స్త్రీత్వమును తెలిసికొనుటకు శక్యముకానందువలన బాల సంభోగమున కన్యారాజ్యముచే సంభోగముచేతగాని మరియొకపురుషునిచే పరిగ్రహింపబడనిది యను విశేషము స్థాపించబడినది. వికసించని స్త్రీలక్షణము లుకలిగిన స్త్రీ వివాహము చేసుకొనువానికి నేత్రనందమును చేయనందువలన యాజ్ఞవల్క్యునికి యనువలీవివాహమే అభిమతమని తెల్పబడినది యాక్రమముకాదు. కన్యను దానముచేయక భూమిమాత్యుక ప్రతిముతువునందును భాంధుడు అని యనువలీవివాహనిషేధమును తెలుపు యాజ్ఞవల్క్యుని వచనమునకే యది విరుద్ధమగుచున్నది. నపుంసశక్త్యమును వ్యావర్తిచేయుటకు స్త్రీత్వముతో పరిక్షింపబడినది అనునెడ కేవలము స్త్రీత్వముతో పరిక్షింపబడినది యని గ్రహించుట వరులను వంచించుటగోరకే యగుచున్నది. నపుంసశక్త్యమును వ్యావర్తిచో బాహులుచే చేకూర్చిన ధాతుపరిక్షగాని జాతకభావములతో తెలుసుకొనుటగాని సాధ్యమైనది స్త్రీయొక్క స్త్రీత్వము రక్షింపబడునట్లు, స్రవములయొక్కయు ఉపయోగములేవిచో తెలియ శక్యముకాదనినందుల గర్భావృతమునందే స్త్రీలకు వివాహము గావించవలయునని చెప్పిన నునువు మున్నగువారికి స్త్రీలకు వివాహము ఉపయోగస్థానీయమని నిష్పన్న విజ్ఞానయోగి స్త్రీయ ప్రాప్తమగు మాధ్యము వారింక శక్యముకాదు. బాల సంభోగమునకు అర్హులైన కాదును. శమునకు ఉపయోగించని స్త్రీలక్షణము కలిగిన స్త్రీ వివాహము చేసుకొనువానికి నేత్రనందమును చేయనది సలక్షమునకును ప్రధమముగా నిషేధించబడినది.

42-వ పేరా. ముత్త ప్రజాధర్మసంబత్త్యం స్త్రీని వివాహమాడగోరినవానికి స్త్రీశిశువర్మనం అన్యన్యస్వత్వం వర్తిత్వా కేన త్వాంసమాత్మం అత్వాంసద్వజనకమితి తన్న సమయ స్మయవర్తతే ఇతి స యత్ర మా గమనవ్యవర్త్యుః గౌతమాపుత్రః అయమాగృహీ తకమనీయకం ఇప్రవ మూర్తి సాశిన పహోత్పతః కంక్షత్యుత్తరరామచరితే కవిసార్వ భౌమేన దవభూనిసా శిశుత్వవిశిష్టాయాస్సీతాయాః పాణిగ్రహణమాలేఖ రామస్యా నన్దోదయస్య వర్తితత్వాత్ ప్రజానావత్సర్థం క్రియమాణస్య పిపీలికాదిబ్రహ్మచర్యవ్ర ముభూయమానపరమానందస్య మైశునస్యాస్యాకదాదయాపత్రేః ప్రయత్నసామాన్య స్యాకి ప్రవృత్తభావాపలేశ్చ.

42-వ పేరా. ప్రజాధర్మసంబత్తికై స్త్రీని వివాహమాడగోరినవానికి స్త్రీశిశువును చూచుటగాని, ఆ స్త్రీశిశువునందు న్యకీయత్వము నేర్పరచుటగాని, కేవలము ఓవార్పుకొరకేగాని ఆనందహేతువుకాదు. “ఓ నుముభి, గౌతమునిచే అర్పింపబడిన

యేమియు వినివచ్చిన మామూరికెల్లెలగు బాలవిధవను ఆశ్రుశ్రవ్య గతిర్నాస్తి అని బలాత్కారముగ మైథునముగావించుటకు ప్రారంభించి ఆమె అనుభవవినీ యీ దుష్కార్య మేమియుని చెప్పుచువచ్చిన సందాయగు తఃభార్యను భార్యా రూపవలీ శత్రు అను సుక్తిమేరకు ముక్కుతెగగోసి ఆమెయేమియుచే రాబడిన గ్రుడ్డియు దీనము చేకబట్టినదియైన తన ఆత్మగారియొక్క యెడకుకన్నులు పండ్యా దక్షిణకాణికా అను సుక్తిబొప్పన వేలితోగ్రచ్చి పోగొట్టి ఆమెకలియందలి దీనజ్వాలచే ఆహూరిల్లు మండగా ఉష్ణముష్ణే నశామృతి అని అంతటా అగ్నినివెట్టి వెంటనే విడికిటిదెబ్బలతో మెడబట్టి రాజభటులచే ఈమహిమిరాబడినవాడై రిక్తహస్తేన సోపేయాత్ రాజానం బాలకంస్త్రియ మను సుక్తిని మనస్సులోనర్పించుచు రాజసభలో ప్రవేశించి ఇవ్వడు దుష్టభనుగుటచే కఠిన్ధుమేధ) చ కపిగృహ్యపణిద్వయ మను సుక్తినినుగొని తన నడు మునకుకట్టిన పస్త్రమును మెల్లమెల్లగా వదలించుటకు ప్రారంభించుచున్న శతశ్లోకపండితుడగు జామాత్యపిదూపకునివలె అర్చివిధమాలైన హస్త్యములను పాత్రులయిరి. అనంత రామకాస్త్రిచేత నిర్దిష్టపడినదియు విశేషముగ మోహమునకల్పించునదియు తుయుక్తి సమూహముతో సంబంధించినదియు ప్రమాణములచే దూషింపబడినదియు నగు నీ గ్రంథము నేదకాస్త్రియములతో నాచే ఖండింపబడినది ఉత్సుకులయిన పండితులు మాత్యగ్యములేక చూచుడు.

గ్రంథము పూర్తి అయినది.

దర్శనానందం షాడశనాన్యత్యాపి గర్భధారణదర్శనం చ షాడశనాన్యత్యుపాది
ద్వాదశైవ వేది మః శేషేన వ్యవహారో వ్యర్థస్యైతత్ అతః ఋతుచ్యుత్త నమిచీన
ప్రజోత్పత్తియోగ్యతాః స ప్రజోత్పత్తివ్యయచయోగ్యతానాం తాః స చ
షాడశవర్ణాయావ భవతి అతః ఋతూః ప్రాగేవ కర్మావాఙ్మనోత్కర్షణానాం భవ
నానాం షాడశవర్ణభోగైర్వ్యాగ్యార్థం నాం యాత్మవిస్మయకాంక్ష తన్న తన్న పుష్కాది
సంభర్తృకాన్తవిద్యత్యాజీ తిచరకాస్త్రవచసే భర్తృకాస్త్రవచనానాం విద్యత్యుర
కల్పనస్యోపానాచితత్వాచ్చ అన్యథా తైస్కాప్రోక్తభుజ్జనాదేవ కాయాస్త్రప్రతి
పాదితవివాద్యనాన్త్రియాదేవ్యాన్త్యజ్జీవజీవిత్యానంతే షాడశనాన్యత్యాపి
గర్భధారణస్యనందరాసకాప్రీత్యాం స్వాం భవనవరాహానానందస్య మృగ్యత్యాత్
కన్యైవ బాహుజీయచరణా ద్యత్యాచ్చ షోడశం సజ్జీచమాయానిదనేతితే
యథాకథా, ఋతావతీతే యోగ్యాన్త్యజ్జనాదేవ ప్రతిపత్తిం.

46-న పేరా. ఋతురత్నమూచిత ప్రజోష్ణ త్రికావిన అని ఆరంభించి
యొక్క మహనీశ్వరుల “మహానాదసంగత్యములు ఘోరిషుయ్యస్త్రీ ఇరుపదిసంవత్సర
ములు గలపురుషుతో సంగమించుటచే గర్భాశయము మార్గము, రక్తము, శుక్లము,
వాయువు, స్వాదుము, ప్రధముకాగా వీర్యమును దెన పుట్టుట కనుచున్నది. వానికి
తక్కువఃవస్సైములైవచ్చును రోగముతో కూడి అల్పములు కలిసియు, దారిద్ర్య
ముతో కూడినదియు నగుగర్భ పేర్చుడుచున్నది. లేదా గర్భము యే“డకపోవచ్చు
నని” బాహునివచనములచే రజోద్వర్గములైన పదహారుదినములు బాటియు గర్భ
ధారణము కలుగుటవలన పదహారుదినములే ఋతువని చంద్రెందుదినములే ఋతువని
మతభేదముచే వ్యవహరించుట వృద్ధులగును. గాన ఋతువరగా శ్రేష్ఠులగు సుతతియ్యా
దుటకు తగినకాలము. కాని కేవల ప్రజోత్పత్తికి స్వరూపయోగ్యతగల కాలముకాదు.
అట్టికాలము పదహారున వత్సరముల వయస్సుగలస్త్రీకే యేర్పడుచున్నది. గాన ఋతువు
నకుముందే కన్యకు వివాహము చేయవలయునను నర్థమిచ్చు వచనములకు పదునాదసంవ
త్సరములకంటే నీవల వివాహము చేయవలయు ననునర్థముచెప్పబడి యొక్కము అని చెప్పు
టయు తగదు. అది మహ్యుని సకలధర్మశాస్త్రములకు విరద్ధమైనది. ఇతరశాస్త్ర సవచన
ముచే ధర్మశాస్త్రవివచనమునకు విరద్ధమగు నర్థాంతరములను కల్పించుటయు తగదు. అట్లు
కానియెడల వైదికశాస్త్రమునందు చెప్పబడిన యక్షగడ్డనులెనుట మున్నగువానికి, కామ
శాస్త్రమునందు చెప్పబడిన వగటియందు స్త్రీపురుషకలంక మున్నగువానిని అవశ్య
మంగీకరింపవలసియుండును. పదహారుదినములు బాటియు గర్భధారణమునకు అనంతరామ
శాస్త్రర్థయొక్క సాన్నిధ్యమునకు విరద్ధము. “పాలుగడపగా యెట్లు పద్మము సంకోచమునుబొందు
చున్నదో అట్లు ఋతువుగడచినపిదప యొనియు సంకోచమునుబొందుచున్నది. దీనికి
పిదప అది శుశ్రూషను స్వీకరించదు.

47-వ పేరా. అత్యంత సామర్థ్యముగల ప్రవృత్తి ప్రతిభకత్వాదిత్య
నేన వివాహదీక్షాయాం త్రైతమున యోగ్యమునైన బ్రహ్మచర్యం యోగ్యమనవలయును
చేతనమున ప్రవృత్తిచేతన ప్రాప్తబ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు ప్రేరేపించు
ప్రవృత్తి బాలాబ్రహ్మచర్యవిరహప్రసక్తేరేగా భావదిత్తుకొని యెవరి కైనను కష్టము, దుష్టత, దుష్ట
గుణము, దుష్టత, దుష్టభావము, శుభము, విషయము, విటము, దుష్టము, పుష్టము, పుష్టము, పుష్టము,
సాంకారికము, రాజ్యము, పాలన, మిత్రము, వ్యతిరేకము, వర్తకము, చంద్రము, చంద్రము, చంద్రము,
అత్యంత సామర్థ్యముగల ప్రవృత్తిచేతనమున బ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు ప్రేరేపించు
విరహప్రసక్తేరేగా భావదిత్తుకొని యెవరి కైనను కష్టము, దుష్టత, దుష్టభావము, శుభము, విషయము, విటము, దుష్టము, పుష్టము, పుష్టము, పుష్టము,
సాంకారికము, రాజ్యము, పాలన, మిత్రము, వ్యతిరేకము, వర్తకము, చంద్రము, చంద్రము, చంద్రము,
అత్యంత సామర్థ్యముగల ప్రవృత్తిచేతనమున బ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు ప్రేరేపించు
ప్రవృత్తిచేతనమున బ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు ప్రేరేపించు
ప్రవృత్తిచేతనమున బ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు ప్రేరేపించు
ప్రవృత్తిచేతనమున బ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు ప్రేరేపించు

47-వ పేరా. అత్యంత సామర్థ్యముగల ప్రవృత్తి ప్రతిభకత్వాదిత్య
అనునంతవరకు గల గ్రంథమున వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
క్రిందివలె బ్రహ్మచర్యము, యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
నిర్దేశించిన బ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
బాలాబ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
“వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
నదియు (యెవరి కైనను కష్టము, దుష్టత, దుష్టభావము, శుభము, విషయము, విటము, దుష్టము, పుష్టము, పుష్టము, పుష్టము,
నేత్రములగునది, యెవరి కైనను కష్టము, దుష్టత, దుష్టభావము, శుభము, విషయము, విటము, దుష్టము, పుష్టము, పుష్టము, పుష్టము,
తయ, లేదా దేహమునందుకలెడి యెవరి కైనను కష్టము, దుష్టత, దుష్టభావము, శుభము, విషయము, విటము, దుష్టము, పుష్టము, పుష్టము, పుష్టము,
యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
గర్భమునందున్నట్లుండే తండ్రివియోగమును బొందినదియు, బురుగునదియు, దూడను
బొలుమును కాచునదియు, పెద్దమనిషి చెలిత్రైయను స్నేహితులగునదియు, పరుని
జన్మ సంవత్సరమునందే పితవ జన్మించినదియు, వరునికంటే అధివయస్కులది, అత్యంత
వయసునందు నియమించబడినది వృద్ధులయిన చెప్పబడుచున్నది అని ముక్తకంఠముగ
జెప్పిన యావస్థావిరహమునకే ప్రేరేపించునది. రాతయన బురుగునది యని
యర్థము. వివాహయోగ్యమైన వయస్కులగునది సయోగ్యత, అలింగనాది మైథు
నాంగయోగ్యత ఉండుటవలన అమెకు బ్రహ్మచర్యము నట్లఘించుచు ప్రసక్తి యెన్నిడు
టచే ఆవస్థావిరహమునకే చెప్పబడిన బ్రహ్మచర్యమునదేహిని యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
చెప్పబడినదియనుట యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు యోగ్యతా వివాహమునకు
మున విరహము ప్రధమపరిహారమున చూడవలసినది.

48-వ పేరా. తత్సామర్థ్యముగల వివాహమున కిమి విరోధి ప్రమాణం భర్త
కాస్త్రేయ వేదాంతానుసారముగల దక్షప్రామాణ్యకేసు దృశ్యతెగి యదుక్త

మయుక్తు తద్వ్యాసానుమత్యతీవాహనీయం తస్య వేదాశాఖయన్త్యప్రమాణ్య
కత్వేన సర్వం ప్రతిపన్నాయాస్సౌభిచర్యవతీవివాహస్య మాఖ్యసాధనత్వేన స్వేప్ర
వాక్యేనైతాయా మతస్త్వైర్ద్వితీయాధ్యాయస్థానాం స్త్రీవివాహస్పృహనయనస్థానీ
యత్కప్రతిపాదకానాం వదనాశామదర్శనదోషమూచితత్వాత్ స్యయవతీవివాహస్య
మాఖ్యసాధనత్వేన స్వేచైవ విశ్వసితాయామతస్త్వైర్ద్వితీయాధ్యాయస్థనచరదర్శన
వివాలసామామన ప్రరాజితామితకర్తృకాస్తప్రమాదవత్త్వానస్య, శిశోశ్చతరా
శక్తస్య స్వగ్రోహేనకుల్యత్వాచ్యుతం.

శ్రీ ౪-౩ పేరా. కాన యంబలియొక్క వివాహమున వేదాంశములతో దేవ
దైవన ఆచారముల ప్రామాణ్యమును బొందినట్లును ధర్మశాస్త్రములయందు యెవ్విధమైన
ప్రతికూల ప్రమాణము చూడబడునో అది చెప్పబడిన అయ్య క్రమగురుగతి బాలన
కును విక్రీలై దరిపొసంగినదయినట్లుది. వేదాంశములకు కంటికి ప్రామాణ్యమును బొంది
నదియు, అందరికినీ సమ్యక్మైనదియు, తన కభిమతమగు యంబలివివాహమునకు ముఖ్య
సాధనముగ తనచేతనే అంగీకరింపబడినదియు గగు నునన్వృత్యొక్క ద్వితీయా
ధ్యాయమునందు స్త్రీవివాహమును ఉపరయనస్థానీయముగ ప్రతిపాదించు వచనములను
చూడనిదోషముచే నది దుష్పరిపబడియన్నది. తన యంబలివివాహమునకు ముఖ్యసాధన
ముగ తనచేతనే విశ్వసించబడిన మనన్వృత్యొక్క ద్వితీయాధ్యాయమునందలి వచన
ములను చూచుటయందు అందుఁయిన అనంతరాయశాస్త్రమున ఇతర ధర్మశాస్త్ర ప్రమాణ
ముల పక్షానము ఉజ్జితగరలేనవాడు కలరమునకు ఎగురుటతో తుల్యమైనది.

49-వ పేరా. యత్తు యత్తుపరాశస్త్రైతాదిత్యాభ్యుపగమతేత్యంతం
మహాక్షే, అనుశాసనపర్యంతి భిన్నయధిష్ఠిరసంవాదముభేద ప్రాక్తవ్యాసోక్షేప
విరోధాత్పరాశస్త్రైతేస్త్రాస్త్యక్షాత్రం తదయుక్తత్వ తస్య పుష్కరహాసేన గ్రహా
ముత్సారికత్యాత్.

49.వ పేరా. చరాశస్త్రై అని అర్థమిది కథా అవధితా అనువరకు మను
వచనమునకు అనుకూలమగునట్లుగానుండు భీము యుద్ధిష్ఠిర సువాసము భుజించే చెప్పబడిన
వ్యాసవచనమునకును విరోధముండుటనలచ చరాశస్త్రై తృణీచవగినదని చెప్పబడియు
యొక్కముకాదు. అది అరవవర్ణనముచే మొదటటి లోకమిచ్చబడినది.

50-వ పేరా. యత్తు నచేత్కారభ్య గురున్మత్వాస్తాధ్యయే ఇక్ష్వప్యే ధర్మ
కాస్త్రావిధిధర్మైవాచారస్య గ్రాహ్యత్వమ్ కాస్త్రవిరోధ్యాచారస్య కాస్త్రదర్శనాత్పలాయ
నత్వం శ్రుతిస్త్రుత్యాచారాణాం యథోక్తద్వైద్యల్యాదిచారేశ్చదాసీమకష్టియమాన
స్త్రాకారణోన్మేషాచారస్య లోకస్వాయధర్మకాస్త్రవిరోధిత్యాత్మాదృశవివాహా
చారః ఇత్యవరం మాఘాదిశ్రుత్యం తదయుక్తమ్ కన్యావివాహనిషేధబోధకానాం చచ
నానాం శతదీపాదీనోదరత్వాత్ యువతీవివాహనిషేధకానాం కన్యావివాహవిధి
విధాయకానామనన్తానాం మన్వాదిస్త్రుతివచనానామతీవ జాగరుకత్వాత్ ధర్మ

కాస్త్రవాసనానభిజ్ఞైరనస్తరామకాస్త్రిభిః కృతాయాః కరిష్యమాణాయామన్వాదివచనకు
న్వాఖ్యాయాశ్చాస్త్రేన వ్యవహారభావాచ్చు.

50-వ పేరా. సచాయని యారంభించి గురుసంతాప్తప్రార్థయే అనుసంత గ్రంథ
ముతో ధర్మకాస్త్రమునకు విరుద్ధముకాని ఆచారముననే గ్రహింపదగినది అనుటయు
కాస్త్రవిరుద్ధమగు ఆచారము కాస్త్రదర్శనమువలన పరుగిడుననుటయు శ్రుతిస్త్రుత్యా
చారములతో యథోత్తరము దుష్టులము మున్నగు విచారముచే విరుద్ధము అతస్థింపబడు
స్త్రీసూత్రశుక్రయొక్క వివాహాచారము లోకన్యాయ ధర్మకాస్త్రవిరుద్ధము గాన అట్టి
వివాహాచారము ఇకపూద ఉండకూడదని అనుటయు యుక్తముకాదు. కన్యావివాహ
నిషేధమునుబోధించు వచనములు కుండేటికొమ్మతో నగునటులు. యువతీవివాహమును
నిషేధించునవియు కన్యావివాహమును విధించునవియునైన అనంతకును చువ్వాదిస్త్రుతి
వచనములు జాగ్రూకములైయున్నవి. ధర్మకాస్త్రవాసనతెలియని అనంతరామకాస్త్ర
ర్థచే చువ్వాదివచనములకు చేయబడగల కువ్యాఖ్యకు కాస్త్రమరి వ్యవహారములేను.

51-వ పేరా. యత్తు అపిగుణహీనామోషరుద్ధాద్రజస్వలామిత్యస్య బోధా
యనవచనస్య కామరూమరణాత్రిష్టేద్యహే కన్యర్దుకుత్యసేతి మనువచననిషేధస్పృష్ట
ఏవేత్సుక్తం తదయుక్తమ్ అకాస్త్రీయవరనిషేధమాత్రవిధాయకమవచనేన ఋతుకుతీ
వివాహనిషేధమాత్రబోధకబోధాయనవచనస్య న విరోధఇతి కేవలకాన్యాధ్యేత్వానాం
బాలానానుపి నుబోధత్వాత్ తృతీయపరిహాసస్థయా నక్షోట్యా దత్తోత్తరత్వాచ్చు.

51-వ పేరా. గుణహీనినికైనను రజస్వల నియ్యరాదు. అనుబోధాయనవచన
మునకు కన్య ఋతుకుతీయమునకు మరణమువరకు ఇంటినుండే నుండవలయునను మను
వచనముయొక్క నిషేధము స్పష్టమునుట తగదు. అకాస్త్రీయమగు వరునియొక్క నిషేధ
మును విధించు మనువచనముతో ఋతుకుతీవివాహనిషేధమాత్రమును బోధించు బోధా
యనవచనమునకును విరోధములేదని కేవల కాన్యమునుచున్న బాలరజస్వలము
నుబోధమైయున్నది. తృతీయపరిహాసమునందలి తొమ్మిదవశ్లోకచే ఉత్తరముకూడా
నియ్యబడినది.

52-వ పేరా. యత్తు సోఽయం వైద్యనాథ ఇత్యారంభ్య న విదుషామోదమాద
మావహన్తిశ్చనేన వైద్యనాథదీక్షితానాం పూర్వోత్తరానందర్శనలేఖనాదోషదుష్టత్వ
ముక్తం తదయుక్తమ్ తస్య సప్తపరిహాసేన సార్థచన్ద్రదానముశ్చాసితత్వాత్ అజ్ఞా
తాత్తిదోషగజ్ఞానీజన్యాంశుడతీవాచహసనీయత్వాచ్చు.

52-వ పేరా. సోయం వైద్యనాథః అని యారంభించిన విదుషామోదమాద
హంతీ అనుసంతవరకు నున్నగ్రంథముచే వైద్యనాథదీక్షితులకు పూర్వోత్తరసందర్శనము
లేక వ్రాయబడినట్లు దోషమును చెప్పబడియున్నది. అది అయుక్తము. అది సప్తపరి
హాసముచే అర్థచంద్ర ప్రయోగముతో తొలగించబడియున్నది. తనదోషముతెలియక
ఇతరమైనదానియందు దోషమునుచెప్పు గరిగింఁసామి తెదలే పరిహాసించదగియున్నది.

రీతి-వ పేరా. యదత్ర గ్రంథే ఇత్యారభ్యగ్రంథసమాప్తివర్ణనేన మహ
యాజ్ఞవల్క్యుయోః ప్రాకర్త్యం సాధితం తత్ప్రేమామరిషేరిలసికమ్ తయోన్మగ్రంథ
జీవితసూతమువలీదివాహుబాలోన్మిటరహిటవటియన్తేర్వర స్వరహువికస్వపాద
విగళతుల్యత్వాత్.

ఇహం చ భర్తృమిదమలం మృతభుజ్జతాడనేనేతి న్యాయమసలమృత్యు సమాప్త
మవ్యనస్తరామకాస్త్రీణా తత్ప్రేరకమ చ హృదయజ్జపీష్వర్థేషు చతుర్థ తద్గ్రంథ
వాచనితోపాత్తయోగ్యవలీదివాహుతదనుసరిత్రార్థకదానయోర్నిరస్తయారకి వ్యజ్జ్య
మగ్నాదయా! విలీకయోర్నిరధావివాహగౌడప్రావిడాద్యవాస్తరవర్ణభేదసాస్కర్యయోర
భిజ్జితత్వేన తద్విలీకమరూపజాత్యర్థక తస్మిన్సాన కింబదధిలహమహే.

రీతి-వ పేరా. యదత్ర గ్రంథా యని యారంభించి గ్రంథసమాప్తిరకు మను
యాజ్ఞవల్క్యులబం ప్రాకర్త్యమును సాధించబడియున్నది. అది కేవలము అవివేచితా
వజ్జు, వారు తం గ్రంథమునకు జీవితసూతమున లంఘనలీదివాహముయొక్క మూలమును
పెకలించివేయుటయందు సామర్థ్యముకలిగిరవా రింకవలర వది ఇకనికి తాడిగా తన
పాదమునకు సంపాదించుకొనిన సంకెలవంటిది.

చచ్చికపామును కొట్టవలదను న్యాయ మనుసరించి ఈభండనము సమాప్తమైనను
అనంతరామకాస్త్రుత్వం తత్ప్రేరకమకు హృదయగమములను నాల్గవీయములయందు
అత గ్రంథమున వాచ్యముగనుండు యువలీదివాహ తదనుసరిత్రార్థకదానములు
భండించబడినను వ్యంగ్యముగ దాగియుండు ప్రేమావివాహ గౌడ ప్రావిడాది అనంతర
వర్ణభేదసాంకర్యములం భండించబడనందున అందు ఇమిడియున్న క్రమమును నిరూ
పించుచు నానిది భండించుట కొంచెము అభిలషించుచున్నాను.

రీతి-వ పేరా. తథా, చ వివాహవిధానాం విధవావేషనం పునః ఇత్యాది
నిషేధస్త్ర క్తివానస్తరాయేదామిమన్తీ చురనకన్యావివాహస్యాకాస్త్రీయత్వం తా
దృశవివాహసాక్షాత్తానన్యజ్జాత్యారకత్వం చ ప్రథమం సాధితే చేనతరక్షణ
వివాహిని ప్రకమకృత్ అన్యథా కృతకృత్ అజ్ఞానాబలాత్కారకమృ
తమ్ ఇత్యాదిన్యాయైః సన్యాత్వే తదనుసరితస్తరా వివాహవివాహం బలిత్వం వా
తస్తరణే స్త్రీణాం వైధ్యం చ నాస్త్రీ సిన్ధావీర్యతాచురమేన విధవావివా
హభూయధివాయాచుతస్తరయం క్తమ్ ఉద్ధిగనవిభావాభివదోదమోషితరబలవిష్యవరాగ
విహీనానాం సర్వాహమసి నారీణాం పునర్వివాహవల్లేర్హ్యర్హత్వాత్ వికత్పరిహాస
స్థాప్తమరవమదశమైకాదశజ్జానకతోటిధికేన నిరస్తత్వాత్ అస్తత్తాతపాదైరాధై
మయా సమాప్తిం సీతే తీత్రమేవ ముద్రివ్యమాణేన విధవావివాహభిజ్ఞానాత్మేన
గ్రంథే నిర్వచితత్వాత్ బకబన్ధనప్రయానమిప్పలత్వాచ్చ.

రీతి-వ పేరా. వివాహవిధియం దెచ్చుటకు విధవావివాహము చెప్పుబడలేదు.
అని ఇవి మున్నగు నిషేధములకు ప్రసక్తి లేకచేయుటకై ఇవ్వదు అనుష్ఠించబడు కన్యా
వివాహము కాస్త్రీయముకాదు. అట్టివివాహము అజ్ఞానముచేతను, దిరుల బలాత్కారము

చేతను చేయబడినదని ముందు సాధించబడినది. దానికి ఉత్తరక్షణముందే విధిరహితముగా చేయబడినది చేయబడనిదే మరియొకవిధముగ చేయబడినది చేయబడనిదే అజ్ఞానము చేతను అన్యుల బలాత్కారముచేతను చేయబడినది చేయబడనిదే. ఇది మున్నగు న్యాయములతో కన్యగానన్వచ్చుడు అనే అనుమతిలేక వివాహమాడినవరులు భర్త అగుటగాని వారు మరణించిన స్త్రీలను వైధవ్యముగానిలేదని సిద్ధాంతముగావించి పెంటనే విధవానివాహనము మనుభవించుటకై యత్నించిరి. అది యుక్తముకాదు. ఉద్దిష్టవిధానములేని అోకముచే హినులయిన తమభర్తలయందు ఆచరాగములేని స్త్రీలకందరికిని పునర్వివాహప్రసక్తి వారింబ శత్యముకాదు. ఈపరిహాసమునందలి యిదిమిది, తొమ్మిది, పది, పదకొండు, పండ్రెండుగొట్టులచేతనే అది ఖండింపబడినది. మాతండ్రి గారిచే ప్రారంభించబడి నాచే సమాప్తిగావించబడి శిశువులు మాత్రంపబడగల విధవా వివాహగ్రంథముచే నిర్మూలించబడి యున్నది. కొంగుగొట్టుటకు చేయు ప్రయాసవలె నిష్ఫలము.

రీ-వ పేరా. పేదము అకల్మేషైత న్నృతీనాం లోకాచారస్యచ గ్రాహ్యత్వ మన్యథా త్యాజ్యత్వ మేవేతి నిర్ణయే చేదనుక్షణో వ శ్రుత్వాదిధు బ్రాహ్మణావాచార భేదో సక్యావ్యసక్తత్వాదిదాని నరావాచారభేదసాక్ష్యార్థం సాధయత్వా భోజన నిమగ్నమై నరా ప్రాప్తం సర్వసంస్కారాభ్యాంకర్ణాప్రశంసంభవయే సేత్యయతన తత్కేవలమనన్తరేష్వ బ్రహ్మణస్సకాశాదాగతా బ్రాహ్మణా ఇత్యేతన్తతాదసారణాచక్షాలం బ్రాహ్మణత్వస్య సిద్ధత్యేన ఆత్మకృష్ణభోజనాదీన్స్వకారాచలేద్ధర్మార్వారత్వాత్ శ్రుతిస్తృతి ఇవ శిష్టాచారస్యాశీ ప్రామాణ్యప్రతిపాదకమన్యోపచనవిరుద్ధత్వాత్ ప్రధానద్రావ భవాహలమృతమత్రోత్తరక్షణంప్రాప్తార్థమన్యత్వాచ్చ.

ఇథం కృతవివాహయోగ్యమృత్యోర్ధర్మప్రతిపాదకాభ్యాంకన్యోన్యస్యావ్యభిచారో కథా నిత్యం యలేయాతాం ఇత్యేవన్మదచసాభ్యాం కరిష్యమాణవివాహయోగ్యధా వరయోరవ్యభిచారప్రతిజ్ఞాత్వం జ్ఞానుతత్కర్మస్య దాతుకజ్ఞానాన్యబలాత్కార కృతత్వస్యాకృతత్వప్రతిపాదకస్య యదవచనద్యయస్య జేయవరత్వేన ఆర్థశుభవర్ణన కాస్త్రీయవరాలాభే వైధకాలాత్ప్రాప్తి కస్యాదాతవ్యేత్కర్మస్యాకృత్యుష్టాయాభి రూపాయేత్యస్య మనువచనస్యోపైధికాలాత్ప్రాప్తిగదితవ్యేత్కర్మమభిర్వర్ణన వికలాజ్ఞీ వివాహనిషేధబోధస్యావ్యజ్ఞాజ్ఞీయ త్యే తన్మనువచనస్య కేవలమదృష్టమాత్రఫలకస్య ఆకరణే ప్రత్యవాయాభావవ్యధివిధాయకస్య ప్రత్యక్షస్య పరిపూర్ణభావవతి నిషేధ బోధకత్వమాపాద్య అదృష్టఫలకస్యారణే ప్రత్యవాయబోధకస్య ప్రాయశ్చిత్తోపసృప్త స్యాంశిష్టాదయామాతురిక్యస్య దృష్టఫలక్యం విర్యవ్యక్తి నాం సాన్దర్భకజ్ఞాకాలిలోమి కాత్వానలిలోమికాత్వనిషేధబోధకస్య పూర్వవత్కేవలదృష్టమాత్రఫలకస్య నాలో మికాం సాంతోమామిత్యేతన్మనువచనస్య సమ్యగుద్భూతగుక్యాదేశలోమికావరత్వేనార్థ ముపవర్ణన ఏవమాదీనాం సన్దర్భరహితానామప్రారంభికానాం మనువచనానామతీవాప హసనియాసర్థాపాదకాపార్థవర్ణనారాజకీయనాగ్నిఖ్యారచయైవ మనునా కణ్ఠోక్త్యై

విషిద్ధమువలనవివాహస్య మనోరభిమత్యం పరికల్పయించలేవివాహోయుక్త ఇతి
సిద్ధాంతీకరణేనాత్మానం ధన్యంచన్యమానా అనస్తరామకాస్త్రీణః శ్వశురగృహమాగత్స
తత్ర తస్యరత్నానగాని విహాయ (ఉచ్చస్థానేషు భూజ్యస్తఇతి) జరిగెనవనివృత్త్యమానో
న్నతగోమయశుష్కరాశిభిరమస్తాయ తత్ర వృశ్చికదష్టవృషణో ఝడిలి ధరణ్యామ
వతీర్యాభ్యజ్ఞానాయ సన్నిహితసమీచీరఘమఘయితచమ్పకతైలమనాదృశ్య (మిరణ్ణ
తైలం వాతఘ్నుమితి) సమీపస్థితదీపపాత్రస్థైరణ్ణతైలేన శిరస్సనుస్తతో నిలిప్య సన్నధ
నుగఢోష్ణజలఘటాన్సర్వానవ్యర్థ్య ప్రసజలనిర్దమే విజత్య (ప్రవాహాభిముఖంస్నాన
మితి) సత్వరం బహిః ప్రధాన్య జలనిర్దమద్వారాభియాఖం శిరః ప్రసార్య అనుపదమేవ
పురోనిష్ఠిప్రవాహానిధేవమృచ్ఛధత్వాదికం జరిత్యజ్య (అనణం బలవర్ధనం) సర్వచున్నం
లవణేనైవ సమస్త్రోవభుజ్య అక్షిరోగఢతీం న్యభార్యాదుజామూలాశ్య (అక్షిరోగే తు
సంప్రాప్తే కర్ణం చిత్వా గుదం దమేవితి) తస్యా అలిపకుమారిణ్యా నితమ్యే ప్రజ్వల
దహతేన నిర్దయ తస్యారోదనహాకర్ణ్యాగతాం శ్వక్వామకాం బాలరణ్ణం (నా
పుత్రస్య గతిర్నాస్తీతి) బలాద్యభిమునక్తమ్య తద్దోషం నిశమ్య కిమిదం దురాకృత
మితి జల్పస్త్రీయగతాం నుయాపామాత్తజత్వీం (భార్యా రూపవతీకత్తులితి) వివాహికా
మాకలయ్య తత్సరిదేవనాకృష్టాయాః కణాయా దీపహస్తాయా నిజశక్త్యాః (వధ్వా
దక్షిణకాణికేతి) అట్టశిర్రక్షేపేణ తస్యా వామనయనమవృషణీయ తత్కర్ణస్థయైవ
ఉత్తిప్తయా దీపశిఖయా వానకుటిరేనలసాత్కృతే సతి (ఉష్ణముష్ణేన శామ్యతీతి)
సర్వతోఽవలం నిశీష్య అక్షక్షణమేవ సముష్టిపాతం సగళగ్రాహం రాజభద్రైర్నియ్య
మానో (రిక్తహస్తేన నోపేమాద్రాకానం బాలకం స్త్రీయమితి) మనసా చిన్తయన్రాజ
రథాం ప్రవిశ్య ఇదానికునన్యగతికతయా (కదభిఫలమేధ్రం చ కన్దికృష్టపణిద్యయమితి)
నిజఃకీరీదానం శక్తైశ్చనైశ్శిధిలయితమునక్తమమాణిశ్యశ్లోకవర్ణితకామాత్మవిదూషక
ఇవ సర్వావహస్య తాజస్తభూషయోఽభూషకః. శ్లో. అనస్తరామకాస్త్రీణా వినిర్మితం
విమోహకం కుయుక్తిజాలసర్వత ప్రమాణబద్ధిదుషితమ్. విభజితం మయాధునా స
వేదకాస్త్రయుక్తిభిర్విలాకయన్వైమత్సరాస్సముత్సుకా వివశ్చితః.

సమాప్తాయం గ్రంథః.

రీతి-వ పేరా. స్మృతులను లోకాచారమును వేదమును మూలముగ కలిగి
యందుట చేయని అనుసరణీయములేనిచో త్యజింపవలసినదేయని నిశ్చయించబడినచో
మరుక్షణమునందే శ్రుతి మున్నగువానియందు బ్రాహ్మణులలో అవాంతరభేదము యెందును
చెప్పబడలేదు గాన ఇప్పటి అవాంతరభేదసాంకర్యమును సాధించి భోజననియమములేక
లభించినదానిని అంతయును నాలుక దురదలీరునంతవరకు లిందుమని యల్పించిరి. అది
కేవల మసంగకము. బ్రహ్మవద్దనుండి వచ్చినవాడే బ్రాహ్మణులను మతముననుసరించి
చండాచారవరకు బ్రాహ్మణత్వముసిద్ధించుట తత్సంబంధముచే భోజనాదులన్నికరించుటయు
తప్పదు. శ్రుతి స్మృతులవలె శిష్టాచారమునకును ప్రామాణ్యమునుచెప్ప మన్వాదివచన

మునకున్నా విరుద్ధమైనది. కరుగిడెను గాడిదతో కను వట్టుకొనినమాత్రముచే నుత్తర
క్షణమున యేర్పడిన అవర్థముతో నమానమైరది.

ఇట్లు వివాహమాడిన దంపతులకు ధర్మమును ప్రతిపాదించు అన్యోన్యస్థాన వ్యభి
చారః తథానిత్యం యలేయాతాం అనువచనముతో వివాహమాడకొవు వధూవరులకు
అవ్యభిచారప్రతిజ్ఞ యున్నట్లు తెలియుచున్నది అని ఉపన్యసించి దాతయొక్క అజ్ఞాన
మున అన్య బలాత్కారమువల్లగాని చేయబడినది చేయబడనట్లు తెలుపు మరువు
యొక్క రెండువచనములకును, చేయవరముగ నర్థముచువర్ణించి కాస్త్రీయమగువరుడు
లభించినప్పుడు విధిపిహితకాలమునకంటే ముందు కన్య దానముచేయదగినది అను
నర్థము కలిగిన ఉక్త్యుష్టాయానురూపాయ అను మరువచనమునకు నిషిద్ధకాలమున
కంటే ముందును దానము చేయదగినదనే అర్థమును వర్ణించి వికలాంగీవివాహనిషేధమును
బోధించు అన్యంగాంగీమడు కేవలదృష్టఫలము కలిగిరదియు చేయనిచో ప్రత్యవాయ
భావముతో కూడినవిధిని విధించునదియు నగు మరువచనమునకు ప్రత్యంగమగు నైవరి
పూర్తిలేని స్త్రీయొక్క నిషేధమునే బోధించునని ఆశాపించి అదృష్టఫలము కలిగినది
చేయనిచో ప్రత్యవాయమాను బోధించు ప్రాయశ్చిత్తప్రదేశము కలిగిన అనపిందా
చయామాతుః అనుదానికి దృష్టఫలమును కల్పించి స్త్రీలయొక్క సౌందర్యమును
పోగొట్టు అతిలోమికాత్వ అనతిలోమికాత్వ నిషేధమును బోధించు ముందువలె కేవ
లదృష్టఫల ముకలిగిన నాతిలోమికాం నాతిలోమాం అను నీ మరువచనమునకు చక్కగ
మొలచిన గుహ్యదేశపు లామములకు కరంగా అర్థమునవర్ణించి ఇవి మున్నగు సందర్భ
రహితములై అప్రకృతములగు మరువచనములకు మిక్కిలి అవహాసింపదగిన అర్థాపాదక
మగు అపార్థవరంకరా బహుళమగు కువ్యాఖ్యరచనచేతనే మరువు కంఠరసముతో నిషే
ధించిన యువతీవివాహమున నతఃసమృతమని కల్పించి యువతీవివాహము యుక్తమని
సిద్ధాంతముచేయుటచే తన్ను ధన్యుడుగా భావించు అనంతరానుకాస్తుర్లు మామగారింటికి
వచ్చి అచ్చటి రత్నాననమును వశలి ఉచ్చస్థానేషు పూజ్యస్తే అను నుక్తిచొప్పున
సమీకమునకనుబడు ఉన్నతమగు యెండిన పిడకకుచ్చులిపై కూర్చొని అచ్చట వృశ్చి
కము వృషణమును కట్టగా వెంటనే భూమికిదిగి తలంటుకు సమీకమునం దుంచబడిన
శ్రేష్ఠమైన ముంచివరిమళముగల చంబకతైలమునువదలి ఆముదము నాతమునుపోగొట్టు
నను వైద్యోక్తి ననుసరించి సమీకముండన్న దీవపాత్రలాని ఆముదముచే తలనంటుకొని
సిద్ధముగానుంచబడిన సుగంధమగు పేడిసీతతో నిండినపాత్రలను అన్నిటినిదొర్లించి
లాకలనున్న నీటికాలువలో ప్రవాహాభి నుఖంస్సాగిన మను నుక్తి ననుసరించి శిశు
ముగ వెలుపలవరుగిడి ఆకామవద్వారా పారు నీటికెరుగుగా శిరస్సునుంచి వెంటనే
యెడుకుడుంచబడిన కలసిధములగు మృష్టభిక్ష్యాదులవదలి లవణం బలవర్ధన మను నుక్తి
ననుసరించి ఉచ్చతో అన్నమునంతయు కలిపి భుజించి కంటిజమ్ముగలిగిన తనభార్య
శ్చల్లెలినిచూచి అక్షిరోగేకు సంతప్రాప్తే కర్ణంభిత్వా గుదందమేత్ అను నుక్తిచొప్పున
అతి సుకుమారియగు నాపెయొక్క కటిప్రదేశమును మండుకొఱచినకాల్చి ఆమె

యేషుసు వినివచ్చిన హుమారిచెట్టెలగు బాలవిధవను అభ్రత్రస్య గలిర్నానీ అని
 అలాత్కారముగ మైధునముగావించుటకు ప్రారంభించి ఆమె అనుభవవిని యీ
 దుష్కార్య మేమియని చెప్పుచువచ్చిన సుందర్యుని ఈ భార్యను భార్యా రూపవలీ
 శత్రు అను నుక్తిమేరకు ముక్కు తెగగోసి ఆమెయేడ్చుచే రాబడిన గ్రుడ్డియు దీవము
 చేతబట్టినదియైన తన అత్తగారియొక్క యెడకుకన్నులు పంధ్యా దక్షిణకాణికా అను
 నుక్తియొప్పున వ్రేలితో గ్రుచ్చి పోగొట్టి ఆమె కలియందలి దీవశ్శాలచే ఆశ్రురిల్లు
 మండగా ఉష్ణముష్ణే నశామ్యులె అని అంతటా అగ్నినిపెట్టి వెంటనే విడిచిపెట్టబలతో
 మెడబట్టి రాజభటులచే ఈడ్చునిరొబడినవాడై రిక్తహస్తేన నోపేయాత్ రాజానం
 బాలకంస్త్రియ మును నుక్తిని మనస్సులో స్మరించుచు రాజసభలో ప్రవేశించి ఇప్పుడు
 దుర్బలమగుటచే కంఠిఫలమేధ) చ కపిగో వృషణిద్వయ మును నుక్తిని స్మరించి తన నడు
 మునకుట్టిన పస్త్రమును మెల్లమెల్లగా వదలించుటకు ప్రారంభించుచున్న శతశ్లోకపండితు
 డగు జామాత్యవిదూషణనివలె అర్చివిధమాలైన హన్యములు పాత్రులయిరి. అనంత
 రామశాస్త్రి చేత నిర్మించబడినదియు విశేషముగ మోహమునుకల్పించునదియు కుయుక్తి
 సమూహముతో సంబంధించినదియు క్రమాణిశాలచే దూషింపబడినదియు నగు నీ
 గ్రంథము వేదశాస్త్రయంత్రులతో నాచే ఖండింపబడినది ఉత్సాహులయిన పండితులు
 మాత్యర్యములేక చూచుదు.

గ్రంథము పూర్తి అయినది.

అంధ్రద్రావిడసంధ్యావందనము	...	0	4
ఋగ్వేదశ్రాద్ధప్రయోగము, చిన్ననైజా	...	0	8
ఋగ్వేదదేవతార్చన, అష్టాయజ్ఞము	...	0	4
ఋగ్వేదసంధ్యావందనము, సటీక	...	0	4
ఋగ్వేదపూర్వప్రయోగాదర్శము	...	5	0
ఋగ్వేదసంహిత మొదటిఅర్థము, తీర్థాతాత్పర్యసహితము, పాతప్రతి	...	5	0
కేశవాదిచతుర్వింశతి నామభాష్యం	...	0	4
లిఖిమంత్రములు, (ఆరాధ్యునిది)	...	0	4
తైత్తిరీయ అరణ్యకోపనిషత్తులు, పితృమేధము; మంత్రపన్నములు సహా, సస్వరము	...	3	0
దేవతార్చన, చిన్ననైజా	...	0	2
పంచనూక్తములు, సస్వరము	...	0	3
పంచోపనిషత్తులు, తైత్తిరీయము, సస్వరము	...	1	0
పంచోపనిషత్తులు, అష్టమేధసహితము	...	0	6
పితృతర్పణము, చిన్ననైజా	...	0	2
అష్టాయజ్ఞము, సస్వరము	...	0	3
ద్రావిడసంధ్యావందనము	...	0	4
ద్రావిడశ్రాద్ధప్రయోగము (వట్టిండవిధానము)	...	1	0
మానోన్యాసము, సస్వరము, చిన్ననైజా	...	1	0
మంత్రపుష్పము, సటీక	...	0	3
మంత్రప్రశ్నములు, సస్వరము (వీకాగ్నికాండ)	...	0	6
యజ్ఞోపవీతధారణవిధి	...	0	2
యజుర్వేదసంధ్యావందనము, మూలము, సస్వరము	...	0	3
డిటో పురుషనూక్తము, శ్రీనూక్తము, అంధ్రీటీకాతాత్పర్యము...	...	0	6
యజుర్వేదసంధ్యావందనభాష్యము	...	1	0
యజుర్వేద అట్టికమంత్రములు	...	0	12
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము, వచనము	...	0	12
యజుర్వేదశ్రాద్ధప్రయోగచంద్రిక, సస్వరము	...	5	0
యజుర్ము, సమకము, చమకము, సస్వరము, చిన్ననైజా	...	0	4
వేదములొని వ్యవసాయము	...	0	2
వేదమాహాత్మ్యము, తెనుగువచనము	...	0	2
వైదికమతచరిత్రము, గోపరాజు వైకుంఠరావుగారిది	...	3	8
వ్రతయాగాదుణి, సంస్కృతము	...	3	8
వ్రతరత్నాకరము, ప్రథమభాగము	...	1	0
,, ద్వితీయభాగము	...	2	8

శ్రీ వైష్ణవాపీకము, చిన్న నైజా	...	0	8
శ్రీ వైష్ణవకాండ ప్రయోగము	...	0	8
సత్యసారాయణ ప్రతకల్పము, తాత్పర్యసహితము	...	0	8
సూర్యసమస్కారము, చిన్న నైజా	...	0	3

— జ్యోతి లి ప గ్రంథములు —

ఆప్తకళ్య, సాంధ్యతాత్పర్యము	...	0	8
ఆరూఢరత్నసిద్ధాంతము	...	1	0
కాలామృతము, సవ్యాఖ్యానాంధ్యతాత్పర్యము	...	2	8
కృష్ణవాస్తుకాస్త్రము, అను వాస్తుసారసాగ్రహము	...	1	0
కేరళ ప్రశ్నము, సాంధ్యతాత్పర్యము	...	0	4
గణకానందము	...	1	8
గౌళికాస్త్రము, తెనుగువచనము	...	0	4
భవ్యస్థుము, ప్రశ్నకాస్త్రము, తాత్పర్యసహితము	...	0	8
జలార్ధశకాస్త్రము, ఆంధ్రబీకాసహితము	...	0	6
జాతకచంద్రిక, గోపాలరత్నాకరము, సాంధ్యతాత్పర్యము	...	1	0
జై - హత్తములు	...	1	8
సంక్షేపమాడముణి, సంస్కృతము	...	0	8
పుష్పలంఘము	...	0	8
బృహద్యోగరత్నాకరము, తెనుగువచనము	...	0	12
బృహజ్ఞాతకము, ఆంధ్రబీకాతాత్పర్యసహితము	...	5	0
భృగుసూత్రములు, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	0	8
భావార్థచంద్రిక	...	1	0
మయవాస్తువు, సాంధ్యతాత్పర్యము	...	0	4
ముహూర్తమార్గాండము	...	2	0
రెట్టమకకాస్త్రము, తాత్పర్యసహితము	...	1	8
లఘుతాచకము, సాంధ్యతాత్పర్యము	...	1	8
వనమాల (వర్షఫలశి)	...	0	4
వాస్తుసర్వస్వము, సాంధ్యతాత్పర్యము	...	6	6
వృద్ధపారాశర్యము	...	1	0
శకునకాస్త్రము, టీక (శిఖనరసింహాశతకము)	...	0	8
పోడకప్రశ్నరత్నావళి, శివాలియన్ అనుష్ఠించిన ప్రశ్న	...	0	4
గ్రంథమునకు తెనుగు	...	0	4

వావిళ్ల రామస్వామికాస్తులు అండ్ సన్స్,

హైదరాబాద్ 1372.

292, ఎస్టేట్ నెట్, చెన్నై పురి. 1

